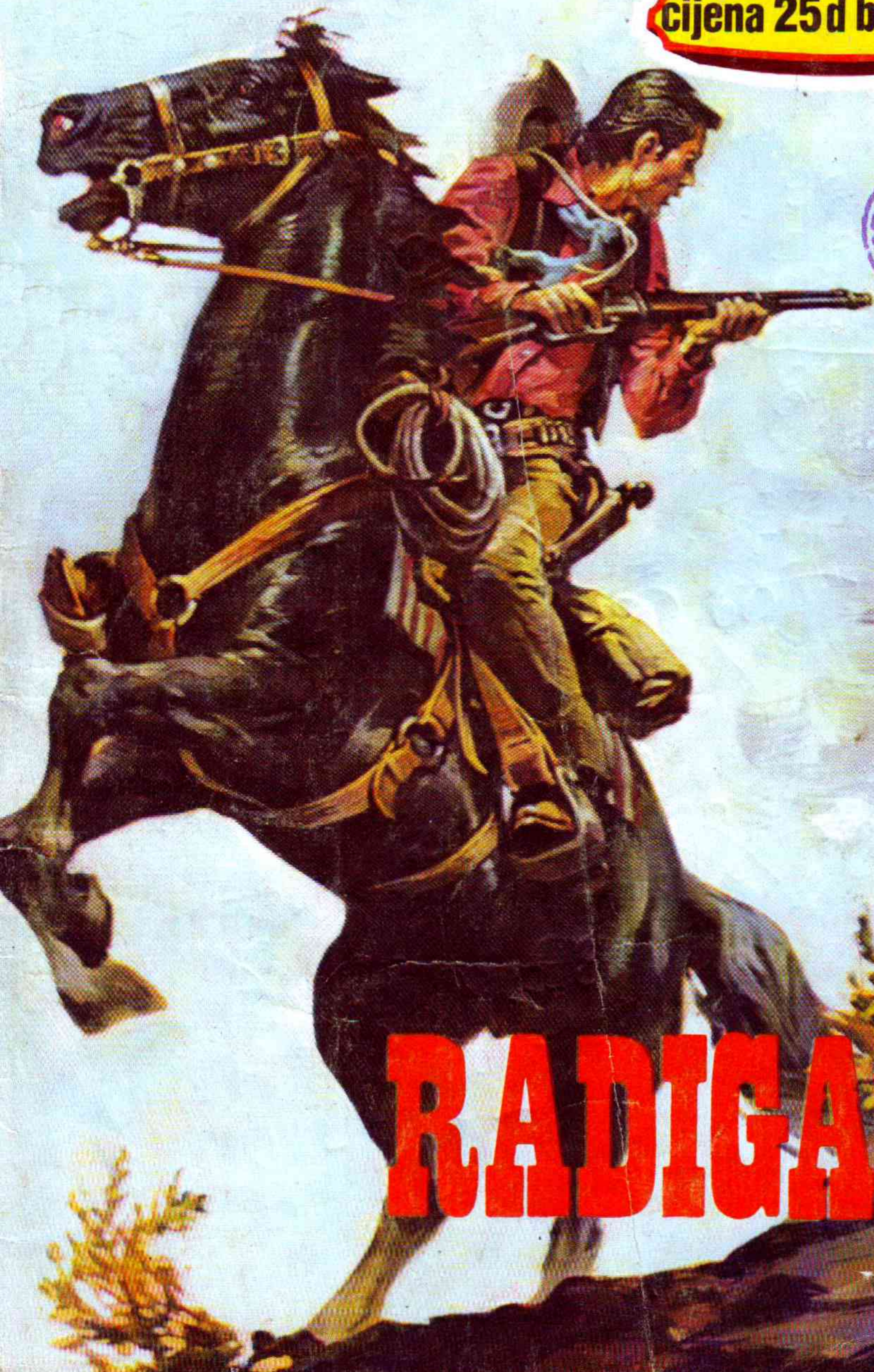

WESTERN ROMAN

LASO

cijena 25d broj 506

RADIGAN

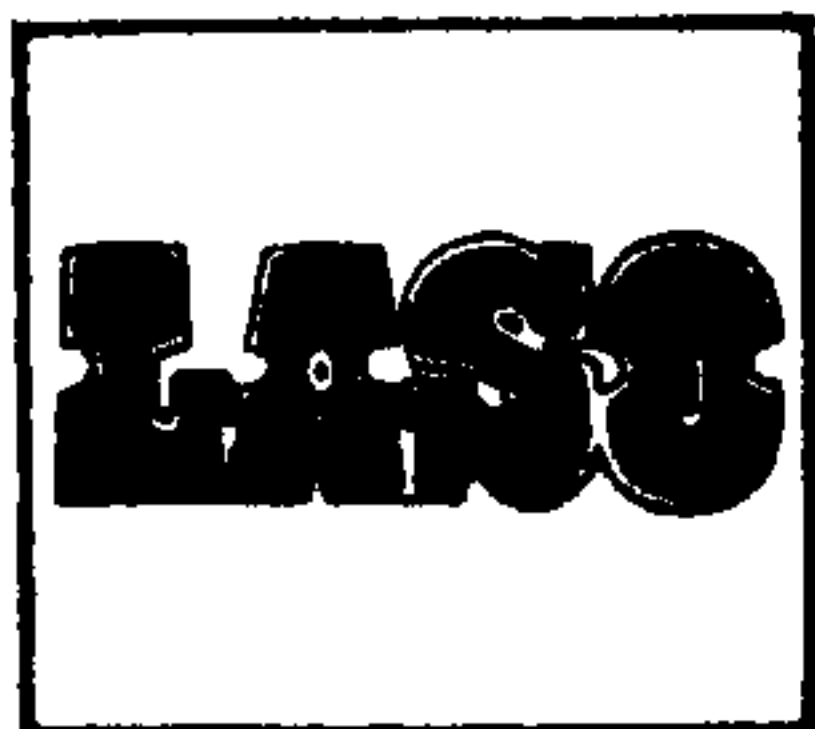

Louis L'Amour

RADIGAN

LASO 506

Louis L'Amour: **RADIGAN**
Naslov originala: **RADIGAN**
Recenzija: Ivan Hetrich, filmski režiser
Copyright: Bantam Books, Inc. posredstvom VPA, Zagreb
Prijevod: Marijan Krmpotić
Grafički urednik: Ivica Bartolić
Urednik: **Marcel Čukli**

SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković, dr Vladimir Anić, dr Adolf Dragičević (predsjedavajući), Nenad Brixy, Ljudevit Bauer, inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Marija Jurela, Borivoj Jurković, Želimir Košćević, Nada Šoljan, Ismet Voljevica, Ana Župan-Bender – **GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:** Borivoj Jurković

LASO – Izlazi svaki tjedan – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a „Vjesnik“ n.s.o.o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Adresa uredništva: „Laso“, Redakcija „Romani i stripovi“, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost „Vjesnik“ n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n. sub. o. i OOUR TM n. sub.o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) „Vjesnikova“ Press agencija Zagreb. Cijena pretplate za godinu dana iznosi 1300 d ili 1170 d s popustom od 10 posto, a za 6 mjeseci 650 d ili 585 d s popustom. Same unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10 posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR „Vjesnik“, interna banka, s oznakom za „Laso“. Cijena za inozemstvo: DM 1,80, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00. – Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00 HFL 27,00, US\$ 15,00 – Uplata za devizni račun 30101-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb (za „Laso“).

Ekonomska propaganda: „Vjesnik“, Agencija za Marketing. Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6. Zadnja kolor-stranica 13.000 d c/b stranica 9000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

LASO 506 izlazi 24. 06. 1983.

I

Pljusak nošen vjetrom obojio je krajinu sivometalnim poslijepodne-
vom, a nakisla zemlja bijaše rask-
vašena pod kopitima konja. Zgrbivši široka ramena pod kiš-
nim ogrtačem, Tom Radigan je čez-
nutljivo pomislio na svoju toplu
kolibu i vruću kavu, a tad je
svrnuo pogled preko duge livade.

Pješak gazi travu u smjeru hoda,
a konj podiže visoko noge i kopi-
tima je savija u smjeru iz kojeg do-
lazi. Tom Radigan uočio je trag ja-
haćega konja koji se spustio s pu-
stog gorja na jugozapadu i išao
ravno u još pustija brda iza nje-
gove rančerske kuće.

Škiljeći za tragom ispod oboda
mokra šešira, ništa drugo nije za-
pazio osim izražene visoke trave
preko livade.

— Što li taj traži u ovoj zabiti po
ovakvoj kišurini? — zapitao se po-
luglasno.

Kako se u tom svijetu ništa nije
radilo bez neka valjana razloga,
Radigan se osjeti nelagodno. Sje-
verni dijelovi Novog Meksika u
sedamdesetim godinama prošlog
stoljeća ne bijahu ubavi krajevi
koji bi privlačili izletnike, posebice
ne po kišnom jesenskom vremenu,
a i stoga što se preko njih nikamo
nije moglo doći doli do strmih sti-
jena iza Radiganova ranča.

A nije to mogao biti ni zalutali
konj. On ne ide u ravnoj crti usta-
ljenim korakom.

Zacijelo Radigan ne bi ni slutio
da je dobio nenajavljenoga gosta
da se vraćao kući svojim uobičaje-
nim putem. No, odagnao je stado
do tri stotine grla na zimsku
ispašu u kotlinu bogatu vodom na
jugozapadu, koju su tamošnji sta-
novnici zvali Valle de San Antonio.
Kotlina je bila nekih tridesetak ki-
lometara od njegove rančerske
kuće, pa je udario preko livade
prema ranču i nabasao slučajno
na taj trag, izgažen prije najviše
jednog sata.

Tko god da je odabrao taj put,
zaključio je Radigan, nije ga oda-
brao nepromišljeno već stoga što
se htio neopazice prikrasti nje-
govu ranču. Putnik namjernik po-
šao bi kraćim putem i ugaženom
stazom.

Ranč RT Toma Radigana bijaše
skriven visoko u brdima, daleko od
svakoga naseljenog mjesta. S njim
je na ranču živio još samo jedan
stočar, polumješanac indijanske
krvi plemena Delaware. Nekad je
služio u vojsci kao izviđač. Zvao se
John Child.

Čim je prejahao uvalu u kojoj se
ispružila livada, pozorno je promo-

trio širok luk kanjona Guadalupe, pa dugu kosinu što se uzdizala prema njegovu ranču. Kroz zavjesu guste kiše jedva su se nazirali treptavi mokri bregovi i gospodarske zgrade njegova ranča, jer je do njega bilo još pet kilometara uspona. Ranč se skutrio tisuću metara iznad mjesta gdje je u tom trenutku stajao Tom Radigan.

Sa strepnjom u srcu promatrao je česticu po česticu ranča i njegovu okolicu. Trag strančeva konja vodio je prema brdima na sjeverozapadu.

Nikad u životu nije se prepuštao osjećaju potpune sigurnosti, pa stoga nije ni bio lakovjeran čovjek, koji bi se lakomisleno izlagao nepotrebnoj pogibelji. Često su mu stoga ljudi naprasnije naravi podrugljivo prigovarali da je kukavica, a njemu je bila odvratna i sama pomisao da glavu nosi u torbi ako za to nema prava razloga. Jer u njegovu je životu opreznost bila cijena opstanka, pa je tako uspio i sačuvati živu glavu i pomagati da se pokopaju oni što bijahu neoprezniji od njega.

I u tom je trenutku bio više nego oprezan. Jahao je sporim korakom, pazeći da se odveć ne izloži znatizeljnim pogledima. Skrenuo je stoga prema jugu uz kamenito podbrde što se pružalo u istom smjeru kao staza.

Premda se već dobrano približio ranču, nije opazio ni žive duše. Tanak dim vijao se iz dimnjaka kuće, ali sve ostalo nije odavalo ni traga života. Čim je dojahao iza staje i korala, zaustavio je konja i stao promatrati okoliš.

Iza rančerske kuće, nasuprot Tomu Radiganu, preko dvorišnog prostora stršilo je uvis čunjasto brdo nekih stotinjak metara iznad

gospodarskih zgrada i drveća oko njih. U podnožju toga čunjastog brda Tom Radigan je našao najdragocjenije blago – bogato vrelo bistre vode.

Desetak je vrutaka izviralo iz raspuklina i spiljica na donjoj dupčastoj strani čunjasta brda, koji su se slijevali u jezerce u podnožju, a odatle je voda žuboreći otjecala niz padinu i utjecala brzacom u potok Vache nedaleko od ranča.

Lutalica i strastven lovac po za-bitnim krajevima Radigan je slučajno nabasao na staru indijansku stazu, koja ga je dovela do podnožja čunjastog brda na kuku stijene. Našao je ondje samo nekoliko starih indijanskih strelica i mnogo divljači, a ni traga čovjeku. Poslije je dognao gore neveliko stado goveda, četrdeset krava i dva dobra bika, po četiri mazge i tri ukroćena mustanga. A hvatao je i divlje konje i krotio ih.

Kako je bio vičan životu u divljini, bio je i vrlo oprezan i strpljiv.

Ni čovjek u bijagu od zakona i zaslužene kazne, zaključio je Tom Radigan dok je pomno promatrao ranč, ne bi odabrao taj put do tajnog skrovišta zločinaca, za koje se pričalo da se skrivaju u tim krajevima. Ništa u vezi s tim neznanim jahačem nije imalo smisla, osim ako Tom Radigan nije imao neznanu neprijatelja.

Tom Radigan bijaše čovjek visoka rasta, mirne i staložene naravi. Rijetko se smiješio, osim oko očiju. Bio je šutljiv, ali pozoran slušatelj. U svadi bi gledao neustrasivo pravo, i čovjek u koga bi upro pogled osjetio bi se nelagodno i uznemireno, te bi se nesmotreno prenaglio. Barem dvojica su to mogla posvjedočiti. Druga dvojica nisu to više mogla.

Ispod kišnog ogrtača nosio je plavu vojničku košulju, izbljedjelu od mnogih pranja, vunene hlače zataknete u španjolske čizme. Nisko za pasom visio mu je kolt na šest metaka, s podosta streljiva u opasaču.

U te je krajeve dojahao iz Illinoisa, a preko Teksasa, u potrazi za osamljenosti i s pustom željom da sagradi nešto čvršće od stoga slame i tako ostavi svoj pečat u životu na Zapadu. Stoga je i odabrao mjesto gdje neće smetati svojim susjedima.

Za četiri godine života na ranču pod čunjastim brdom njegovo se stado namnožilo. Nije prodao ni jedno jedino grlo od svoga prvotnog stada. Novac za život zaradivao je lovom na krznaše i ispiranjem zlata na obližnjem potoku. Lov je bio bogat zimi, ali zlatna žila bijaše oskudna.

Ali Tom Radigan bijaše razborit čovjek. O svakom svom činu najprije je dobro promislio. Stoga je u tom trenutku neizvjesnosti dobro pazio da ne učini na brzinu neki nepromišljeni korak.

Bilo je i tisuću razloga zbog kojih bi poneki lovac htio dojahati do kanjona Guadalupe, ali ako je želio onako dojahati neviden, onda je to značilo da ne želi da ga vidi Tom Radigan. A kako je bio gostoljubiv čovjek, Tom Radigan se nije mogao domisliti zašto bi netko dojahao do njegova ranča skrivajući se, osim ako mu nije neprijatelj koji mu želi nauditi.

Sjedio je mirno u sedlu nekih petnaestak minuta u zaklonu, osluškujući i gledajući na sve strane.

Ponovo je sitno zakišilo i zamutio se pogled na krajolik, donijevši studen na krilima večerina u prvi

sumrak. Zima se približavala hladnim koracima u visine gorja od dvije tisuće metara.

I kiša se mogla svakog trenu okrenuti u snijeg, a tada se kroz šumu na sjeveru više nitko neće moći probiti. Put kojim se Tom spuštao do naselja u ravnici bio je samo povremeno zameten, ali kako je neprekidno išao nizbrdice, ipak bi svakom putovanju došao kraj s prvim nanosima snijega.

Namrštio se dok je promatrao kuću, brda, šumu i podnožje čunjasta brijega.

Ako ga je neki naprijatelj htio iz zasjede ustrijeliti, onda je zacijelo motrio stazu kojom on tog predvečerja nije dojahao.

Dvorište ispred staje vidjelo se samo s ruba čunjasta brijega i obronka iza kuće. Stoga je prilaz do staje bio siguran sve do nekoliko koraka od vrata... i pode li oprezno... Konj zatopta nestrpljivo, a Tom skoči sa sedla, otkopča ogrtač i izvuče kolt. Zatim, držeći se iza konja, pode s njim u staju.

Najprije se pobrinuo za konja. Rasedla ga i istrljao slamom dok je neprestance razmišljao kako da se izvuče iz toga neugodnog položaja. A možda se kinjio i bez razloga. Neznani jahač mogao je biti neki jadnik koji se izgubio i tražio zaklona.

Iz kuće nije čuo ni glasa i John Child mu nije istrčao u susret po običaju, da mu pomogne oko konja i da čuje novosti iz grada.

Kroz odškrinuta vrata staje pomno je promatrao kuću. U kući je već bilo mračno, a John ipak nije zapalio svjetiljku... A John nije volio čamiti u mraku.

I Johnov je konj bio u staji i njegovo sedlo na svom mjestu. Zašto onda John nije izašao da ga do-

čeka i pozdravi? Zašto nije pripalio svjetiljku?

Zacijelo se John nikamo nije odšetao po kiši. Uostalom, njegove najdulje šetnje bijahu od kuće do staje i natrag. Možda leži u kući bolestan ili ranjen ... ili ga John svojim vladanjem želi na nešto upozoriti?

Ali na što?

Situacija u kući bila je očito u vezi s neobičnim tragom što je išao preko livade prema ranču. Da ga je netko htio dočekati u kući, svjetiljka bi gorjela, kako bi Tom stekao dojam da je u kući sve u redu.

Zagledao se u izgaženo blato oko praga kuće.

Po tragovima se vidjelo da je netko bio izašao iz kuće, pa opet žurno ušao. Koraci u povratku bijahu vrlo dugi. Gotovo kao skokovi. Tko god da je bio izašao, taj se brže-bolje vratio u kuću.

Oko kuće mrtva tišina. Ništa se nije čulo osim kiše.

I kako nikoga nije bilo u staji tko bi uplašio Johna, a na istoku i sjeveroistoku nije bilo zaklona za neprijatelja, ostao je još samo dobar zaklon na jugozapadu. Ali s jugozapada je došao Radigan i nije opazio nikakvih tragova.

Tako su ostala još samo dva mjesta gdje se mogao sakriti čovjek u zasjedi. Jedno je bilo predaleko, ali drugo je moglo upravo pogodovati neznanom jahaču.

Nitko nije mogao pogoditi Johna s ruba čunjasta brijega, jer nitko osim Johna i Toma nije znao za tu stazu, ali zrno ispaljeno s obronka iza kuće, pogodilo bi metu točno na onom mjestu gdje se okrenuo na peti i navrat-nanos bacio natrag u kuću.

Napokon je Tomu sinilo. Netko je bio na obronku iza kuće i taj je netko još tamo vrebao na njega kad će se pojaviti na nezaklonjenom dvorištu. Ali kako se kući približio s jugozapada, napadač iz zasjede ga nije mogao vidjeti s obronka, barem ne dok ne stigne do vrata.

Radigan je stoga morao čekati u svom zaklonu dok se ne spusti noć, još nekih pola sata.

Tko god da je pucao na Johna, ako je uopće pucao, zrno je bilo namijenjeno njemu a ne Johnu Childu, a možda i obojici, zaključio je Tom Radigan.

Premda su to bila samo puka nadaganja, ipak nisu bila daleko od istine. Ništa nije tjeralo Toma da se izloži opasnosti bez razloga.

Kad je iz Illinoisa otputovao u Kansas, gdje je služio vojsku pod zapovjedništvom generala Lanea za vrijeme krvavih graničarskih vojni, i kad je odatle otišao u Santa Fe kao kočijaš i jedva izvukao živu glavu iz dva indijanska napada, dvije se krvave godine borio protiv Komancha u Teksasu.

Bijaše to preskupo naukovanje da bi iz njega izašao neoprezan.

Stoga je već bio siguran da se dogodila neka nesreća i da u tom trenutku John možda leži teško ranjen na podu kolibe. Zacijelo, John ne bi imao ništa od toga da se Tom prenagli i da pogine u pokušaju da mu što prije pomogne. Najsigurniji način da mu doista pomogne bio je da što prije ukloni smrtnu opasnost koja na njih vreba.

Povukao se natrag u staju. Čučnuo je uza zid i pripalio cigaretu. Zaključio je da čovjek iz zasjede nije mogao sakriti i konja uz obronak ako se ondje sakrio.

Zacijelo, konja je ostavio u gajicu u podnožju brda, a zatim se uspeo do mosta odakle je mogao držati ranč na oku. A za jedan sat spustit će se mrkla noć. I kad padne noć, napadač više neće moći ništa vidjeti, pa će poći po konja i odjahati, odgodivši svoju podlu namjeru za idući dan.

Tom je ustao i izašao na stražnja vrata staje, te pošao u potragu za konjem čovjeka u zasjedi.

Kiša je i dalje pljuštala, a noćni povjetarac šuštao lišćem prskajući hladne kapljice Tomu u lice i za vrat. Cijev vinčesterke držao je uperenu u zemlju dok se probijao kroz gustiš.

Gotovo je već bilo zanoćilo i čovjek u zasjedi je svakog trena mogao odlučiti da pođe po svog konja. Svaki korak vodio je Toma Radigana u sve veću opasnost i Tom je dobro pazio kamo će staviti nogu.

Visoko gore, uz kosinu, zaškripao je kamenčić pod čizmom.

Preskočivši preko malene ponikve, Tom se skutrio iza gromače, ali tamo nije našao napadačeva konja, a ni tragova. Kako mu je ostalo još malo vremena, pošao je prema mjestu odakle je čuo škripu čizme po kamenju.

Kiša je štropotala po lišću, obzorje je već bilo crno-sivo, zasjenjeno kišom i kasnim predvečernjem.

Zastao je u sjeni gromadne stijene, a zatim se stao verati između stabala. Zemlje je pod njegovim čizmama bila nakvašena. Kišne kapi udarale su ga u lice i mutile mu pogled, pa su mu se stabla činila poput debelih željeznih šipaka.

Oprezna koraka, živaca napetih kao struna, njušeći zrak, naćulених ušiju i razrogačenih očiju, spremio se na skok.

Tišina. Zakoraknuo je iza izbojka gromadne stijene i opazio konja, spuštene glave, dijelom zakrita nadbojkom. Čekao je jahača.

Ponovo je čuo škripu čizme po kamenju. Kamenčić se otkotrljao niz stijenu.

Radigan polagano podigne vinčesterku i uhvati je objema rukama. Držao ju je ravno uz bok, spreman da opali.

Trenutak tišine, a zatim čizma zastruže po šljunku. Taman lik izade iz sjene iza stijene.

— Koga tražite? — upita Radigan glasno kad je neznanac pošao prema svom konju.

Neznanac se okrenu kao zvrk. Sjajna vatra bljesnu prema Radiganu kroz tamnu kišnu noć i gotovo zagluši dublji prasak Tomove vinčesterke, koja kao da je sama od sebe opalila trenutak zatim.

Tom osjeti udarac zrna koje je pogodilo stablo pokraj njega i sasulo mu u lice komadiće iverja i kore drveta.

Ponovo je opalio, shvativši u trenu da je neznanac brz i siguran revolveraš. Tom se zatim hitro okrenuo, bacio iza susjednog stabla i ponovo zapucao. Vidio je kako se neznanac savio, pa stjenjući srušio uz konja na pijesak. Tom se povuče iza stabla i pričekao.

Nije htio odmah pritrčati neznancu, koji je mogao hiniti da je mrtav, već je pažljivo slušao što se oko njega zbiva. Čuo je samo šum kiše i huku vjetra, i ništa drugo.

Konj zanjista. Smrad baruta nadraži mu nozdrve.

A idući hitac bijaše sulica crvena plamena i razorna udarca. Radigan odgovori vatrom i vinčesterka rignu oganj u tamno tijelo na zemlji. I opet tišina, i kiša, i

tama. Ali Tomove su se oči već bile priviknule na tamu. Razabirao je tamno tijelo na sivkastu šljunku.

Strpljivo je čekao dok nije bio siguran da je neznanac mrtav ... a ovaj je put doista bio mrtav.

Koga je to ustrijelio? Zašto li je taj čovjek došao na njegov ranč? Tko ga je poslao? Otkako je Radigan došao na kuk iznad doline Vache, jedva da je itko tuda naišao.

Čovjek je očito došao da ga ubije, inače ne bi odmah otvorio vatru na svaki glas iz tame. Bio je vičan oružju i došao je putem koji je dobro poznavao, ili kojim ga je netko poslao.

Trenuci su se činili dugi kao vječnost, a Radigan je strpljivo čekao. Mnogo puta je onaj tko se prvi pomakne prvi i mrtav. Tek kad je čuo samrtni hroptav dahtaj i trzaj noge u čizmi po pijesku, Tom je bio siguran da je neznanac izdahnuo.

Tada se prišuljao do idućeg stabla s uperenom vinčesterkom. Izvirio je iza stabla. Blizu bijela dlana ispružene ruke na zemlji, Radigan opazi bjelkast odsjaj čelične cijevi napadačeva pištolja.

Oprezno je prišao ustrijeljenom čovjeku. Napadačevu se konju to baš nije odveć svidjelo. Nosnice mu je dražio smrad baruta i vonj tople krvi. Premda je bio vezan, trgnuo se kao da će se propeti i srdito je zanjištao.

– Ohoj, momče! Samo polako!
– smirivao ga je Radigan.

Konj se odmah primirio čuvši smiren glas Toma Radigana, koji je znao kako valja sa životinjama.

Radigan udari nogom napadačevu tijelo pod rebra, držeći pušku neprestance u njega uperenu. Pošto se uvjerio da je napadač doista mrtav okrenuo ga je na leđa i blijedo mrtvo lice orosi kiša.

Čučnuo je uz mrtvo tijelo, raširio ogrtač nad glavom kao kišobran te kresnuo šibicu. Buljio je u ukočeno lice, usta malo otvorena i razrogačene oči.

Mlad čovjek od najviše dvadeset i dvije godine, uska lica, čvrstih tankih usana i previsoka čela, ležao je pred njim. Korice revolvera nosio je nisko za pašom i čvrstio ih vezao uz bok. Revolveraš od zanata.

Podigao je napadačevu tijelo i prebacio ga preko sedla njegova konja, pa pošto je spremio revolver i pušku, povede konja prema svojoj staji.

Čim je zakoraknu u dvorište, otvorila su se vrata na kući. John Child mu pođe u susret sa svjetiljkom u ruci.

Child okrene mladičevu glavu prema svjetlosti.

– Poznaješ li ga? – upita Child Toma.

– Ne, a ti?

– Ne, premda mi se čini nekako poznat.

Radigan opazi povez oko Childove glave.

– Zar te dohvatilo?

– Opržio me. Izašao sam zagrnut u tvoj kaput. Što se to događa, Tome? – zanimalo je Childa.

– Proklet bio ako znam – odvratila mu Tom i ispričovijeda mu sve o tragu u travi i čovjeku u zasjedi pod obronkom čunjasta brijega, pa završi riječima: – Netko mi radi o glavi, čini mi se. Ili čak tebi.

– Moji su neprijatelji svi mrtvi – reče Child poslije kraća razmišljanja, pa upita Toma: – Hoćemo li ga zakopati ujutro?

– A ne. Ja sam po prirodi znatiželjan čovjek. Čovjek željan znanja, što bi se reklo. Ostavit ću ga vezanog za sedlo i konja pustiti.

– U tebi su svi vrazi! Meni to nikad ne bi palo na um – priznade mu Child uz osmijeh pun zadovoljstva.

– Možda time ništa nećemo postignuti. Konja je možda posudio ili unajmio. No, svakako, konj će ipak poći onamo gdje su ga posljednji put istimarili.

– Boga mi, žilav momak – s divljenjem će Child pošto je ogledao rane na mladiću.

– I brz i dobar strijelac. Od tri hica jedno je zrno pogodilo staklo iza kojeg sam se skrio, a drugo mi je probilo skut kišnog ogrtača. Sve mi se čini da ga je netko unajmio za taj posao.

– Tko? – ispali kao iz topa Child.

Kako na to pitanje Tom Radigan nije znao odgovora, samo je tiho opsovao u bradu.

– Pridi, John! Baš smo kao djeca. Daj ovamo tu svjetiljku! – naredio mu je Tom.

John podigne svjetiljku. Konj je na sapima imao žig polukružnog slova T. Nikad ga prije nisu vidjeli. Zatim su pretražili džepove mrtvog mladića. Našli su samo nešto sitniša. Ništa drugo. Pa ipak, taj je mladić odnekud došao, i to s određenom namjerom.

– Vrlo su oprezni. Ne žele ostavljati tragova za sobom. Onaj tko ga je ovamo poslao, znao je kamo ga šalje – zaključio ozbiljnim glasom John Child.

– Ali je zaboravio na konja.

– Ali taj konj nije odavde – podsjeti ga John Child.

– Ako i nije, ne smeta. Kladim se da se taj mladić motao ovuda barem dan ili dva, proučavajući prilike i okoliš. Konj će se vratiti tamo gdje je posljednji put dobio zobi i vode.

– Pustit ćeš ga ujutro?

– Odmah sada, a ja ću ujutro poći za njegovim tragovima da vidim kamo će me odvesti – reče Tom Radigan, pa pokaže rukom u nebo i doda: – Vedri se. Kiša je prestala. Sutra ću ujutro lako naći tragove.

Poveo je napadačeva konja do ruba kuka odakle se savijala staza nizbrdice prema jugu i pljesnuo ga dlanom po sapima. Konj je poskočio i otrčao niz stazu s tamnim tovarom preko sedla. Gledali su za njim sve dok topot njegovih kopita nije zamro u mrkoj noći.

– Kava je kuhana. Bit će jaka ko grom.

– Što još imamo za večeru? – upita ga gladni Tom.

– Grah, govedinu... A što bi ti htio: pečeno pile?

Child zapali petrolejku čim su ušli u kuću. Radigan objesi šešir i ogrtač na klinčanicu i baci pogled prema vatri u ognjištu. Jedva je dočekao da se malo ugrije i osuši.

Prostorija je bila dugačka, s velikim ognjištem na jednoj strani i gredama na stropu, koje je Radigan gotovo dodirivao glavom.

Dugo je godina Tom Radigan maštao o takvu domu. Doduše, nedostajala mu je ženska ruka, ali kuća je ipak bila udobna i čvrsto sagrađena za obranu. Prava graničarska kuća, s nevelikim prozorima, koji su više bili nalik na puškarnice. A imala je i crpku za vodu pod kućnim krovom, što je bila prava rijetkost u tim krajevima u to vrijeme.

– Je li ti uginulo koje grlo? – upita ga Child poslije kraće šutnje.

– Dva ili tri grla zaklale su pume. Uhvatio sam dvije u zamku. Te pume nemaju ni pola pameti kao vukovi.

John Child bijate plećata i košćata ljudina, tamne puti. Doimao se kao od stijene odvaljen.

– Sjedni, zacijelo si mrtav umoran – pozva ga Child dok mu je točio kavu.

Kad je sjeo za stol pošto se umio, Tom je gotovo bio preumoran da jede. U proteklih nekoliko dana prevalio je bio više od sto pedeset kilometara u sedlu, skupljajući goveda, goneći ih na nove pašnjake, čisteći im pojila, žigošući junad i hvatajući pume.

– Zaboravio sam ti reći. Ustrije-lio sam i medvjede. Imaš mesa u bisagama.

– Neka stoji još večeras. Hladno je. Neće se usmrditi – odvrati mu Child.

Child i sebi natoči lončić kave i sjedne za stol sućelice Tomu Radigenu.

– Jedi! Ima još graha.

– Jesi li ispekao pitu?

– Ne, nisam.

– A što to onda ovako fino miriši?

– Ušticipci. Mislio sam da ćeš ih odmah nanjušiti čim udeš, ali kako nisi, znao sam da si mrtav umoran.

– Daj mi malo tih uštipaka, što škrtariš? Nisi baš neki osobiti radnik, ali nikad te neću otjerati jer znaš ispeći izvrsne uštipke.

– Nekad su stočari znali prev-
liti kilometre i kilometre da bi se najeli mojih uštipaka – ponosno će John Child, pa iz ormara izvadi pun pladanj uštipaka.

– Jedi koliko hoćeš. Ima ih još cijela hrpa – nutkao ga John Child.

Kad se najeo, Radigan uze čistiti pušku.

– Tome, što misliš, tko je bio taj mladić?

– Neki revolveraš, zacijelo. Najamni ubojica. Puška mu je prvorazredna.

Sve je Tomu Radiganu dotad polazilo za rukom. Uzgojio je veliko stado i našao za nj sočne pašnjake. Istina, zime su u gori bile studene, a snijeg dubok, ali trava bi rasla u zatvorenim kotlinama, i nadaleko u susjedstvu nije bilo drugih stočara koji bi se za nju otimali.

Iduće je godine namjeravao prodati stotinjak grla i zaraditi nešto novca. Zarada od lova na krznaše i ispranih zlatnih zrnaca bila mu je dovoljna tek za plaću Johnu Childu i da kupi nešto zaliha.

Ni ranč nije podigao preko noći. Kad je bio našao mjesto koje mu je odgovaralo, zasukao je rukave i pljunuo u šake, pa teško radio. Znao je predobro da dani slobodne ispaše ne mogu potrajati dugo, pa se žurio da uzgoji što veće stado i skupi nešto novca za stare dane.

Zapravo, sve je bilo predobro i prelijepo da bi moglo poduže potrajati.

I stoga nije.

* * *

Ustao je u osvit zore sutradan, probrčkao po ugljenu u ognjištu i na žeravicu bacio nekoliko borovih grančica. Na njih je pristavio kavu.

Umio se i obrijao. Sve osim gusta brka kojim se vrlo ponosio.

– Osedlao sam ti ridana. Nebo se razvedrilo – rekao mu je John Child kad je ušao u kuću iz dvorišta.

– Baš ti hvala.

– Hoćeš li da podem s tobom?

– Imaš i ovdje posla uvrh glave. Ne idi daleko i uzmi revolver. Čuvaj kuću.

– Zaboravio si da u meni kola indijanska krv – podsjeti ga John uz smijeh.

– Mene više zabrinjava onih nekoliko kapi engleske krvi što kolaju po tebi – odvрати mu u šali Tom Radigan.

– Skuhat ću ručak dok se vraćaš. Ispeći ću svježih uštipaka.

Radigan obuje čizme i navuče kožuh, te se zaputi u koral. Ridan bijaše vrli konj, čvrst, izdržljiv polumustang hitrih nogu i duga daha. Kad ga je Tom Radigan zajahao, John Child mu pride i položi ruke na vrat ridanu.

– Čuvaj se, Tome! Dolazak onog mladića ne sluti na dobro.

Radigan je vičan šumi, snijegu i gori, i vrsniji je tragač od Apača, pomisli John Child, pa doista nema razloga da se brinem zbog njega. Tom je nekad bio i teksaški rendžer, gdje se i proslavio. Ali u te dvije godine, dok je s njima jahao, nikad nije zapucao ako na to nije bio prisiljen.

Staza je već bila suha. Kiša je isprala sve sinoćne tragove od prije pucnjave, a vjetar isušio blato, pa je Tom bez pola muke slijedio svježe tragove busijaševa konja. Konj je naprije neko vrijeme galopirao, a zatim hodao kasom. Trag je vodio ravno u kanjon Guadalupe, a odatle više nije bilo dvojbe kamo je otišao.

San Ysidro nije bio bogzna kakav grad. Tri trgovine, dvije krčme, tine i hotel sa salunom, a oko njega desetak kuća i još više potleušica.

U San Ysidro Tom je ujahao oko podneva.

Četiru su konja bila vezana za motku privezišta ispred hotela, a uz njih otvorena kola. Na ulici ni psa.

Tri su konja na sapima imala isti žig: kosi M, koji je Tom Radigan tada vidio prvi put. Zavezao je ridana uz konje i ušao u salun.

Dva gosta uz šank bijahu stranci, treći pomoćnik šerifa Jim Flynn, a četvrti traper u odijelu od jelenje kože. Zvao se Hickman.

Flynn i Hickman kimnuli su mu glavom u znak pozdrava.

– Zar nekamo putuješ, Tome, kad si dojahao u grad u ovo doba godine? – upitao ga je Flynn.

– Čovjek mora promijeniti okolinu i razonoditi se od vremena do vremena – odvрати mu Tom Radigan. Letimično je pri tome odmjerio dvojicu stranaca. Doimali su se više kao revolveraši negoli kauboji. A što li samo traže u tim krajevima, gdje nije bilo ranča sa žigom kosi M. A gdje li je treći jaháč?

Pomoćnik šerifa Flynn bio je također zaokupljen mislima. Flynn je obavljao dužnost gradskog redarstvenika u dva stočarska gradića. San Ysidro bijaše na kraju svijeta. Flynn je bio oženjen čovjek i otac dvoje djece, pa je ostrim okom motrio da negdje slučajno ne dode do razmirica u kojima bi mogao nastradati. Nije bio neki šeprtlja. Dapače, dobro je obavljao svoj posao za koji je bio plaćen no, Tom Radigan ga je nekako uvijek zbunjivao.

Miran čovjek, Tom Radigan je radio svoj posao, rijetko kad je pio, ali svejedno, Flynn ga je neprestance držao na oku. Znao je da Radigan nije bez razloga sišao u grad. Zalihe za zimu je kupio još prije dva tjedna, a jamačno nije ni došao da se opije.

Pomoćnik šerifa pogleda još jednom Radigana u oči i po izrazu Tomova lica zaključuje da je Tom Radigan pošao u ratni pohod. To

ga je još više uznemirilo. Živčano je počeo okretati čašu među prstima.

Zar su Toma Radigana u grad privukla ta tri strana kauboja i onaj stranac na kolima? Svi su bili naoružani, ali i pristojno odjeveni, pa su ostavljali dojam ljudi koji znaju što hoće. Nisu to bili obični kaubojski revolveraši, a revolveraše nitko neće unajmiti ako ne ide u rat.

– Poštanska kočija tek što nije stigla – napomenuo je pomoćnik šerifa tek da nešto kaže.

– U ovo doba godine nitko više neće doći ovamo. Ljudi se klone ovih krajeva čim prođe ljeto. Boje se snježnih nanosa, leda i hladnoće

– dodao je Downey, vlasnik saluna.

– Zar su doista ovdje ljute zime? – upita jedan od kauboja i ogleda se oko sebe.

Flynn kimne potvrdno glavom, buljeći u čašu.

– U gorskim ste krajevima. Milju iznad morske površine, a sva naseljena mjesta u okolini grada još su na višem položaju – reče Flynn, pa trgne glavom prema Tomu Radiganu, te doda: – Tomov je ranč još pola kilometra više. A kakva je tamo tek studen! Živa se često stisne i do četrdeset stupnjeva ispod nule tamo gore.

Vrata su se otvorila. Kroz njih je ušao krupan čovjek, gotovo kao Radigan, ali zdepast. Četvrtasta mu je glava bila nasadena na debeo vrat i široka ramena. Unatoč svojoj debljini kretao se gipko i žustro. Zagledao se u Toma Radigana.

– Vas sam već negdje vidio, čini mi se – dobacio je Tomu još s praga.

– Možda.

– Vi živite u ovim krajevima?

Strani kaubojski što su stajali uz šank, uspravili su se, a uspravio se i šerif Flynn.

– Tako nešto.

Zdeponja otvori usta kao da će još nešto reći, kadli na ulici zaori jetki povik, a škripa kola zaustavi poštansku kočiju ispred saluna.

Flynnu je laknulo, pomisli Radigan, ali se svejedno nije pomaknuo do tezge dok tri naoružana strana kaubojska nisu izašla iz saluna. Zdepasti došljak namrštitio je čelo.

– Cokere, otresi snijeg s gunjeva na kolima! – povikao je zdeponja za kaubojskim koji je zadnji izašao iz saluna.

Radigan pogleda kroz prozor. Sniježilo je. Pao mu je stoga kamen sa srca. Visok snijeg zavijati će staze i zatvoriti put u gorje do proljeća. Zatim Radigan opazi i konja vezana iza kočije.

– Šerife, mrtvac nam je došao u posjet – čuo je kako Hickman dovikuje Flynnu.

Downey se također postavio na vrata. Svi su izašli iz saluna osim Radigana. Tom je ostao uz šank i ponovo sebi napunio čašu.

– Zar nisi znatiželjan? – upitao je Hickman Toma.

– Vidio sam ja već mnogo mrtvaca u svom životu – odvrati mu Tom Radigan, pa iskapi piće i zagleda se u praznu čašu, pitajući se koji mu vrag bi da je uopće za njom posegnuo.

Vrata su se naglo otvorila i ljudi su unesli mrtvaca u salun. Položili su ga na biljarski stol. Zdepasti došljak ih je slijedio u stopu, a na licu mu se očitavalo čuđenje, ali i srdžba. Kočijaš poštanske kočije ušao je zajedno s Flynnom i Downeyjem.

– Našli smo ga nasred ceste, izvan grada, prije zavoja. Mislili smo da će vas zanimati, šerife – mleo je kočijaš kao da se ispričava.

Flynn je kisela lica buljio u mrtvaca. Zašto li taj zvekan nije ostavio konja da ode iz njegova okruža?

– Pozna je li ga tko? – upitao je napokon pomoćnik šerifa.

Nitko nije izustio ni slova. U tišini Hickman dobaci pogled Radiganu, što Flynnu nije promaknulo.

– Netko ga je ustrijelio, rekao bih, još rano sinoć – napomenuo je Downey, a kad ga je Flynn ošinio strogim pogledom, vlasnik saluna se zarumenio, pa brže-bolje dodao: – Služio sam u bolničkoj jedinici za vrijeme rata, pa sam tamo naučio nešto o ranama.

– Od sinoć je mogao doputovati i izdaleka – zaključio je pomoćnik šerifa Flynn.

Tom Radigan je znao da Flynn sluti da je neznanac najvjerojatnije došao s ranča pod čunjastim brijegom, jer pomoćnik šerifa Flynn nije bio budala.

– Sve su mu rane sprijeda – dometne kočijaš.

– A gdje bi mu drugdje bile, pa to je Vin Cable – reče Hickman.

– Do vraga, ne lupetaj svašta. Što bi Vin Cable radio u ovim krajevima? On je plaćeni revolveraš i za dolar skida glave – dreknuo je srdito Flynn na Hickmana.

– Odakle da ja znam što je on radio ovdje? Možda netko hoće započeti neki rat – reče ravnodušno Hickman i slegne ramenima.

– Cable ih ima barem stotinjak na duši – reče vlasnik saluna Downey.

– A ne zna se ni broja onima koje je ustrijelio iz zasjede – dodao je Hickman.

Zdepasti se došljak naglo okrenuo prema Hickmanu kad je to čuo.

– Vi previše pričate, gospodine! – prekorio je Hickmana prijetećim glasom.

– A vi imate nešto protiv toga? – zapitao ga je Hickman mirno dok je dlanom desne ruke tapšao držak svoga lovačkog noža.

– Dosta! – zagrmio je Flynn, pogledavši strogo u Hickmana i namrštivši se. Osjetio je da se nešto grdno sprema, pa je to htio pošto-poto izbjegnuti.

Coker dođe na vrata i dovikne krupnom zdeponji:

– Rosse, gospodica Foley je spremna za polazak!

Radigan pođe za njima na ulicu, a Flynn iza njega. Visok mladić pomagao je djevojci u sivom putnom kostimu da side s poštanske kočije. Kosa joj je bila tamnosmeđa, a oči zelene, opazio je Radigan kad ga je letimice pogledala.

Mladić je otpratio djevojku do kola i pričekao dok im nije prišao Ross.

– Vi ste, ljudi, naumili da se ovdje nastanite? – napokon je Flynn odlučio da upita došljake.

Ross se hitro okrenuo i zapiljio u Flynnu.

– Dakako. Iznajmili smo Hanse novu kuću dok ne stigne za nama i naše stado, a zatim selimo na Vache Creek.

Flynn je otvorio usta kao da mu nešto hoće reći.

– Da sam na vašem mjestu, ja na to ne bih računao – preduhitrio ga Tom Radigan.

– A zašto ne, molim vas? – zapitao ga bahato Ross.

– Zato što je Vin Cable sinoć promašio – mirnim im glasom obznani Tom Radigan.

II

U tišini koja je zavládala, izazov je visio u zraku. Vjetar je vitlao suhim listom po nogostupu, a jedna je mazga potresla glavom. Zazvečala je praporčad na ormi.

– Što hoćete time reći? – upitao ga mladić.

Iza ljepuškastih crta njegova lica skrivala se zloća, nestrpljenje što se za tren može obrnuti u srdžbu i krvav obračun.

– Ja sam Tom Radigan, vlasnik ranča TR uz Vache Creek.

– Zacijelo je posrijedi neki ne-
sporazum – javila se milim i smirenim glasom djevojka, glasom koji kao da oprašta glupost koju je izlanuo netko tko ne zna o čemu govori – jer mi posjedujemo dvadeset i dvije čestice zemlje uz Vache Creek.

– Uz Vache Creeek – nepopustljivo će Radigan – je samo jedan ranč i mjesta je tamo samo za jedan ranč, a taj je moje vlasništvo.

Djevojka je poravnala rukom suknju, a smiješak joj se zadržao samo oko usana. Oči joj ostadoše hladne i pronicljive.

– Varate se, gospodine. Žao mi vas je, naravno, ali ljudi koji zaposjednu tuđu zemlju moraju biti spremni da je ustupe zakonskim vlasnicima. Ta zemlja pripada mojoj porodici još od 1844. godine.

– Ako ste toliko sigurni u svoju tražbinu, što ste onda poslali osiguranje u prethodnicu? – predbacio joj je Tom.

– Što hoćete time reći? – zaja-pureno će Ross Wall, te korakne naprijed prema Tomu Radiganu.

– Hoću reći da tobožnji vlasnik koji šalje revolveraša u prethodnicu da mu osigura pristup na njegovu zemlju, nema baš puno povje-

renja u svoje zakonsko pravo na tražbinu – odbrusi im Tom bez okolišanja.

– Zar vi nas optužujete? – uvrijedeno će Ross Wall.

– Vin Cable nije došao ovamo radi razonode i nije pucao i ranio mog zamjenika iz zabave. Mislim da je bio plaćen da smakne svakoga tko bi mogao da ospori vašu tobožnju tražbinu, jer u nju niste sigurni.

– Tome, molim te, razmotrimo najprije o čemu je zapravo riječ. Napokon, ako gospoda ima pravo vlasništva... – umiješao im se u razgovor pomoćnik šerifa Jim Flynn.

– Tražbina koju ima gospoda ne vrijedi ni koliko papir na kojem je napisana. K tome, u kanjonu Guadalupe nema dovoljno trave ni da zec preživi zimu, a jedini pašnjak uz Vache Creek je moj pašnjak. I tamo neće pasti nijedno govedo koje na sebi nema žig TR – otresito će Tom Radigan.

Hickman se naslonio na zid i slušao prepirku sa ciničkim zadovoljstvom, smiješeći se sebi u brk.

– Ja sam Angelina Foley – ponovo se oglasila djevojka s kola – i zemlja uz Vache Creek je moja očevina, kako to jasno stoji u darovnici guvernera Armija mom ocu. Vi ste zacijelo tamo nešto izgradili – nastavila je djevojka i otvorila torbicu – ja ću vam to platiti i otкупit ću vaše stado.

– Pošteno, zar ne, Tome? – gotovo s veseljem dočekao je Flynn njezine riječi.

– Ranč je moj i ne mislim ga prodati. Da ste se propitali u Santa Feu prije nego što ste ovamo došli, čuli biste da je takve darovnice guverner Armio poklanjao na kilograme i da ne vrijede ni pišljiva boba.

Prvi put Ross Wall se doimao pokolebanim, pa je pogledao u svoju gospodaricu da čuje što će ona reći. Međutim, Angelina Foley je ostala bez riječi.

– Zar ćete se tući s jednom ženom, gospodine Radigane? Ja sam mislio da su zapadnjaci galantni muškarci – pokušao je Ross popraviti mučan dojam koji su ostavile Tomove riječi na cijelu družinu.

Radiganu nije bilo ni na kraj pameti da se dade namamiti na tako proziran trik.

– Onaj tko pošalje plaćenog ubojicu na moj ranč, bilo muškarac ili žena, ne može računati da će me uvjeriti u svoje pravo na moju zemlju samo ispraznim riječima. Žena koja sjeda s muškarcima za kartaški stol, mora biti svjesna da za nju vrijede ista pravila igre kao i za muškarce. I ne smije očekivati nikakve galantnosti.

– Kamo si navalio, čovječe? Pa ti nemaš nikakvih dokaza da je gospođa Foley poslala Vina Cablea na tvoj ranč! Ispričaj se gospodi! – srdito je stao vikati pomoćnik šerifa Jim Flynn na Toma Radigana.

Radigan slegne ramenima, okrene se i vrati u salun. Tijelo Vina Cablea nije više ležalo na biljarskom stolu. Odnijeli su ga u susjednu sobu i položili ga na dva spojena stola. Tom mu je vidio čizme kroz odškrinuta vrata.

Jim Flynn utrčao je za Tomom Radiganom u salun. Nalaktio se na tezgu pokraj njega.

– Hoćeš li što popiti, Jime? To ti je dobro za živce. Moraš se smiriti. Znam ja dobro. Strašno je to... izgubiti krov nad glavom, a zima dolazi. Da sam na tvom mjestu, nago-dio bih se s tim ljudima. Njihovo

stado tek što nije stiglo – mleo je Jim Flynn, koji se plašio stočarskog rata u svom okrugu.

Radigan se uspravi i odmakne malo od tezge, pa se okrene i odmjeri Flynnu od glave do pete.

– Koji je tebi vrag, Jime? Jesi li ti pomoćnik šerifa u ovom okrugu ili njihov odvjetnik i pravni zastupnik? Ranč je moj. Ja na njemu živim, uzgajam stado već godinama, i nitko mi ga ne može oduzeti. Zar misliš da ću dopustiti da me s njega otjeraju običnim smicalicama. Bolje ti je odlučiti za koga ti navijaš, Jime!

Flynnovo se lice zažarilo tamnim rumenilom.

– Ja zastupam zakon i ja sam na strani zakona. A ti to sebi utuvi u glavu! – uvrijeđeno će Jim Flynn.

– Meni se ipak čini, Jime – javio se Hickman koji je ušao u salun za pomoćnikom šerifa – da Radigan ima pravo. Da sam na tvom mjestu, ja bih dobro o svemu promislio prije nego što bih išta poduzeo.

Ali Flynnu nije išlo u glavu da bi ti fini ljudi mogli biti varalice i da bi tako lijepa, dobro odgojena i otmjena djevojka mogla biti obična pustolovka.

– Tako uglađena djevojka ne bi nikad lagala – izjavio je svečano pomoćnik šerifa Jim Flynn.

Tom Radigan se jedva suzdržao da ne prasne u glasan smijeh kad je to čuo.

– Ako tako misliš, Jime, onda si odista imao sreće da dosad nisi naletio ni na jednu pokvarenu djevojku.

Vrata saluna su se otvorila i u salun je ušla Angelina Foley u pratnju Rossa i ljepuškastog mladića.

– Ponovo vas molim, gospodine Radigane, da ispraznite ranč na Vache Creeku.

Tom Radigan se okrenuo od šanka i pogledao joj u oči.

– Vas je, gospodo, netko grdno namagarčio. Jeste li ikad vidjeli zemlju koju svojatate? Imate li vi uopće pojma u što se upuštate? U kanjonu Guadalupe nema ljeti dovoljno ispaše ni za omanje stado. Zimi je zameten. Ja vam savjetujem: otjerajte stado do najbliže vojne tvrde ili rezervata i prodajte ga prije nego što skapa od gladi i studeni.

– Moja je zemlja uz Vache Creek, gospodine Radigane, i ja tu ostajem. Došla sam vas upozoriti u nazočnosti svjedoka da će vas moji ljudi otjerati s ranča ako se sami ne odselite – odsjekla mu je Angelina hladnim i odlučnim glasom.

– Vas je neka grdna muka morala otjerati u ove hladne krajeve u kasnu jesen. Znajući da nigdje drugdje nemate zaklona, a kako vam je gorjelo pod petama, sjetili ste se na Vache Creek i nadali prežimiti u mojoj kući. A kako ste mislili prehraniti krave preko zime ako niste računali i na moje sijeno? Stoga ste i poslali Vina Cablea da me ubije, kako biste se dočepali moje muke i mog znoja – s prezirom u glasu očitao joj je Radigan što ju je išlo.

Jim Flynn se uskomešao kad je to čuo. Namrštio se i zapiljio u lice Angelini Foley, a nevjerica se zazrcali prvi put u njezinim lijepim zelenim očima, jer je bilo odviše istine u riječima Toma Radigana.

Ni Angelina Foley nije se dala samo tako smesti.

– Upozorila sam vas na vrijeme i u nazočnosti svjedoka. Čim stigne moje stado, dognat ću ga na paš-

njake uz Vache Creek – rekla mu je još jednom i okrenula se.

Izašla je odrešitim koracima, iz saluna u pratnji svojih kauboja.

– Šestorica su s njom, a još barem desetak dojahat će sa stadom. Čini mi se da si se uvalio u grdnu poparu – reče Hickman ispod glasa Tomu Radiganu.

Tom iskapi piće i pomisli da je već vrijeme da se vrati kući. Prestalo je sniježiti, ali nebo je i dalje bilo zastrto niskim tamnim oblacima. Zrak je mirisao na snijeg.

– Tome, imaš ti, boga mi pravo – nastavio je Hickman – kad veliš da to sve skupa nije bez vraga. Ovi ljudi imaju vrsnu družinu. Čudim se, zašto li su onda došli ovamo? Imućni ljudi poput njih obično se ne seljakaju od nemila do nedraga. Samo sirotinja ide trbuhom za kruhom.

Ne obazirući se na Hickmanove riječi, Jim Flynn se okrene prema Tomu Radiganu.

– Vin Cable pogoden je u prsa. Baš me zanima tko li je bio taj brži i bolji strijelac od njega?

Tom Radigan im tada ispriča točno što se sinoć zbilo na njegovu ranču.

– Zar te imao na zubu? – upita Flynn Toma.

– Nisam ni znao tko je dok ga Hickman nije prepoznao. Jime, ne pravi se lud. Tog je čovjeka meni poslala Angelina Foley. Dobro pregledaj njihove papire i drži ih dobro na oku.

– Papire?

– Ta, moraju imati nekakve isprave. Ne bi valjda tek samo tako došli ovamo i tražili moj ranč bez ikakvih dokumenata.

Jim Flynn osjećao se u tom trenutku kao budala. Bio je spreman da otjera čovjeka s njegova ranča,

a na osnovi običnih tvrdnji nekoliko stranaca. Moram pregledati njihove papire, pomisli... a najgore od svega bijaše što baš nije bio vičan čitanju.

* * *

Kad je Tom Radigan ujahao u dvorište svog ranča, John Child mu je istrčao u susret sa svjetiljkom u ruci. Promatrao je Radigana kako rasedlava konja i pozorno slušao novosti iz grada.

– Vrlo naprasna družba. Čini mi se da im je voda neki Harrey Thorpe, polubrat Angeline Foley. On je uglavnom šutio i slušao.

– I dognat će stado? Uhvati li ih mećava u kanjonu svi će se smrznuti – zaprepašteno će John Child.

– U ovom ratu, John, zima je naš saveznik.

Ranč TR bijaše gotovo dvadeset i osam milja sjeverno od San Ysidra, blizu dvaju indijanskih sela. Otkako se Tom doselio na Vache Creek, jedva da je tim putem netko naišao, uglavnom to bijahu bjegunci od zakona, koji bi odjezdili na sjever prema Loma Coyote.

John Child zadrhta na hladnom vjetru pred stajom.

– Ako ti treba pomoć, pozvat ću Indijance – predložio je Tomu Radiganu.

– Slušaj, John. Ni ti ne moraš ostati. To je moj rat i ja ću ga sâm...

– Oh, zaveži, Tome! Znaš ti pre-dobro da im se ne možeš sâm oduprijeti. A koliko traže? – upita ga John dok su išli preko dvorišta.

– Dvadeset i dvije čestice. Neće ih naći ni za dvadeset godina.

– A tvoja tražbina? Nikad je nisi spominjao.

– Nisi me ni pitao. Meni pripada dva put više i treba mi svaka čestica. Idućeg sam proljeća htio prodati svu stoku osim junadi. Zadržao bih stado od pet tisuća grla.

– Za to ti je potrebna ispaša.

– Znam ja gdje ima dovoljno dobre trave.

Kad su ušli u kuću, Radigan osta osupnut i ugodno iznenađen. Kuća je bila pometena, podovi oribani, prozori oprani, paučina poskidana, a posude je sjalo kao novo.

– Ej, John, očekuješ li ti neke goste?

– Mislio sam, dovedeš li sebi ženu, neka...

– Ja? A gdje da nađem djevojku koja bi me htjela? – prekine ga Tom u pola rečenice, pa pođe u kuhinjski ormar po uštipke.

– Nemoj jesti uštipke prije večere. Pokvarit ćeš si tek – upozorio ga John Child.

– A zašto se ti ne oženiš već jednom? Postao si prava usidjelica – dobaci mu Tom Radigan u smijehu, a John Child ga iznenadi svojim odgovorom. – Bio sam ja oženjen Indijankom iz plemena Čejena. Oteo sam je od Utesa koji su je zarobili. Bila je ljepša od sunčana dana.

– Zašto te je ostavila?

– Nije me ostavila. Živjeli smo sjevernije odavde. Rodila mi je sina. Poginuo je. Ubili su ga Utesi. I nju su silovali i ubili dok sam ja bio u gradu po zalihe.

– Gadno, bogami.

– Hranili smo i djevojčicu. Živjela je s nama nekoliko godina. Srećom, poslali smo je u samostan u Meksiko. Prije nego što je žena poginula.

– Ali to nije tvoja kći?

– Ne, nije. Komanči su joj pobili roditelje, a ja sam je od njih kupio za četiri konja. Posljednje dvije godine živjela je u jednoj bogatoj i uglednoj obitelji kao služavka. Kad su odlučili da se vrate u Španjolsku, ona nije htjela poći s njima.

Radigan napuni sebi tanjur i sjedne za stol, te uze večerati. Bio je gladan kao vuk.

– A kamo je otišla? – upitao je Johna između dva zalogaja.

Child se zakašljuca, a Radigan se zagleda u njega punim ustima.

– Što ti je? Jesi li se prehladio?

– Ne, nisam... nego, ovaj, znaš, ovdje je moj dom, pa sam je pozvao... hm, da dođe ovamo – zamuc kivajući će John.

– Što? – zaderao se Tom, a zalogaj mu je gotovo zastao u grlu, te nastavi čim ga je progutao: – Još nam je samo ona trebala u ovoj neugodnoj situaciji! Zar si poiudio?

– A kamo da pođe, sirotica? Osamnaest joj je godina i na ovom svijetu, nema nikoga osim mene – razložno će John.

Radigan ustade od stola ogorčen i zabrinut. Vijest mu je pokvarila tek i posvema ga razbudila. Više nije bio ni gladan, ni pospan.

– K vragu, John, što ti bi? Ta djevojka ti nije ni krvni rod. Njoj nije mjesto sa dva odrasla muškarca pod istim krovom.

– Krvni rod ili ne, ja nemam nikoga više nego nju. Pisala mi je. Uvijek je željela da se vrati ovamo u gore. Odgovarao sam je, ali uzalud. Neće nam smetati, vjeruj mi. Svašta je naučila kod tih dobrih ljudi. Zna voditi kućanstvo. Htio sam da je smjestim u neku obitelj u Santa Feu, ali ona je htjela da bude sa mnom – priznao mu je

nevoljka Child – jer nema nikoga drugog na svijetu.

– A što ćemo s njom? Što mi znamo o ženama? – upita ga Radigan, pa iznenada prasne u smijeh, jer mu se cijela njihova situacija učinila komičnom.

Njegov ranč nije bio mjesto ni za indijansku djevojku, a kamoli za djevojku iz samostana. U kući pod opsadom ionako neće moći dugo izdržati. Morat će bježati u šumu kako bi sačuvali živu glavu. K tome, želi li pobijediti neprijatelja, morat će ga neprestance uznemiravati, napadati, dan i noć. Stoga je i nagomilao zalihe na nekoliko skrovitih mjesta u gori i u šumi.

Hoće li krhko žensko čeljade moći izdržati toliki napor? – pitao se Tom Radigan te večeri prije nego što je usnuo.

* * *

Treći dan uvečer po povratku Toma Radigana iz San Ysidra, posjetio ih je pomoćnik šerifa Jim Flynn.

– Imaju papire! Imaju darovnicu guvernera Armija – glasno im je najavio Flynn čim je dojahao u dvorište.

– Darovnica ne vrijedi, Jime – upozorio ga je Tom.

– Ne znam ja ništa o tome. Moraš se odseliti.

– Odselit ću se kad dobijem sudsku presudu da moram napustiti ranč, ni prije, a ni poslije, jer se ti ljudi služe podvalama. Ova zemlja nikad nije pripadala Armiju, pa je nije mogao ni poklanjati. Dajem ti časnu riječ, bez sudske presude odavde ne idem – odlučno se suprotstavio Radigan.

– Slušaj, nagodi se s njima. Ne želim ovdje nikakvih stočarskih ratova – molio ga je Flynn.

– Neka idu na sud. Tamo se dokazuju tražbine, a ne pomoću plaćenih ubojica koji treba da smaknu s puta pravog vlasnika – tvrdoglavo se Tom Radigan.

– Nemaš dokaza da su ga oni poslali – podsjetio ga pomoćnik šerifa.

– A tko bi drugi? Kaži ako znaš! Ako su čestiti ljudi, neka se obrate sudu – odbrusi mu Tom Radigan.

– Boga ti, a tko si ti da se praviš toliko važan i tu se razmahuješ s nekakvim sudom? Da ti nisi možda neki veleučeni odvjetnik? – srdito ga upita Flynn.

– Jime – počeo Radigan – između 1825. i 1828. u Novom Meksiku vladala su tri guvernera. Armio je bio jedan od njih. U 1837. godini buknuła je pobuna u Taosu i pobunjenici su zabacili guvernera Pereza. Armio se dočepao zapovjedništva vojske i kad je pobunu ugušio u krvi, proglasio je sebe guvernerom. Pobio je mnogo nedužnih ljudi. Mitom i ucjenjivanjem skupio je bajoslovno bogatstvo, a neke je svoje prijatelje bogato darivao zemljom na koju nije imao nikakva zakonska prava. Jamačno, ta gospoda ili gospodica Angelina Foley dokopala se nekako jedne takve bezvrijedne darovnice i ona i njezini prijatelji su odlučili da se s njom po svaku cijenu okoriste.

Jim Flynn, pomoćnik šerifa, nije znao što da mu na to odgovori, jer jedini službeni dokument koji je on inače priznavao bijaše tjeratica za zločincima.

– Stoga ti savjetujem – nadovezao je Tom Radigan – da tim ljudima narediš da se kupe odavde. Ti si pomoćnik šerifa, a ti će ljudi prekršiti zakon ako me napadnu, i tvoja će dužnost biti da me braniš.

Flynn se smrknuo kad je to čuo.

– Ne moraš ti mene učiti što je moja dužnost. Ja to znam i bez tebe.

– Vidiš, meni se pak čini da ti tim tvojim zakonom samo mene želiš priklještiti, a ja sam taj koga zakon treba da štiti – iskreno mu reče Radigan.

– Ja u to baš nisam sto posto siguran! – odvrati mu bezobrazno Flynn, okrene konja, te bez pozdrava odgalopira niz stazu nizbrdice prema gradu.

Poslije ponoći Radigana je na straži na litici iznad ranča zamijenio John Child. Kad je Radigan u cik zore ustao, Child je već bio spreman da odjaše u grad.

– Idem pred nju. Dolazi danas kočijom. Ne boj se. Nitko me neće presresti. Oni me i ne poznaju – reče John.

– Ne zavaravaj se. Poznaju oni tebe i te kako dobro. Idem ja umjesto tebe, a ti pazi da se ovamo nitko ne prišulja dok sam ja dolje.

– Tome – oklijevajući će Child – hoćeš li da odjašem do Lama Coyote? Ili da im pošaljem znak dimom? Odmah će doći. Prekaljeni su oni ratnici.

– Ne, nemoj! Ako ikoga od njih sretnješ, pitaj ih samo tko se mota naokolo – reče Radigan i popne se u sedlo.

– Stark je s njima. Sjećaš li se Adama Starka? Bio je s tobom u rendžerima – doviknuo mu je Child, trčeći za njim.

– Ljudina i pol – dobaci mu Tom Radigan.

San Ysidro bijaše pust pod suncem kasne jeseni. Podne tek što nije bilo odbilo dok je Tom jahao glavnom ulicom. Hickman je sjedio u salunu s nogama na stolu i bocom u ruci.

– Kočija stiže oko jedan, zar ne?
– upita Tom vlasnika saluna Downeyja.

– Ako ne kasni – odvrati mu kratko Downey.

Upravo kad je Radigan sjeo za Hickmanov stol, u salun uđe tri kauboja Angeline Boley.

– Prvog znaš. To je Coker, onaj je mali – nastavi Hickman – Barbeau. Teški prgavac, a onaj tamo visoki zove se Bitner.

– Don Kihot i Sančo Pansa – glasno će Radigan.

Barbeau se okrenuo kao da ga je netko ubo u stražnjicu i zabuljio se u Radigana dok su se Downey i Hickman cerekali Radiganovoj dosjetci.

– Kome si ti to rekao? – upita ga razdraženo Barbeau.

Radigan se pravio da ga nije čuo.

– Baš me zanima da li si hrabar koliko si i duhovit – reče Barbeau piljeći bezobrazno u Radigana.

– Možda se nađe netko tko će i to utvrditi – podlijevao je ulje na vatru Coker.

Barbeau iskapi još jednu čašu i okrene leđa šanku. Piće mu je zagrijalo krv i jedva je čekao da prebije Toma Radigana, jer Barbeau bijaše jaka ljudina, mišićavih ruku, čvrste brade i široke šije.

I upravo kad je Barbeau prišao Hickmanovu i Radiganovu stolu i ispred njih se ustobočio, vrata su se širom otvorila i u salun je dolepršala gospođica Angelina Foley.

Prišla je ravno Radiganovu stolu, a on se uljudno osovio na noge i naklonio se.

– Pazi, boga ti, ovčar se pravi džentlemen – nacerekao se posprdno Barbeau.

– Gospodine Radigane – oslovila ga je Angelina Foley, a oči joj bijahu zelene kao bistra voda u potoku – rekli su mi da ste u gradu, pa sam došla da još jednom porazgovaramo. Budući da mi je žao što vas tjeramo s ranča, ja bih se htjela s vama nagoditi i isplatiti vas.

– Sjednite, molim vas – ponudio joj je Radigan stolicu.

Oklijevala je trenutak, a zatim sjela za stol.

– Pravo društvance za poslijepodnevni čaj – glasno se rugao kauboj Coker da su ga svi mogli čuti.

Radigan se u istom trenu okrenuo prema Downeyju.

– Imaš li čaja?

– Čaja, čaja... aha, pa da, imam čaja.

– Skuhaj nam onda čaja. Mnogo čaja. Dva velika čajnika – naručio je Radigan.

Hickman se opustio u svojoj stolici, a Radigan se ponovo obratio Angelini Foley.

– Vi ste nešto kazali o...

– Voljela bih da se nagodimo. Nama je žao koliko i vama što je došlo do nesporazuma.

– Meni je samo žao – počeo Radigan dok ju je gledao u oči – što ste vi prevalili toliki put uzalud. I ako vi mene ne poslušate, onda ćemo se raspraviti na sudu.

– Ali sudovi su daleko – zavalila je Angelina – gospodine Radigane. Parnice traju godinama. Žao mi je, ali meni i gospodinu Thorpu stiže stado od tri tisuće grla i ako sami ne odete, morat ćemo vas otjerati.

– A znate li vi što o toj zemlji, gospodo?

– Ja je još nisam vidjela. Gospodin Thorpe ju je vidio. A zašto me

to pitate? – zanimalo je Angelinu Foley.

– Zato što čak da ja odande i odem, vi ondje ne možete prezimiti sa stadom od tri tisuće grla. Naprosto nema mjesta, nema trave, a vi nemate ni sijena. Za blage zime gore može preživjeti najviše tisuću grla.

– Kako? Ja sam čula da tamo raste najsočnija trava na svijetu i da ima vode u obilju – začuđeno će Angelina Foley.

– Točno, ali nema dosta. Naokolo je gusta šuma. Nema pašnjaka. Izgubit ćete stoku, konje i ljude – reče Tom, pa doda, pokazavši glavom u njezine kauboje za šankom koji su slušali njihov razgovor: – A što ćete početi s vašim kaubojima. Gore nema posla ni za trojicu na onih nekoliko jutara pašnjaka.

– Nekoliko jutara! Ima ih točno trideset i dva četvorna kilometra – prosvjedovala je povišenim glasom Angelina Foley.

U tom trenu Downey donese na stol dva čajnika puna čaja. Radigan uzme jedan čajnik i napuni njihove dvije šalice, a zatim polagano izvuče revolver iz korica.

– Ostatak odnesi gospodi za šankom – naredio je Downeyju, pokazujući revolverom u trojicu kauboja.

Cokerovo se lice ukruti, a ruka mu kliznu prema revolveru, ali i naglo zastade ispred cijevi Radiganova revolvera.

– Pijte, gospodo! I ti Barbeau! Poželjeli ste čaj i dobili ste ga. Ako ga ne počnete odmah piti, ja ću početi pucati.

Hickman je prasnuo u glasan smijeh. Angelina Foley pogledavala je u čudu sad Radigana, sad svoje kauboje.

Radigan je ustao od stola i pošao prema šanku, pazeći da i Angelinu Foley drži istodobno na oku.

– Ubit ću te zbog ovog – zasiktao je Barbeau.

– Neka me vrag odnese ako okusim tu splaćinu – drknuo je Coker i pograbio držak revolvera.

Radigan je tresnuo Cokera revolverom po glavi, i Coker se skljkao na pod kao da je ispao iz vreće.

– Ločite taj čaj, ili ću vam zavrnuti šijom – zarežao je Tom Radigan.

– Slušajte vi, gospodine, ne smijete tako postupati s mojim kaubojima! – povikala je kreštavim i srditim glasom Angelina Foley.

– Sjednite i šutite, ili ću i vama opaliti pljusk – zaprijetio joj je Tom.

– Samo se usudite! – prosvjedovala je Angelina, ali i nevoljko sjela natrag za stol.

– Ako se miješate u muške igre, onda se morate držati i muških pravila – upozorio ju je Tom, pa dao revolver u ruku Hickmanu, te mu rekao: – Barbeau je tražio tučnjavu. Drži Cokera i Bitnera podalje od mojih leđa, molim te.

Barbeau tresne šakom po šanku. Okrenuo se i zapiljio u Toma Radigana s bijesom u očima.

– A ti bi se sa mnom tukao, je li?

Radigan ga tresne šakom pod bradu umjesto odgovora. Barbeau zatetura. Spustio je glavu i svom snagom jurnuo na Radigana, lamatajući šakama oko sebe kao da je sišao s uma.

No Radigan se brzo izmicao tim strelovitim udarcima. Uz glasno bodrenje Bitnera, Barbeau napokon dohvati Radigana šakom u rame, te zastane, čekajući da se Radigan sruši na pod.

U trenutku kad je Barbeau zastao, Radigan ga odalami šakom po zubima i rasiječe mu usnu. Krv šikne iz Barbeauovih usta i zacrvni mu košulju.

Zaslijepljen bijesom Barbeau nasrne ponovo na Radigana, ali se spotakne i ispruži po podu koliko je bio dug i širok. Nikad mu se još nije dogodilo da se čovjek kojeg je odalamio nije odmah srušio na pod. Radigan je u vojsci naučio šakati i za njega borba šakama bijaše vještina, a ne gruba sila na kakvu je Barbeau bio naviknut.

Kad se Barbeau ponovo podigao na noge, u njemu više nije bilo one srčanosti kojom je počeo tučnjavu. Radigan ga uhvati za ovratnik i tresne s njim svom silom u zid. Barbeau klizne niz zid na pod i osta nepomično ležati, buljeći u Radigana mutnim i zakrvavljenim očima.

Polagano je ponovo počeo ustajati na noge. Radigan se odmakne da mu učini mjesta. Kad je Barbeau ustao, Radigan se zaleti i udari ga objema šakama u trbuh. Barbeau se svine u pasu, i kako je bio pun čaja, počeo povraćati, dahćući, hvatajući zrak otvorenim ustima kao da se guši.

Radigan ga više nije udarao. Pustio je jadnog čovjeka da se na miru izbuljuje. Uzeo je svoj revolver i spremio ga u korice. Coker je sjedio na podu pod šankom i držao se objema rukama za glavu.

– Ja sam inače miroljubiv čovjek – reče Radigan poravnavajući odjeću i opasač – ali ako me netko izaziva, onda i dobije što traži.

Kad se Radigan okrenuo prema Angelini Foley, lice joj je bilo blijedo od straha, a oči tvrde od srdžbe.

– Sumnjam da znate – obrati se zatim Angelini Foley – kakva je zapravo krajina uz Vache Creek, ali ako hoćete možete doći u pratnji Rossa Walla, koji je jedini pravi kravar u vašoj družini, pa ću vam je ja osobno pokazati, da se uvjerite da vam govorim istinu.

– Stiže poštanska kočija – najavio je u tom trenu Downey koji je stajao uz prozor.

Radigan pokrije glavu šeširom i izađe iz saluna. Čuo je kako su se vrata za njim ponovo zalupila. Okrenuo se. Iza njega na drvenu nogostupu stajala je Angelina Foley i pozorno ga promatrala. Premjestio je težinu tijela s noge na nogu, a daske su pod njim zaškripale.

– Zar biste me doista udarili?
– upitala ga je s poštovanjem i iz znatiželje.

Radigan još nikad nije udario neku ženu u svom životu. Nadao se da i neće. Pogledao ju je kao da je iznenađen takvim pitanjem.

– A zašto ne? Ja se držim onog što kažem.

– Vi niste džentlmen, gospodine Radigane!

Tom joj se naceri u lice.

– Pravi se džentlmen nikad ne bi ni upustio ni u kakve odnose sa ženskom poput vas, jer bi se bojao da ćete ga nasamariti. Pokušate li mene prevariti, ja ću vas dobro nalemati po goljoj stražnjici.

– Možda niste pravi džentlmen, ali ste prava muškarčina i stoga mi se svidate. Šteta što smo na suprotnim stranama. No svejedno, možete me zvati Gelina.

– Vi ste lijepa, poželjna žena, ali ne bih imao povjerenja ni da vas pustim samu preko ulice. Prije nego što ovo sve završi, zamržit ćete me kao nikoga u životu, pa

stoga poslušajte moj savjet i otidite što prije odavde. Ova će vas borba iscrpiti, ostat ćete bez igdje ičega.

Nasmiješila mu se izazovno, ali i zavodnički.

– Vi imate samo jednog čovjeka uza sebe, a ja trideset. Mislim da ću ipak ja pobijediti.

– Ali ja imam jednog moćnog saveznika, kojemu nisu dorasli vaši ljudi: zimu. Kako ćete nahraniti svoje stado kad krajinu pokrije dva metra dubok snijeg?

Poštanska kočija doklepetala je pred salun u oblaku prašine. Radigan pogleda kočijaša dok je silazio s kozlića, crven u licu od studena vjetra.

Iz kočije je iskočila i mlada djevojka, a Radigan se ukočio. Sve je očekivao, samo ne nekoga takvog.

Ispod malena naherena šeširića zrikala su oko sebe dva modra bezazlena oka. Lice joj bijaše kao u nevina djeteta, ali tijelo joj bijaše takvih zrelih oblina da ih ni njezina odjeća nije mogla skriti. Zastao mu je dah. Piljio je u nju napola očaran dok se uspinjala na drveni nogostup. Znao je da svi nazočni zadivljeno bulje u nju i da ona u tome uživa.

– Ja tražim gospodina Childa, ili gospodina Radigana s ranča TR. Poznajete li ih? – upitala je Downeyja, koji je također izašao na nogostup ispred saluna da dočeka kočiju.

U tim zabačenim krajevima lijepe i mlade djevojke bijahu prava rijetkost, pa Downey zabezeknut uze nešto mucati, toliko je bio zbunjen pojavom te prekrasne djevojke, koja je baš njega prvoga oslovila. Zatim je jednostavno prstom pokazao u Radigana.

Djevojka je odmjerila Toma Radigana svojim modrim očima.

– Vi niste moj otac. Vi ste zaci-jelo gospodin Radigan – rekla je, a zatim pogledala u Angelinu Foley koja je stajala iza Toma Radigana, pa ga je upitala: – Je li to vaša žena s vama?

Radigan se od srca nasmijao.

– A ne, gospoda Angelina Foley je moj neprijatelj.

Djevojka je odmjerila Angelinu Foley smrknutim očima.

– Meni se čini da je ona moj neprijatelj, jer joj se vi vrlo sviđate

– glasno je napomenula djevojka.

– Zna li jahati, Greto? ... Tako se zovete, zar ne? – brže-bolje ju je upitao Tom Radigan, kome je taj razgovor bio vrlo neugodan.

– Znam, i to vrlo dobro, ali moram se presvući. Ne mogu jahati u ovoj suknji – odgovorila mu je djevojka i pri tom dobacila još jedan znatizeljan pogled Angelini Foley.

– Svida li vam se ta žena? – upitala je djevojka Toma glasno da su je svi mogli čuti.

Radigan promuća nešto nerazgovijetno, a Angelinino lice obližarka rumen. Podigla je malčice suknju i sišla je žustrim koracima s nogostupa, te pošla prema mjestu gdje ju je čekao Bitner s kolima. Odvezla se, a da se nije ni osvrnula.

Kako je bila navikla da samo nju muškarci obasipaju pažnjom i zadivljenim pogledima, ljubomora joj se uvukla u srce, jer svi su muškarci buljili samo u tu djevojku čim je sišla iz poštanske kočije.

Zle misli zarojile su joj glavom. Čelo joj se namrštilo. Odlučila je da više neće ni časka čekati i da će prvom prilikom Radigana i tu djevojku otjerati s ranča na Vache Creeku.

Ali u tom se trenutku prisjetila da ju je Tom Radigan upozorio na

zimu i studen u tim krajevima. Pogledala je u tamno, oblačno nebo. Glupost, pomislila je. U Novom Meksiku nema cičih zima. Svejedno, olovno ju je nebo oneraspoložilo, pa se počela pitati što li je Harvey Thorpe naumio ... jer upravo se on bio zainatio da dođu upravo onamo. No u Teksasu im je doista gorjelo pod petama, a Vache Creek bijaše jedino mjesto kamo su još mogli otići. I za koji dan oslobodit će se zauvijek i tog Toma Radigana.

A tad se sjetila da je Tom Radigan prebio Barbeaua i ustrijelio Vina Cablea. I bila je sretna što uza se ima Rossa Walla, jer Harvey Thorpe nije bio čovjek u kojeg se mogla posve pouzdati.

* * *

Greta Child vratila se iz Downeyjeve kuće, gdje je upoznala gospođu Downey, gojaznu, majčinski nastrojenu debelu Irkinju, i gdje se presvukla u jahaću odjeću. Na sebi je imala jahaće hlače, koje su još jače isticale njezine privlačne obline. Premda je bio uzbuđen, Radigan je znao da nema te odjeće u kojoj bi ta djevojka izgledala manje poželjnom.

Uz svadu s Angelinom Foley i Harveyjem Thorpom još mi je samo to trebalo, pomisli Tom Radigan.

Pružio joj je ruku i pomogao joj da se uspne u sedlo, premda je bila toliko spretna da joj njegova ruka uopće nije trebala. Na prvi mu je pogled bilo jasno da je vrsna jahačica.

— Na ranču nećete moći ostati. Opasno je — odmah ju je upozorio.

— Ne bojim se ja vas — drsko mu je odgovorila.

— Nisam to tako mislio — požurio je da joj objasni — nego sam vam htio reći da smo u ratu, pravom ratu, gdje se puca i pogiba.

— Vidjela sam vaše ranjene šake. Čini mi se da je rat već počeo — rekla mu je iskreno, pa dodala: — Ne bojte se za mene. Jaka sam i navikla na naporan rad, a znam i pucati. Pipnite mi mišice — rekla mu je i ispružila prema njemu napetu ruku.

III

Najprije je došlo stado. Nahrupilo je kao lavina, a tjerali su ga kauboji. Očito, stado je prenoćilo u kanjonu uz vodu. I stiglo je brzim korakom. Radigan je bio u koralu iza kuće, kamo je odnio naramak sijena, kad je čuo Johnove povike.

Čuo je povike, a zatim pucanj. Bacio je vile i vratio se pred kuću trčećim koracima. Ustrijelio je junca predvodnika u dvorištu, ali brz pogled na goveda potvrdio mu je da ne može zaustaviti cijelo stado. Utrčao je u kuću, a John je brže-bolje zakračunao teška vrata i zabrtvio ih gredom. Još prije nego što je dospio stići do prozora, dvorište je već bilo puno goveda.

Child je stavio cijev vinčesterke na prozor odmah do vrata i pogledao upitno Radigana.

— Nasamarili su nas, čini mi se. Više ne možemo izaći iz kuće.

Golem bik pritisnuo se na vrata, a ostala su se grla gusto natiskala oko njega i pod prozore kuće. Radigan je mogao ispružiti ruku kroz prozor i počesati ih po ledima. Iza njih uzbrdo tiskala su se ostala goveda, a kauboji su ih udarali bičevima, držeći se zaklona iza staje.

— Hej, Radigane, ako želite iz kuće, bacite oružje kroz prozor — zaorio je glas Rossa Walla iz dvorišta.

Radigan dade Childu znak rukom da šuti. Prošlo je nekoliko

minuta u potpunoj tišini. Greta se vratila mirno svojim kućanskim poslovima. Stavila je jelo na stol kao da neprijatelj i nije ispred kuće. Radigan je opazio da je obula jahaće čizme i spremila se za odlazak.

Ross Wall nije znao za tunel, a on im je bio u tom trenutku jedini izlaz u slobodu. Nitko za njega nije znao osim Toma Radigana i Johna Childa.

A bez tunela bili bi uhvaćeni kao u mišolovci. Mogli su, doduše, poubijati stotinjak goveda, ali zatim bi kauboji i njih postrijeljali i imali bi za to opravdanja.

– Jelo je na stolu – pozvala ih je Greta.

– Hajde, Johne, sjedaj za stol. Ja ću jesti ovdje na prozoru – reče Radigan.

– Hej, Radigane! Znamo da si u kući! Bacite oružje i pustit ćemo vas da izadete! – ponovo se oglasio Ross Wall.

Radigan je znao da mu neće zapaliti krov nad glavom u zimsko doba godine, jer se onda ni oni neće imati kamo skloniti. Još dok je gradio kuću, Radigan je imao na pameti takvu opsadu, jer se bojao Utesa. Kuća je stoga imala tajni podzemni hodnik. Hodnik je vodio iz podruma u guštik šume u podnožju čunjasta brda iza ranča, a blizu mjesta gdje je bio skriven i koral s konjima.

Čuli su žamor glasova iza stada. Očito, činjenica da se iz kuće nitko nije oglasio uznemirila je kauboje, jer nema nagodbe s čovjekom koji neće govoriti.

Greta je donijela lončić kave Radiganu i stavila mu ga na prozorsku dasku. Radigan joj se zahvalno nasmiješio.

– Upala si ravno u vučje ralje. Žao mi je.

– Hoćemo li napustiti kuću?

– Moramo.

– Priredit ću gunjeve i hrane za popudbinu.

Radigana je iznenadila njezina sabranost i hladnokrvnost u tako mučnoj situaciji. Pogledao je kroz prozor i odlučio da se iz kuće iskrađu pod okriljem noći, kako se djevojčin život ne bi izložio nepotrebnoj opasnosti.

Opazio je da su kauboji naložili vatru u dvorištu. Ross Wall je čučnuo uz vatru i ispružio ruke da ih ugrije.

– Unutra su i nemaju kamo. – procijedi kroz cvokotave zube Harvey Thorpe, koji se također skutrio uz logorsku vatru.

– Moramo ih nekako izmamiti iz kuće. Ako imaju dovoljno hrane, mogli bi u njoj ostati dok se mi ovdje ne smrznemo.

Ross se osvrnuo oko sebe smrknuta lica.

– Nije lagao kad je rekao da ovdje nema ispaše za goveda ni za tjedan dana.

– Ima, ima – tješio se Thorpe.

Ross se zgrbio pod debelim ogrtačem.

– Poslat ću ljude da potraže gdje ima ispaše. Zasniježi li, a ne nađemo li je na vrijeme, morat ćemo nestati odavde.

– Zar sumnjaš u moje riječi? – uvrijeđeno će Thorpe.

– Ja bih bio najsretniji da se nisi prevario.

– I nisam – samouvjereno će Thorpe.

I Harvey Thorpe počeo se oprezno ogledavati oko sebe. Visoravan ispred čunjasta brda nije mu se više činila onako prostranom kao kad ju je vidio prvi puta obasjanu suncem, kad na njoj nije bilo stada. I unatoč svom samopouzdanju, srce mu se odjednom steglo. Travnjaka je bilo u kotlinama, ali gdje? U San Ysidru je čuo da Radigan ima nekoliko stotina goveda na pašnjacima dovoljno velikim za nekoliko tisuća grla.

– Dobro, kad baš hoćeš, pošalji ih neka traže – pristao je napokon Harvey Thorpe.

Kako se sunce spuštalo prema zapadu, pritiskala ih je sve jača studen. Ross Wall pogleda zabrinuto u nebo. Ross je bio iskusan i dobar stočar, odan svojoj gospodarici Angelini Foley. Kako je vjerno služio njezina oca, služio je i nju i njezina mu je dobrobit bila prvenstveno na srcu. A ona je bila, prema Rossovu sudu, pametnija od svog oca. Njezin bi otac, da je bio živ, ostao u Teksasu i borio se do posljednjeg daha. Angelina je pak znala kad sve treba ostaviti i otići i što vrijedi ponijeti sa sobom. Oni su uz put krali stoku i jednostavno gonili pred sobom sve što su mogli uhvatiti.

Ross je mislio da Radigan ima pravo kad im je savjetovao da prodaju stado, posebice ukradena grla, na koja su naknadno preko pravih utisnuli svoj žig.

Pročeprkao je kolčićem po vatri. Nije im ostalo više mnogo vremena ako se ne žele smrznuti ispred Radiganove kuće. Morali su istjerati Radigana što prije iz kuće, ali bez krvi po mogućnosti. Ross Wall nije bio protiv ubijanja, ako nije bilo drugog izlaza. Bezrazložna i nepotrebna ubijanja imaju obično vrlo neugodne posljedice, a čovjek poput Toma Radigana sigurno ima mnogo prijatelja koji će ga osvetiti.

Ross nije vidio kako je Radigan pretukao Barbeaua, ali vidio je Barbeaua poslije tučnjave s Radiganom. Stoga je i znao da Radigan neće olako popustiti njihovim zahtjevima. Nije vjerovao, kao Coker, da će Radigana slistiti jednim brzim jurišem na kuću.

Zapravo, svojim odrešitim i odlučnim vladanjem, Tom Radigan ostavio je dubok dojam na Rossa Walla. Radigan se nije uopće prestrašio što je njih bilo deset, puta više, a nije se klonio ni borbe.

Kako je bio rođen u Vermontu, a na Divlji je zapad došao kao odrastao mladić, dobro se sjećao ljutih zima u Vermontu, kad je njegov

otac dolazio promrzao kući, gazeći kroz dubok snijeg.

Novi Meksiko je uvijek zamišljao kao toplu zemlju pod južnim ugodnim podnebljem, ali oni su te večeri bili u visoku gorju i studen zrak unosio je u Rossa nemir, koji je osjećao u djetinjstvu čim bi nastupila zima.

Sve bogatstvo koje su Angelina Foley i Harvey Thorpe imali bijaše u tom stadu. Iza sebe u Teksasu ostavili su samo ruševine i pustoš, a goveda koja su putem pokrali bijahu zapreka da se ponovo vrate u Teksas. Njihova jedina nada bijaše u tim krajevima u Novom Meksiku. I stoga je Ross u srcu priželjkivao da prodaju stado i da se više ne izlažu pogibeljima.

Zagledao se u svoje žuljave ruke. Navršio je četrdesetu prošlog ljeta i više nije bio mlad. Dvadeset je godina služio Angelinina oca. Stari je Foley bio bezobziran gramzljivac i na vrat si je natovarao neprijatelja više nego što je imao kose na glavi.

Angelina je bila pametnija i hladnokrvnija od oca. Čim bi pomislio na Angelinu, Rossa bi obuzela zabrinutost. Bila je odveć hladna, odveć lukava i svojom se ljepotom služila kao muškarci revolverima. Harvey Thorpe opet... Ross Wall nije znao što da o njem zapravo misli.

Stari Foley se oženio Thorpeovom tetkom i Harvey je otada živio s njima u sjeni starog Foleyja. Onda je jednog dana nestao i o njemu dugo nisu ništa čuli. Vratio se kao vrstan pokeraš i brz revolveraš.

Stari je Foley poginuo u svadi s nekim farmerom. Harvey se brzo bez njega snašao. Ross nikad nije doznao što se zapravo dogodilo, ali čovjek koji je ubio starog Foleyja nađen je mrtav na pragu svoje kuće. A kad je njegov sin dotrčao da pomogne ocu, Harvey je i njega ustrijelio.

Pucalo se tako nekoliko godina, a ljudi koje je Harvey Thorpe okupio oko sebe bijahu više revolveraši nego kravari. Imanje je propadalo, a zločini Harveyjevih kauboja su se gomilali. I onda su morali odande pobjeći da ih ne dohvate teksaški rendžeri.

Slijedio je niz krvavih obračuna. Glave su padale. Više se nije znalo tko pije, a tko plaća. Počelo je bježanje i učestale su krađe tuđih goveda koja su presretali putem. Rossu se to sve nije svidalo, ali glavnina stada pripadala je Angelini Foley, pa je stoga ostao vodom njezine goničke družine. I ove su večeri sjedili iza staje ranča TR, a u kući se utvrdio prekaljeni ratnik, kojeg su morali izbaciti iz njegove kuće, a nisu ga smjeli iz nje istjerati vatrom.

Dok su još živjeli u Teksasu, Thorpe je bančio i svadao se, a on se brinuo za stado i imanje, bez dovoljno ljudi, bez dovoljno novca. Dok su Thorpeovi kauboji pijančevali i razbacivali se novcem po salunima sa sumnjivim ženskama, pojila su tonula u blato, goveda se gušila u močvarama, a ograde se raspadale.

Od cijele kaubojske družine samo njih pet-šest bijahu pravi i dobri kravari. Ostali bijahu prgavi revolveraši, kao na primjer Barbeau i Coker. Ili ljudi koji su bili sposobni da ubijaju bez razloga, kao Leach.

Radigan je rekao nešto što se duboko dojmilo Rossa. Čuo je to od Bitnera. Rekao je da za gonidbu stada u tim krajevima ne treba više od nekoliko ljudi. A on je znao kako će to primiti Thorpe kad mu kaže da u goničkoj družini ne želi ni Cokera, ni Barbeaua, ni njima slične.

— Dižite se, idemo momci! — povikao je Ross, ali nikome posebno.

Thorpe nije ni podigao oči sa zemlje kad je Ross ustao i otisao. Ali Rossu je sinulo kako bi se mo-

gao osloboditi Cokera, a bez svade s Thorpeom. Ljudi u Radiganovoj kući bijahu vrsni strijelci, i kad bi im se Coker slučajno približio i izložio kao meta čim počne pucnjava...

Angelina Foley dojahala je idućeg jutra na ranč Toma Radigana. Goveda su još bila natiskana uz Radiganovu kuću, a iz dimnjaka kuće u nebo se vijao tanahan dim. Wall i Thorpe stajali su uz nju i promatrali gusto nabito stado. Tek poneko grlo napilo se vode i našlo nešto ugažene trave, a ostala su goveda uznemireno mukala.

Angelina je podrhtavala na studenom jutarnjem zraku i zavidno pogledavala dim iz Radiganove kuće.

— Harvey, ti si mi tvrdio da ovdje ima trave za tisuće goveda. Ja je ne vidim.

— Radigan ima nekoliko stotina grla negdje ovdje u kotlinama. Naći ćemo ih — odgovori joj Harvey.

— A zašto ih onda niste našli?

— Nismo imali sreće. Poslao sam ljude u izvidnicu, ali nisu prošli ni staze — odgovori joj Ross Wall.

— Zar ih ne možemo istjerati iz kuće?

— Možemo, ali morali bismo ubiti Radigana, što bi nas uvalilo u nepotrebne neugodnosti — odvratila joj Ross.

— Goveda moramo napojiti. Otjerajte ih na pojilo. Ja idem s njim razgovarati — odlučno će Angelina.

Iz kuće Radigan je kroz prozor budnim okom motrio što se zbiva na dvorištu. Kad su kauboji otjerali goveda, Angelina Foley pode prema Radiganovoj kući. Radigan joj oprezno otvori vrata.

— Mi uvijek rado primamo goste. Izvolite, udite — pozvao ju je Radigan u kuću.

Kad je Angelina ušla u kuću, Thorpe i Wall podoše za njom, a Radigan im opali metak pod noge.

– Vas dvojicu nitko nije pozvao! Angelina je zastała na pragu i znatizeljno se osvrnula po kući.

– Sjednite, kava je skuhana – pozvala ju je Greta.

Čim je Angelina sjela, Greta je stavila na stol lonac pun kave i pladanj uštipaka.

– Ovdje vam je baš lijepo. Žao mi je što morate odseliti – rekla je pakosno Angelina.

– Nama je ovdje lijepo jer mi volimo ovaj kraj – odvrati joj Radigan, hinaći da nije čuo njezinu napomenu.

– Nema baš mnogo trave – potužila se Angelina.

– Čeka vas još mnogo neugodnih iznenađenja. Ne znam zašto ste uopće došli u ovu divljinu.

– Zbog toga što je ovo moja zemlja – odgovorila mu je kratko.

– Slušajte, vaša se tražbina temelji na darovnici guvernera Armija, a on nije imao pravo da dariva i dijeli zemlju koja nije bila njegova. Svi su godinama držali da je ova zemlja obična vriština. Ja sam došao, pregledao je i otkupio od države. U zemljišnom uredu u Santa Fe upisano je u zemljišne knjige da meni pripada trideset i šest čestica zemlje u ovom kraju. Vaša darovnica ne vrijedi i nikad nije ništa ni vrijedila. Izgubit ćete parnicu na sudu.

Prenula se kad je to čula, ali to ničim nije pokazala. Zašto li joj je Harvey to zatajio? Kako to da se nije propitao za pašnjake? A ipak, ona više nije imala kamo. Doduše, mogla je prodati stado, ali bez stada bila bi nitko i ništa.

Pogledala je Radigana u oči i nasmiješila mu se.

– Ja bih najradije da se nagođimo, gospodine Radigane, i budite sigurni naša parba nikad neće doći do suda. Došla sam da se nagođimo sada... ovdje – rekla je i srknula kavu.

Radigan je ustao od stola. Okrenuo se prema Angelini Foley.

– Ako tako mislite, onda mi više nemamo što raspravljati. Dajem vam jedan sat vremena da otjerate svoje stado s moje zemlje – odlučno joj je odgovorio Radigan.

Angelina se nije ni pomaknula. Spustila je šalicu na stol i blaženo mu se nasmiješila.

– Žao mi je što smo neprijatelji. Šteta što nismo prijatelji.

– Još možemo biti prijatelji – javila se Greta – ako odagnate vaše stado iz našeg dvorišta, nadete sebi neki ranč i dodete nam u posjet.

– Vama u posjet? – ironično će Angelina Foley, pa nastavi: – Ne vjerujem da ste za dan-dva postali suvlasnicom ranča gospodina Radigana. Ili ste možda i vi postavili na nj svoju tražbinu?

Greta je najprije problijedila, a zatim su joj se obrazi zažarili.

– Nemam ja nikakve tražbine na ranč gospodina Radigana. Mi smo njegovi odani prijatelji, moj otac i ja.

– U to uopće ne sumnjam – posprdno joj je dobacila Angelina Foley dok je prilazila vratima.

Kad je izašla na hladan zrak, zastala je trenutak dok se u njoj nije stišao bijes. Zatim se popela na konja kojeg joj je doveo Ross. U srcu je poželjela da tog Radigana vidi što prije mrtva.

– Sigurna si da u kući nema stražnjeg izlaza – bilo je prvo što ju je upitao Harvey čim im se pridružila.

– Sve sam dobro pregledala.

– Što ti misliš, Rosse?

– Nasrnemo li na kuću, mnogo će naših izginuti.

– Ali ništa nam drugo ne preostaje – napomenuo je Thorpe.

– Coker je dobar strijelac. Kad bi on i Barbeau držali prozor na nišanu, možda bi nam uspjelo prisiliti ih da se predaje – navlačio je Ross vodu na svoj mlin.

– U redu. Napadamo! – odsiječe Thorpe i okrene konja.

Ross Wall pojaha hitro za njim. Goveda su već bila u zaklonu. Čuvala su ih četvorica kauboja, a ostali su se popeli na položaje odakle su mogli pucati na kuću. Tri su kauboja ostala u staji, a druga dvojica su čuvala korale. Coker se skutio u zaklonu s desne strane vrata u kuću, a Barbeau s lijeve.

Angelina je odjahala nizbrdice s kuka i sjahala uz logorsku vatru. Ispružila je ruke nad ognjem i promatrala pozorno Bitnera koji je čučao uz vatru.

— Ti si ga vidio. Što misliš hoćemo li ga svladati?

Bitner je pogleda iskosa svojim lukavim, sićušnim, prasećim očicama.

— Vi još niste vidjeli pravi stočarski rat, gospo. Čovjek nikad ne zna gdje mu je početak, a gdje kraj. Da, o da, vidio sam ga izbliza. Tvrd je on orah. Prije nego što odapne, mnogo će naših otići zajedno s njim pod zemlju. Ja sam plaćen da se borim, ali to je krvavo zaraden novac.

— U kući su samo dvojica.

— Dvojica i nije mnogo, zar ne? Ali oni su utvrđeni, gospo, i znaju zašto se bore — odgovori joj Bitner i baci granja na vatru.

Trgnuli su se kad su čuli pucanj iz puške.

— To je Coker. Taj uživa u pucanju — reče Bitner.

Pucanj iz Cokerove puške pogodio je prozor na kući i razmrskao staklo. Radigan nije odgovorio vatrom. On je pucao samo onda kad je pred sobom imao jasan cilj.

Greta je prema Radiganovim uputama pripremila tri omota s hranom. Gunjevi su bili u skrovištu, ali još je svatko morao ponijeti jedan sa sobom, jer nisu znali gdje će te noći spavati.

Drugo Cokerovo zrno pogodilo je strop. John Child se izmakne i zapuca. Barbeau se trgne unatrag i glasno jaukne. Zrno ga je dohvatilo u rame i raskrvarilo mu ranu.

Cijelo je poslijepodne odjekivala pucnjava ali bez pogodaka. Harvey Thorpe se šćućurio iza gromadne stijene i pozorno promatrao kuću. Oni u kući ili su štedjeli streljivo ili su bili odveć pažljivi da nekog ne usmrte. Barbeau je bio ranjen, a Cokeru je zrno odrubilo petu. Oba su metka prozviždala opasno blizu Rossa Walla.

Omoti s hranom stajali su pokraj ulaza u tunel. Child je prvi izašao i nahranio sakrivene konje. Pri tome je pozorno razgledao okolicu. Prije ili poslije netko je mogao zaobići kuću i natrapati na njihove konje.

Radigan je sjeo za stol i jeo u mraku čim je zanoćilo. Kad se najeo, uzeo je lončić s kavom i ponovo prišao prozoru.

— Vrijeme je da podemo — rekao je napokon.

Nebo je bilo izbodeno zvijezdama kad su došli do konja. Začas su ih osedlali, ali ih nisu odmah uzjahali. Povelili su ih nizbrdice kroz gustu šumu.

Staza je vijugala uzduž padine čunjasta brda. Child je išao prvi, a Radigan na začelju. Pošto su tako prevalili nekoliko kilometara, uspeli su se u sedla i odjahali.

Nitko od njih nije izustio ni riječi cijelo vrijeme. Iza sebe ostavili su topao i udoban dom, i prije nego što su izjahali iz šume, noć ih je promrzla hladnoćom. I nisu znali kad će ... ako će ikad usnuti pod toplim krovom.

Jezdili su postojanim korakom prema zapadu u bespuće i u tamnu mračnjavu crnogoričnu šumu. Ovdje-ondje opazili bi poneku zvijezdu na nebu. Sjeverac je šumio u visokim krošnjama borova i neprekidno stenjući među stijenjem slijetao zavijajući niz pustu vjetrometinu.

Dok su na kuku podno čunjasta brijega njihovi neprijatelji motrili praznu Radiganovu kuću, vodstvo puta preuzeo je Radigan, koji je jedini dobro poznavao taj kraj u tami.

Kad će Thorpe spoznati da je Radiganova kuća prazna, on i njegovi prijatelji bit će već daleko i zamest će im se svaki trag.

Tako je barem mislio Tom Radigan.

Nakon jednog sata jahanja niz padinu izbili su na neveliku čistinu. Radigan je zastao i pričekao da ga Greta i John stignu.

– Jesi li umorna? – upitao je Gretu.

– Ni govora. S tobom bih mogla jahati dan i noć.

– Hrabra si ti djevojka – pohvali je Radigan.

John Child je šutio. Mjesec je upravo bio izašao i svojim mlječnim sjajem izbljedio zvijezde na nebeskom svodu. Na dalekom obzorju gomilali su se tmasti oblaci.

– Sada skrećemo na sjever prema obrisima gora. Odmorit ćemo se negdje u prosjeku uz prijevoj Nacimienta – rekao im je Radigan i mahnuo im rukom da požure.

Jahali su sporo, jer ni Child, a ni Radigan nisu baš dobro poznavali te krajeve. Noć je bila tiha, ali Radigan je nekoliko puta zastajkivao i pozorno osluškivao, ali za njima je samo zavijao studen vjetar kroz krošnje visokih stabala i ogoljele proplanke.

Padina se odjednom počela spuštati u malenu uvalu u gaju jasika.

– Umorna?

– Ne, još nisam.

Našli su suha granja i zapalili vatricu, dovoljno da skuhamu na njoj kavu, zaštićeni od nepoželjnih pogleda. Radigan je u blizini našao i izvor, slabašno vrelo u kamenu, koje se slijevalo niz bijele litice.

U zaklonu je bilo hladno i vlažno, ali zagrijala ih je donekle vruća kava. Plameni jezici logorske vatre plesali su i stvarali ugodno ozračje.

Kad je pažljivo ugasio logorsku vatru i zameo joj svaki trag, svi su uzjahali i udarili prema tamnom masivu vrhunca Nacimienta. Prije

nego što je svanulo, još su se jednom odmorili na razvodu rječice Clear Creek iza brda Eureka.

Projahali su gotovo trideset kilometara u polukrugu oko Radiganova ranča. Njihov je logor bio jedva osam milja od ranča, ali teško da je itko mogao slijediti njihov trag.

Smjestili su se u nedubokoj spilji u stjenovitoj guduri, nedaleko od koje je potok sjekao ponikvu, padajući zatim kao nevisok slap niz strminu gudure, žuboreći u nizinu.

– Što misliš, hoće li poći za nama ili će jednostavno useliti u kuću i uživati u zaklonu i toplini? – upita John Toma.

– Dok sam ja živ, neće oni uživati ni zaklona ni topline u mojoj kući, jer ćemo se vratiti i uznemirivati ih toliko da će požaliti što su nas odande otjerali – odvrati mu Tom Radigan, pa ustade i doda: – Oдох ja na prvu stražu, Johna, i malčice ću prošvrljati naokolo. Uzeo je vinčesterku i odjahao do ulaza u guduru, te pomno pregledao okoliš. Preplašio je nekoliko srndaća i zečeva, ali ništa sumnjivo nije opazio. Imali su vremena, znači, da se dobro odmori i odluče kamo će udariti.

Vratio se u logor i legao među gunjeve. Kad se probudio, sivilo zore išaralo je već guduru dugačkim sjenama. Vatra je pucketala i osjetio je slatki miris svježih skuhanih kava. Greta je sjedila uz vatru i promatrala ga dok je John Child spavao tvrdim snom.

Radigan je ustao i počeo se po glavi.

– Jesi li ti noćas uopće spavala?

– upitao je Gretu.

– Spavat ću poslije. Stražarila sam.

– Tko te naučio da budeš oprezna?

– Otac John, a i ti.

– Ne zaboravi, poslovice kaže da je opreznost majka mudrosti – podsjetio ju je John.

– John mi je rekao da su ti Indijanci pobili roditelje – reče Radigan.

– Ja se toga gotovo i ne sjećam. U ušima mi još samo klepeću kotači prerijskih kola i zavija huk vjetrova u arnjevima, šuštanje trave... Kao u magli sjećam se oca i majke... i strica. Otac je pošao po vodu na potok i poveo me sa sobom, kad se odjednom prolomilo zapomaganje i čula se pucnjava. Bože, kako sam se bila prepala! Otac me je skrio u žbunje i više se nikad nije po mene vratio. Kad sam zaplakana istrčala iz žbunja, Indijanci su me ugledali i pograbili.

– Jesu li te mučili?

– Ne, nisu. Bili su dobri. Očarala ih je moja plava kosa. Prigrlio me je u svoju obitelj ratnik koji me je i našao. Naučili su me raditi i najgrublje poslove. Postupali su sa mnom kao sa svojim rođenim djetetom. U Indijanaca je pleme nito srce.

Kad je Greta završila svoju priču, sjedili su neko vrijeme i šutjeli, a zatim je Radigan ustao, osedlao je konja i pogledao Gretu.

– Na žalost, ne smijem više dangubiti. Izjahat ću prije zore – rekao joj je.

– Čuvaj se, Tome!

– Ne brine! Nije mi ovo prvi put – odgovorio joj je i spremio pušku u tok na sedlu, uzjahao i odjezdio niz guduru.

Zaustavio se na vrhu krševita hrbta iznad i koji kilometar podalje od svog ranča, promatrajući ga u prvom sivilu zore. Goveda su se razmiljila po proplanku, a u koralu se odmarao zavezan konj.

Opazio je i odsjaj vatre u dnu podbrežja i sjene ljudi oko vatre. Nekoliko grla stoke dolunjalo je čak do mjesta podno hrbati s koje je promatrao ranč.

A kad bi zagrmio stampedo... što bi na to rekli?

Vratio se u logor i odmorio. Čim je zanoćilo, ponovo je izjahao do krševite hrbati. Oprezno se spustio

niz kosinu i pomiješao se među goveda, jašući između njih pogrbljen. Polagano ih je počeo tjerati pred sobom prema jugu i niz vjetar i goveda su se sporo, ali ipak pokrenula. Kad je bio na kilometar od logorske vatre, već je pred sobom gonio oko dvije stotine grla. Naglo je potegao revolver, te opalio u zrak i divljački zajuškao kao govedari u Teksasu. I konja je podbo ostrugama u goveda. Goveda su pojurila u trk od paničnog straha, a Radigan je neprestance za njima pucao i juškao.

Više od četiri stotine grla moglo je biti između njega i logorske vatre, grla koja su gazila sve pred sobom, izbezumljena od straha. Odjednom se prolomila vika oko logorske vatre i vatra je bila začas izgažena pod papcima podivljalih krava i junaca koji su jurili niz kanjon.

U kući na kuku upalilo se svjetlo. Snažno su zalupila vrata i nestala strka u dvorištu ranča.

Tom Radigan okrene konja i izgubi se preko livada u dolini u najbližu mračnjavu šumu. Jašući u krugu oko ranča, izbije on na stazu za Cebollu i spusti se usjekom do prvih kuća u selu. Zastao je ispred nevelike kuće na rubu sela i uz pratnju laveža pasa, kad su se otvorila, vrata na kući, reče glasno da ga je domaćin mogao čuti:

– Pedro, ja sam, Radigan!

Čuo je par brzih nogu kako bese tabanaju prema njemu.

– Čime vas mogu poslužiti, senjor?

– Ostavit ću ti ridana. Daj mi svog vranca.

– Udite, senjor!

Pedro ga odvede u koral i odveže vranca, te ga osedla.

– Sakrij moga konja. To su zli ljudi.

– Treba li vam pomoć, senjor?

– Ne, hvala, ne treba.

– Ima ljudi. U Loma Coyote ima ljudi. Sve dobri ratnici. Ako hoćete odjahat ću po njih?

– Ne, hvala, Pedro. Još ne.

Odjahao je prema jugu i utaborio se na vrhu brda iznad San Ysidra, podno vrletne stijene. Kad je odspavao jedan pasao sunce je već bilo izašlo. Osedlao je vranca, koji je posao na susjednom proplančicu, pa se spustio u grad.

Downey je pometao nogostup ispred saluna. Zastao je i zagledao se u Radigana.

– Čuo sam da su te otjerali s ranča – reče Downey.

– Otišao sam jer nisam htio da me uhvate u stupicu – odvrati mu Tom dok je vezao konja za motku privezišta. U tom je trenutku naišao i pomoćnik šerifa Jim Flynn iza ugla kuće. Zastao je u pola koraka. Skamenio se kad je ugledao Radigana.

– Odlaziš, znači. Došao si se oprostiti? – upitao ga Flynn čim se malčice sabrao od iznenađenja.

– Ovdje je moj dom, Jime.

– Ja ti savjetujem da odeš. Oni su već na tvom ranču. Ti ovdje više nemaš svog doma – pokušao je biti razložan Jim Flynn.

– Znači, odlučio si na čijoj si strani kad mi tako u lice govoriš?

– Što hoćeš time reći?

– Ono što sam rekao – odsiječe mu osorno Radigan.

– Upozoravam te, Tome, pazi kako sa mnom razgovaraš. Zatvorit ću te budeš li drzak – službeno će pomoćnik šerifa.

– Jime, ti ovdje ne želiš rata jer imaš ženu i obitelj, pa se bojiš da ih ne izgubiš. Međutim, i oni bi mogli izgubiti tebe. Onog dana kad pokušaš mene strpati u zatvor, žena će ti ostati udovica, a djeca siročad – upozorio ga je tihim glasom Tom Radigan.

John Flynn je stisnuo zube. Vilice su mu trenutak podrhtavale, ali začas je progutao srdžbu zajedno sa slinom. Pogledao je Radigana u oči i promeškoltio se malo s noge na nogu.

Tom Radigan se držao svojih riječi.

– Nemoj me nepotrebno izazivati, Tome – odgovorio mu je Flynn da nekako spasi obraz, ali bio je u srcu siguran da bi ga Radigan ubio kad bi ga pokušao strpati u zatvor.

– Onog dana kad me pokušaš zatvoriti bez razloga, Jime, tog ćeš dana umrijeti. Ja imam pravo na svoj ranč, ali tebi su nova crvena kola i napirlitana Angelina Foley pomutili razum. I ne zaboravi, ima i nad popom pop – zaprijeti mu Tom.

– Kakav pop nad popom? – začudio se pomoćnik šerifa.

– Što ti to znači? – zapitao je Toma i vlasnik saluna Downey, koji je dotad mirno slušao prepirku između pomoćnika šerifa i razvlaštenog rančera.

– Znači da sam napisao pisma guverneru i šerifu. Obavijestio sam ih što se ovdje zbiva. Moja tražbina upisana je u zemljišne knjige u katastru u Santa Feu i budeš li me i ti, Flynn, tjerao s mog ranča, bit ćeš suučesnik u zločinu.

Flynn je ostao nijem. Ako je Radigan doista pisao guverneru i šerifu, i ako je njegova tražbina doista upisana u zemljišne knjige, bio je siguran da će ostati bez mjesta.

– Dobro, onda – počeo je zamuckivajući Flynn – pričekat ću dok mi šerif ne javi što da radim. Ako si mi lagao, tebe ću prvoga strpati u zatvor.

Tom mu ne odgovori. Znao je da se Jim prepao i bilo mu ga je žao. No, barem ga je natjerao da malo mučne glavom.

Radigan uđe zatim u salon i prihvati piće koje mu je natočio Downey.

– Hoćeš li doručkovati?

– Svakako. Više se i ne sjećam kad sam posljednji put pojeo nešto toplo.

– Ubio si im čovjeka, čujem?

– Ne znam, možda.

– Jesi, jesi. Navratit će oni ovamo. Tražit će te posvuda da ti

se osvete. Hoće, Tome. Boga mi hoće.

— O tome ću razmišljati poslije doručka. Sad sam gladan kao vuk i mozak mi više ne radi.

Tek poslije doručka napisao je pisma o kojima je govorio Flynnu, a napisao je pismo i kapetanu rendžera u Toscosu i zamolio ga da se propita i javi mu tko su Harvey Thorpe i Angelina Foley.

Upravo kad je pisma dao Downeyju i zamolio ga da ih pošalje prvom poštanskom kočijom, te si natio još jednu šalicu kave, u salun je žurno banuo Jim Flynn.

— Ako se ne želiš sâm suprotstaviti cijeloj družbi Angeline Foley, nestani odavde što prije — upozorio ga je zadihani Flynn.

— Zar dolaze?

— Tek što nisu stigli. Ima ih pet-šest. Požuri — reče Flynn.

— Hvala, Jime, baš si ljubazan — rekao je Radigan i kimnuo glavom. Upravo kad je ustao od stola, čuo je topot kopita ispred saluna. Kroz prozor je ugledao kauboje Angeline Foley. Vezali su konje za privezište.

— Prakasno, do vraga! — prokune Flynn i pljesne se dlanom po bedru.

— Ne očajavaj, Jime. Ionako sam htio popiti još jednu šalicu tople kave — reče Tom i ponovo sjedne za stol.

— Bježi na stražnja vrata, boga ti! Brzo! — dobaci mu Downey.

— Meni se kod tebe baš osobito svida, Downey — reče Tom mirnim glasom.

Flynn se zabulji razrogačenim očima u Toma. Zinuo je kao da će mu još nešto reći, a zatim se okrenuo prema Downeyju koji je stajao za šankom.

— Natio ću čašu — prošaptao je promuklim glasom.

Radigan natio kave u šalicu, a tada se opusti. Zavalio se u stolicu, gledajući netremice u vrata, koja su se na to širom otvorila.

Prvu dvojicu Radigan nije poznavao, ali za njima su došli njegovi stari znanci Barbeau i Bitner.

Naslonili su se trbusima na tezgu i glasno se nadvikivali i smijali. Očito, Radigana nisu opazili jer je mirno sjedio u svom kutu i pozorno ih promatrao.

Tom Radigan nije u San Ysidro došao na izlet. Htio se napokon razjasniti s Flynnom i napisati pisma guverneru i okružnom šerifu, jer je želio zakonski osigurati svoj položaj. Nije od njih očekivao neku pomoć, ali htio ih je pismeno obavijestiti što se događa i da od Flynnne može očekivati da zaštiti njegove interese, pa da se stoga mora sâm braniti.

Flynn je ostao uz tezgu, a kaubojski su se pravili da ga ne vide. Barbeau je ponovo zadobio nešto od svoje razmetljivosti, ali Bitner bijaše, kao uvijek, tih mrzovoljan čovjek, i prema Radiganovu sudu mnogo opasniji od Barbeaua.

Tamo gdje je Radigan sjedio salun bijaše djelomično u polutami i s tezge je njegovo lice bilo teško prepoznatljivo. Međutim, jedan ga kauboj letimice pogleda, pa šapne nešto u uho čovjeku do sebe. Svi su se okrenuli. Veseo i preglasen razgovor za tezgom odjednom je utihnuo.

Flynn se uspravi i polagano okrene prema kaubojima.

— Na čijoj si ti strani, šerife? — kao nehajno Bitner zapita Flynnna.

— Ja sam uz zakon i neću ovdje nereda.

Barbeau prasne u glasan smijeh.

Tom Radigan nije se ni pomakao. Polako je namotao cigaretu i pripalio je. Čekao je da vidi kako će proći Flynn, a dode li do obračuna, odlučio je najprije smaknuti Bitnera, jer on je bio najkrvoločniji od svijeta, premda su i ostala trojica kauboj ostavljala dojam ratobornih ljudi.

– Popijte svoje piće i razlaz! Započnete li pucnjavu u gradu, imat ćete posla sa mnom – nije popuštao Flynn.

– Ubio nam je druga – potužio se Barbeau.

– Možda, a vi ste čuli što sam vam rekao.

– Nema veze što si ti rekao – odvratio mu je Barbeau, pa dodao:

– Ti, šerife, možeš izaći, ili se ne miješati. Nama je svejedno.

– Ja ostajem ovdje i nemojte mi praviti nereda u gradu jer ću vas zatvoriti – upozorio ih je Flynn ozbiljnim glasom.

– Ti ćeš nas zatvoriti? – narugao se Barbeau.

– Ako mi ne vjeruješ, potegni prvi – odgovori mu Flynn.

Barbeau je oklijevao. Bio je brz revolveraš, ali ni Flynn nije bio pomoćnik šerifa zbog lijepih očiju, pa se Barbeau nije mililo da dobije metak ni za što. K tome, bilo mu je strogo naređeno da u gradu ne smije remetiti red i mir.

Flynn pride Barbeauu.

– Rekao sam vam da popijete svoje piće i gubite se iz grada. Ja u gradu neću trpjeti nasilja.

– Pusti ga, Barbeau! Doći će i naše vrijeme – oglasio se Bitner.

Barbeau slegne ramenima i okrene se k tezgi, a Downey mu natoči piće. Radigan je sa smiješkom oko usana promatrao Downeyja. Desna mu je ruka bila neprekidno pod šankom, a Radigan se mogao okladiti da Downey pod šankom drži sačmaricu.

Svejedno Radigan je bio u nezavidnu položaju. Izvan grada bit će i izvan zakona... To je samo drugim riječima rekao i Flynn kaubojima. Čim izađe iz grada, sâm će se morati boriti protiv kauboja Angeline Foley.

Kako vranac nije imao nâ sebi žig koji su poznavali, mogli su pomisliti da mu je konj u gradskoj konjušarnici. Radigan je bio siguran da će ga dočekati u zasjedi čim pomoli nos iz grada.

Dočekat će ga zacijelo sjeverno od grada, na putu prema ranču, a čuvat će i cestu što iz grada vodi prema jugozapadu. Tamo se ispružila stjenovita rtina uz samu cestu oko kilometar izvan grada, a nešto prije nje odvajala se od glavne ceste i penjala vijugajući se usječena u stijene prema vrhu Pajarito zapuštena staza, gotovo više i neprepoznatljiva. S te strane vrha pak bijaše usjek u dugu prijevoju, pa se staza nije vidjela iz udolja u kojem je ležao San Ysidro.

Kad bi se uspio nekako išuljati iz grada i... kad bi se dočepao te staze... imao bi izgleda da pobjegne, jer idealno mjesto za zasjedu bijaše nešto dalje iza stjenovite rtine.

Ugasio je cigaretu i ispio kavu, a kad su kauboji izašli, ostao je u salunu s Flynnom i Downeyjem.

– Hvala, Jim.

– Ne zahvaljuju. Ne želim krvavih obračuna u gradu.

– U redu. Nemoj se uzrujavati. Radigan je ustao i platio Downeyju doručka i kavu. Downey baci novac u ladicu i ne izbrojivši ga.

– Pazi da im ne uletiš u zasjedu, Tome – reče.

Radigan pogleda kroz prozor. Njihovih konja više nije bilo za privezištem. Neki čovjek stražario je na ulici nedaleko od saluna.

– Gospode, smiluj se sirotim mornarima u noći poput ove! – prošapta Radigan i kiselo se nasmiје.

– Poznajem ja tebe, Tome. Ti ćeš im izmaknuti – sokolio ga je Downey.

– Spremi mi nešto hrane za put, molim te. Možda ću morati ostati u brdima koji dan.

– A ona djevojka je živa i zdrava, zar ne? –animalo je Downeyja.

– Živa je i zdrava. Žilavo je to čeljade, Pate.

Navukao je kožuh dok mu je Downey spremio zavežljaj s hranom. U glavi je prebrojavao kuće

do kraja ulice. Hansenova kuća bijaše s lijeve strane, ali podalje od ceste, i u tom mu trenu na um pade spasonosna misao.

Istrčao je iz saluna hitro i neočekivano. Stražar s druge strane ulice nije imao vremena da se snade. Prije nego što je dospio optrčati salun, Radigan je objahao oko saluna, pa preko ulice u vododerinu. Jahao je između stabala po mekanu pijesku nečujno, a odatle udario ravno prema Hansenovoj kući.

Iz kuće je čuo sviranje na glasoviru i pjevanje ugodna soprana. Slušao je trenutak, a zatim zakucao na vrata. Čuo je korake u kući čim je utihnulo pjevanje. Vrata su se polagano otvorila.

— Dobro večer, gospodo. Smijem li ući?

Angelina Foley je trenutak oklijevala, a zatim ustukunula korak da ga propusti.

— Uđite. Preplašili ste me.

— Neki su vaši ljudi večeras rasploženi za borbu — napomenuo je nehajno — pa sam pomislio da ovdje pričekam dok im se krvca ne ohladi. A i vrijeme je da se bolje upoznamo — rekao je uz smiješak.

— Vi doista mislite da vas ja želim bolje upoznati?

— Zar ne želite?

— Ne bih rekla. Doista ste drski kad ste se usudili doći ovamo i uznemiriti me — rekla mu je ne baš ljubazno, ali mu je svejedno pokazala rukom na sjedaljku.

— Kažite mi ako znate neko bolje mjesto. Ako čovjek mora čekati, zašto onda da to vrijeme ne provede u razgovoru s lijepom ženom — rekao je udvorno i tako sjeo na divan da je mogao vidjeti kroz prozor cestu sto je išla prema ranču.

Angelina je zašutjela, a Radigan se ogledavao po sobi.

— Lijepo pjevate, a znate i svirati, zar ne? — upitao ju je kad je pogledao glasovir.

— Dakako.

— Zasvirajte onda nešto i za mene, molim vas.

— Gospodine Radigane, ako ste došli poslom, onda mi kažite što hoćete i ja ću vas saslušati, ali nije mi ni na kraj pameti da vam sviram — odbrusila mu je Angelina Foley.

— U ovim se krajevima glazba rijetko kad čuje, posebice stare talijanske ljubavne pjesme — odgovorio joj je praveći se da nije čuo njezinu zajedljivu napomenu.

— Vi poznajete stare talijanske ljubavne pjesme? — začudila se Angelina Foley.

— Na Zapadu ima ljudi iz raznih krajeva svijeta i oni znaju mnogo toga što nema veze samo s kravama i konjima — rekao joj je i zašutio, pa nastavio poslije kraće šutnje: — Gospodice Gelina, da budem iskren, muči me znatiželja. Molim vas kažite mi zašto ste uopće došli ovamo?

— Ja ovdje imam zemlju. Zašto bih inače došla? — odvratila mu je hladno i razložno.

Slegnuo je ramenima vrteći šešir među prstima.

— To sam se i ja pitao. Imućni ljudi, koji imaju veliko stado kao vi, obično ne napuštaju svoju postojbinu. Kažite mi, zašto ste vi napustili svoju i zašto držite družinu koja se više voli igrati puškama i revolverima nego se baviti kravama i konjima?

Angelina Foley je pogledala u vrata. Bila je sama u kući. S njom je još bila samo stara Meksikanka, kuharica. Stoga je neprestance razmišljala kako da skrene pozornost svojih ljudi na ono što se zbiva u kući. Radigan je lukavo slutio da će Angelinina kuća biti posljednje mjesto gdje će ga doći tražiti krvožedni kauboiji, pa je Angelina bila sve uznemirenija nakon svakog pitanja koje bi joj postavio.

— Pisao sam guverneru — reče Radigan tek da nekako nastavi razgovor.

— Kome? — gotovo je vrisnula Angelina i ukočila se.

— Guverneru — ponovio je mirno i dodao: — Svi me poznaju u Santa Feu, pa sam im javio što se ovdje zbiva.

Prestrašio ju je, premda je od prvog dana znala da su u grdnoj stisci. Ali takvo nešto nije ni sanjala. Kad su se spremali da odu iz Teksasa, Harvey ju je uvjeravao da će sve ići kao po loju, jer ona ima tražbinu na zemlju u Novom Meksiku, i da će čovjek koji se na nju bespravno naselio biti odstranjen još prije njihova dolaska. Posumnjala bi ponekad da Harvey ima i nekih drugih razloga zbog kojih želi otići u Novi Meksiko, no nikad o tome nije s njim otvoreno porazgovarala.

A morali su otići iz Teksasa, i poslije zrela razmišljanja odlučili su da je za njih najbolje da se odsele u Novi Meksiko. Cijelim su putem krali tuđu stoku, i da nije bilo Rossa Walla, bogzna da li bi ikad stigli sa stadom do Novog Meksika. Započne li istraga, posljedice nedjela u Teksasu posve će ih uništiti.

U tom je trenutku znala da je ne smije zaslijepiti panika, te da mora ili pridobiti Radigana za sebe, ili on mora odmah nestati s lica zemlje.

— Šteta što se ne možemo nagoditi kao prijatelji — rekla mu je, prišla prozoru i dok je buljila u prvi sumrak, glavom su joj se rojile svakojake misli.

— Vi ste moćan čovjek, Tome — izustila je napokon.

— Običan stočar.

Više od toga, Tome. Šteta što se nismo sreli pod nekim, drugim okolnostima. Slaba djevojka kao ja, koja mora voditi ranč kao neki muškarac, rijetko upозна čovjeka koji bi joj odgovarao.

Angelina nije pričala tek toliko da nešto blebeće. Svaka njezina riječ bijaše istina. Ona je to znala. Naglo se okrenula i pogledala ga. Tom Radigan doista bijaše muškarac kojeg je trebala upoznati pod drugim okolnostima.

Bio je naočito i pristao muškarac, a nedvojbeno i hrabar. Upravo kakav je njoj i potreban. Harvey, koji nikad ništa nije uradio bez nekog razloga i koji je cijeli život tražio načina da se dočepa novca bez rada, nije mu ni u čemu bio dora-stao.

Prišla mu je i sjela uz njega na divan. Preko njezina ramena, kroz prozor, vidio je cestu. Bila je prazna.

— Tome, kažite mi iskreno, što vi očekujete od života? Zašto se mučite?

— Želim se okučiti i dočekati starost u udubnosti i zadovoljstvu, sa ženom koju ću voljeti. Stoga sam se borio, i još se borim, da uzgojim svoje stado.

— Bilo je teško?

— Gore nego teško! Vaši ljudi vjerojatno misle da su me skrhalo, ali ljuto se varaју, jer ja znam što će se dogoditi kad stisne zima. Izgubit ćete stado, izgubit ćete sve. Ljudi će vas ostaviti, jer su to ljudi naviknuti na laku zaradu, osim možda Rossa Walla i još dvojice ili trojice. A možda vas u životu i prati sreća. Možda će ove godine zima biti blaga.

Šutjela je zabrinuta lica, jer je znala da Tom govori istinu.

— A da zima i bude blaga, vi ipak imate preveliko stado za pašnjake uz ranč.

Moram se dočepati njegovih skrovitih pašnjaka. Moram ga se bilo kako osloboditi, neprestance je u sebi ponavljala Angelina. Čim on nestane, nestat će i moje brige, zaključila je, gledajući ga u oči. A poslije ću se lako otarasiti onog Johna Childa i djevojke. Otjerat ću ih s ranča i onda poslati nekoga da ih slijedi i ustrijeli na nekom pustom mjestu.

Ali kako da se oslobodim Toma Radigana? Možda mi uspije lukavštinom ono što ne mogu postići silom, pomislila je.

— Zar doista moramo biti neprijatelji! — zavapila je Angelina Fo-

ley, gotovo prosvjedujući, pa mu se primaknula nastavivši umilnim glasom: – Tome, molim vas, završimo time. Zacijelo znate što za vas osjećam. Napokon, otac je meni ostavio tu zemlju i ja imam samo nju.

– Žao mi je, Angelina.

– Molim vas, Tome! Mi ne smijemo biti neprijatelji! – gotovo je povikala gledajući ga svojim širom otvorenim zelenim očima i poluotvorenim ustima, koja su ga vabila da ih poljubi.

Pogledao ju je nekako svisoka i ona odjednom osjeti da joj se on zapravo ruga i ismijava je. Nije ni prstom pomakao da je zagrlji, premda ga je očito izazivala i zavedila.

– Doista ne moramo biti neprijatelji ako me ostavite na miru i vratite se odakle ste i došli – odvratio joj hladnim i staloženim glasom.

– Ali ja to ne mogu učiniti. To... to bi bila izdaja... moga oca, hoću reći – povikala je na toga neotesanog govedara, koga nimalo nisu uzbudile njezine ženske čari.

Ustala je s divana i ponovo prišla prozoru. Tomu odjednom sine da i ona pozorno promatra cestu i čeka svoje ljude. Angelina je odlučila da ga što duže zadrži u kući dok se netko od njezinih ljudi ne vrati iz grada. Bilo joj je svjedno gdje će ga ubiti, u kući ili u brdima. Ali ubiti ga moraju.

Radigan uze šešir i ustane. Odjednom je osjetio opasnost u kojoj se nalazi.

– Moram ići. Kasno je – rekao je.

Očajnički se mučila da smisli još nešto kako bi ga zadržala, ali on je već pošao k vratima. Čim je izašao na trijem, ugledao je Barbeaua s revolverom u ruci. Angelina je istrčala za Tomom Radiganom i šćepala ga objema rukama za njegovu desnu ruku. Povukla ga i Tom izgubi ravnotežu upravo u trenu kad je Barbeau podigao revolver i opalio.

Tom je posrnuo, a zrno pogodi okvir vrata na kući i promaši ga za dlaku. Radigan posegne lijevom rukom za koltom. Čim ga je izvukao, počeo je pucati u Barbeaua baš u trenutku kad je Barbeau ponovo opalio.

Bojeći se da ne pogodi Angelinu, Barbeau ponovo promaši, a zrno iz Tomova kolta pogodi ga u rame i odbaci u stranu. Naglim trzajem Radigan se oslobodi Angelininih ruku i odgurne je od sebe. Angelina posrne i padne na pod trijema.

Radigan opali još jednom metak u Barbeaua i potrči iza kuće po vranca. Kad je izjahao, Angelina je bila na trijemu s vinčesterkom u ruci. Opalila je za njim, a vranac se od straha propeo i sunuo kao strela prema cesti što je vodila u San Ysidro. Trenutak zatim, čim je vranca potjerao uzbrdice, opazi desetak jahača kako se razvijaju u strijelce između njega i ceste.

Okrenuo je vranca i podbo ga prema grebenastoj litici. Uspon uz nju bio bi vratolom i beznadan. Jer grebanje je bilo vrludavo, a iza njega nije bilo prolaza. Jahači su ga slijedili ustopce, osim dvojice ili trojice koji su udarili na istok, očito da mu presijeku odstupnicu prema jugu i tako ga opkole s istoka.

Ispred njega izdužila se stjenovita rtina, koja kao da mu je htjela zatvoriti put u slobodu. Ako jahači što su jezdili istočno od staze ne natrapaju na gudure, jahat će u istom smjeru s njim i presjeći mu put natrag točno pod liticom. Zao-bide li pak rtinu, sjećac se, ujahat će u širok ulaz u kanjon Hondo, kroz koji su vodile staze u brda na sjeveru. Ne stigne li zaobići rtinu, čeka ga obračun s kaubojima Angeline Foley pod strmom liticom.

Zario je ostruge vranu u slabine i odjezdio sumanuto prema rtini. Vranac se zapjenio, ali galopirao je neumorno. Iza sebe Radigan je čuo povremen pucnjeve.

Zrno mu je prošišalo pokraj glave i uplašilo ga. Rtina se ispružila pred njim, a šljunak je prštao pod kopitima vranca. Jahači su navirali za njim sa svih strana. Za koju minutu znat će što ga čeka.

A odmah je vidio što ga čeka. Jahači su odlučili da ga dohvate točno na tom mjestu, jer nisu imali drugog izbora.

Povukao je kolt. Zapucao je tri put uzastopce u konja jahača koji mu je bio najbliži. Konj posrne. Jahač je pao sa sedla, idući jahač naletio na njega, a zatim se svi počele sudarati i padati s konja kao pokošeni u uzanom prostoru usjeka. Radigan odjezdi oko šiljka rtine u vratolomnom galopu.

Kanjon Hondo ispružio se pred njim. Na ulazu je bio kilometar širok, ali se postupno sužavao u prosjek među vrletnim liticama. Radigan je znao da nema izlaza iz kanjona Hondo, pa je stoga skrenuo kroz usjek u stijeni s desne strane i potjerao konja uz strmu kosinu. Pred sam vrh sjahao je i poveo konja za uzde dok se nisu prebacili preko ruba zida kanjona.

Hodao je oprezno i vodio konja za sobom, jer je znao da će jahači svakako pokušati da se popnu za njim i dočekaju ga negdje u zasjedi. Taj mu je kraj bio prilično nepoznat, premda mu je Child rekao da tamo izvire vrelo Ojo Del Oso. Uz malo sreće, naći će ga.

I našao ga je poslije pola sata hoda. Napunio je pljosku, napio se svježe vode i napojio vranca, a zatim ga je dobro protrljao pregrštom paprati. Nije vidio tragova iza sebe na kamenitim stijenama, ali morao je biti oprezan kao da ga slijede progonitelji.

Daleko, možda nekih trideset i pet kilometara od njega, bijaše kanjon Rio Grande, a kroz manje kanjone pritoke Frijole i Parajito hitale su u matičnu rijeku.

Odjahao je prema sjeveru u sve više i sve divljije predjele, jer okrene li poslije na sjeveroistok,

mogao se u polukrugu spustiti do skrovišta gdje su ga čekali John Child i Greta.

Poslijepodne se gasilo iza gora i dugačke su sjene ispuzale iz skrivenih kanjona i šarale put pred njim između visokih stoljetnih borova. Studeni večerin zagrlio ga je u svoje hladno naručje puhajući niz gole timore. Radigan se skvrčio u sedlu od studeni dok je vranac neumorno klipsao po vjetrometini visoravni.

Sjahao je ispod visoka sablasna bora, ali nije stao. Nastavio je pješke, vukući vranca za uzde prema obrisima gora na sjeveru. Od velike studeni ni snijeg nije mogao padati. Tek ovdje-ondje vjetar bi donio poneku laganu pahuljicu.

Pred njim pod tmurnim oblacima, pucao je vidik na vrletine i šiljate gore i duboke kanjone što su se gubili u mračnjavim šumama.

Slika je bila strašljivo sablasna i veličanstvena istodobno. Vrletne vrhunce i hrbati gora zaklanjali su niski i tamni oblasci, a pred Radiganom se ispružila gola i jezivo plosnata prudina.

Mrak se spustio s ledenjaka u tren oka i smračilo se oko Radigana. I dalje je hodao spotičući se a konja je neumorno vukao za sobom, sve dok nije stigao do usjeka u stijeni među borovima, gdje je napokon mogao skloniti i sebe i konja od hladna vjetra.

Natrgao je borovih grana i zapalio vatru da ugrije prezeble kosti. I vranca je ugurao u usjek i rasedlao, a zatim istrljao borovim lišćem. Skuhao je kavu na vodi od istopljena snijega, pa razmotao zavežljaj s hranom što mu ga je spremio Downey za popudbinu. I konju je dao nešto malo zob, koju je nosio u vrećici iza sedla.

Kad se najeo, Radigan je još dugo sjedio i pušio pijuci vrelu kavu, koja ga je krijepila. Razmišljao je što li u tom trenu rade John

Child i Greta. Nadao se da ih u njihovom skrovištu nisu pronašli okrutni kauboji Angeline Foley.

Zasniježilo je. Nisu to više bile rijetke pahuljice nego sićušne pahuljice ledena snijega.

Dvaput je u noći izlazio, cvokćući od zime, da nakupi borova granja za vatru. Pred zoru više nije mogao zaspati od hladnoće i svitanje je dočekao skvrčen uz vatru.

Debeo snijeg pokrio je do jutra cijelu krajinu bijelim plaštem. Kad se napokon razdanilo, skuhao je ponovo kavu, i kad ju je posrkao, ugrijavao je uz vatru gunj posedlicu, a zatim osedlao vranca.

Ugasio je vatru pregrštima snijega i izjahao u jedan nov, blještavo bijeli svijet. Vranac je bio pravi gorštački konj i znao je kako valja priti po snijegu.

Radigan je projahao otprilike nekih desetak kilometara prema sjeveru kad je izašao iz šume i zastao ugodno iznenađen i opčaran onim što je vidio. Gledao je preko veličanstvene kotline među vrletnim brdima. Očito, kotlina bijaše ostatak nekoga starog vulkanskog kratera.

Dno kotline, duboko barem dvije stotine metara, uz rub bijaše obraslo u gajice i lugove smreka i jaseka. Ljeti to bijaše golema livada sočne trave, duga barem trideset kilometara. Bilo je dolje dvjesto i pedeset četvornih kilometara pašnjaka, pri procjeni odoka. Nedvojbeno, bijaše to dolina koju su Indijanci spominjali u svojim pripovijedanjima.

Spuštao se polagano u dolinu. Snijeg je bivao sve tanji kako se spuštao. Sjahao je i razgrnuo snijeg pod nogama. Pod njim je našao sasušenu travu zdrava korijenja. I dok je Radigan proučavao travu, vranac ju je počeo pasti.

Odjednom mu sinu da je to dolina koju traži otkako je došao u te krajeve. U nju je mogao dognati golemo stado na ispašu, jer njegov ranč bijaše samo nekoliko milja

zapadno od nje. Bistar potocić žuborio je preko doline.

* * *

U uvali gdje je bila njihova sakrivena remuda Radigan je uzeo svježega konja. John Child dolazio je u remudu otkako je pao snijeg i Tom Radigan pođe njegovim tragom do njihova skrovišta u prve večernje sate trećeg dana od njihova rastanka. Kad je stigao nedaleko od ulaza u skrovište u spilji, čuo je škljocaj revolvera. Stao je nepomično na mjestu.

— Ja sam, Radigan — oglasio se.

— Vidim ja tebe, ptičice. Dodi. Dobio si goste — odvrati mu Coker, te iskoči pred Radigana zlobno se cerekajući.

Radigan je u prvi tren pomislio da okrene konja i dađe petama vjetra, ali to mu ne bi pomoglo. Dapače. Coker je jedva čekao da ga ustrijeli s leđa. A Radiganu su prsti bili ukočeni od studeni, pa nije ni posegnuo za revolverom.

Ostali su sjedili u spilji uz vatru. Prepoznao je odmah krupni lik Rossa Walla i trbušastoga govedara Gormana, koga je Radigan prvi put vidio u salunu u San Ysidru s Barbeauom.

John Child je sjedio uza zid spilje ruku svezanih na ledima. I Greta je bila u spilji. Kuhala je večeru uz ognjište.

— Mislio sam da se nećeš vratiti — reče mu Child.

— Radigane, kaži gdje su ti pašnjaci i gdje si sakrio sijeno. Hoćemo znati — okomio se osorno Ross Wall na Toma čim ga je ugledao.

— Ne sjećam se više — odvrati mu Radigan.

— Rosse, prepusti ga meni, odmah će se sjetiti — zjurao je Coker.

— Neću se sjetiti pa da me mučiš i cijeli dan — odvrati mu Radigan prežrivo ga odmjerivši od glave do pete.

Ross odmahne nestrpljivo rukom da ušutka Cokera.

– Slušaj, Radigane, progovoriš li, možda pustim Johna i djevojku, jer nama je naređeno da tvoje tijelo bacimo u neki ponor sjeverno odavde, gdje ga više nitko nikad neće naći.

– Tome, imali smo posjet dok tebe nije bilo – upadne Child Rossu u riječ.

– Ti šuti! – drekne Coker na Childa.

– Rekli su nam da će se vratiti – nadovezala je Greta misleći da je to nešto što Radigan mora znati.

– I ti zaveži! – srdito se Coker otresao na Gretu.

– Tako se ne razgovara s damom – prekorio je Ross Cokera.

– Nije ona nikakva dama – odvratila mu Coker – nego obična ...

Greta pograbi komad napola rasplamsala drveta iz vatre i baci ga Cokeru u lice. Coker odskoči, ali praksno i užaren dio drva pogodi ga ravno u usta. Izgubio je ravnotežu i pao. Zastenjao je od boli i pokrio usta dlanovima.

Greta se mirno okrenula natrag k ognjištu kao da se ništa posebnog nije dogodilo i postavila lonac na kamerje u vatri.

– Zove se Loren Pike. Rekao je da su on i Charlie Cade u Loma Coyote – nastavila je glasno Greta.

– Loren Pike, rendžer? – zaprepastio se Ross Wall.

– Nije više. Otišao je iz osobnih razloga u isto vrijeme kad sam i ja napustio rendžere – objasni mu Tom.

– Zašto su došli ovamo?

– Moji su prijatelji. I ja sam bio rendžer. Pisao sam neki dan rendžerima u Tascosu.

Ross se namršti. Što je više razmišljao o svom položaju, to mu se manje svidao. Snijeg je samo povećao njegove brige i ne pronadu li sijeno koje je Tom Radigan spremio za zimske dane, izgubit će glavninu stada.

– A znaju li za nas?

– A što misliš o čemu smo razgovarali?

Rossu je Angelina naredila da ubije Toma Radigana tako da se Radiganovu tijelu zamete svaki trag. Ali ako se u to umiješaju Pike i Cade, nestanak Toma Radigana mogao bi značiti početak novoga krvavog obračuna. Kako da u takvim uvjetima uspješno uzgaja stoku i vodi ranč?

Radiganu su oduzeli oružje, ali ostavili su ga nedaleko od njega kao da ga izazivaju da posegne za njim.

Hladan vjetar zavijao je sa sjevera i brijao kamenitu guduru ispred spilje.

– Potraje li vjetar – počeo je Tom Radigan – stado će pobjeći na jug. Zašto i vi, momci, ne pođete za njim. Silom nećete ništa postići. Ubijete li nas, nikad nećete pronaći krmivo za goveda. A vrate li se Pike i Cade, čaka vas pravi rat. Doznaju li odbjegli robijaši u Loma Coyote da ovdje ima goveda koja samo valja pokupiti, slijedit će Pikea.

– Jesi li već čuo za Adama Starka, odbjegla robijaša, Rosse? Adam je također u Loma Coyote i jedva čeka na dobru borbu. Ti se momci razumiju u goveda i pokupit će sva grla što prežive zimu.

– I još nešto, Rosse – nastavio je neumorno Tom Radigan – ne vrijedi ti mnogo žig na njima. Odere li ih netko, tko zna čiji će žig naći ispod vašega.

– Zaveži već jednom! – izderao se Ross srdito na Radigana.

– Ja ću ga ušutkati za sve vijeke, Rosse, ako hoćeš – odmah se ponudio Coker, frfljajući riječi kroz otečene usne.

Govedar Gorman sjedio je poluzavaljen pod zidom spilje na svoje sedlo i hrkao. Ross Wall je stao na ulaz u spilju i zabrinutim očima gledao snijeg.

– Koliko ga obično napada? – upitao je Toma.

– Desetak metara, ali opasni su i smetovi, a posebice usovi s grebena.

Premda je gorjela vatra, u spilji je bilo hladno. Poslije večere koju im je skuhalo Greta, svi su se spremili na počinak. Ali Ross nije mogao oka sklopiti od briga. Buljio je zamišljeno u vatru. Coker je opet neprekidno škiljio ispod oka u Radigana.

Ross Wall je ustao prije svanuća i ponovo stao na ulaz u spilju. Zabrinuto je gledao u gust snijeg koji je neprekidno sipio.

— Neće tako brzo prestati, a mi nemamo više hrane. Koliko ima odavde do ranča? — upitao je Toma.

— Oko desetak kilometara — odgovori mu Radigan.

— Što je to desetak kilometara. Ništa. Nije daleko. Ja bih to mogao i propješaćiti — prsio se Coker frfljajući.

— Ja idem. Ja imam najizdržljivijega konja. Možda se probijem — odlučio je naglo Ross Wall.

Kad se Ross vratio s osedlanim konjem, Radigan opazi da je blijed i da izbjegava da ikoga pogleda u oči.

— Ti ćeš, Cokeru, ostati ovdje s Gormanom i čuvati zatočenike. Poslat ću momke da vam donesu hranu i pomognu vam da se odavde probijete — rekao je Ross kad se uspeo na sedlo.

— Ne boj se, u dobrim su rukama. Harvey mi je rekao kako se čuvaju ovakve ptičice.

Bez riječi Ross je izjahao iz spilje u snijeg. Uza zid gudure pružao se uzak izbojak. Iza gudure pružala se visoravan metena vjetrom, na kojoj snijeg nije bio dubok. I unatoč tome, nakon stotinjak metara Ross se našao u nebranu grožđu.

Konj mu je skliznuo s izbojka i do trbuha upao u dubok snijeg. Koprcajući se očajnički, konj se jedva probio do izlaska iz gudure, poskakujući i tonući. Ross zategne uzde i zaustavi konja da odahne, pa se zagleda prema jugu, mršteći se na neravnu zemlju obraslu u

gustu šumu. I prvi put se uplašio u životu.

Bilo je hladno. Dok je bio u spilji uz vatru, Ross to nije osjećao. Po njemu i konju uhvatilo se inje. Konj je bio lagan i brz, vrli govedarski konj, ali nedostajalo mu je snage da se bakće sa snijegom i probije preko smetova i nameta. A snijeg je i dalje postojano padao.

U toj se zemlji čovjek može začas smrznuti, zaključio je Ross. Ali nije se htio vratiti u spilju. Nije htio biti svjedokom, i nije htio vidjeti što će se događati u spilji poslije njegova odlaska. Thorpe je to htio, a možda je to željela i Angelina Foley, ali Ross nije bio ubojica. Što se pak tiče Cokera, Ross nije ni pomišljao da pošalje momke da mu odnesu hrane. Neka poživi, pomislio je Ross, koji dan sâm sa svojom savjesti i prazna želuca. To mu može samo koristiti. Uostalom, hrane je u spilji bilo za dan ili dva za dvojicu, ako znaju štedjeti.

Odjednom je iza sebe u daljini čuo pucanj. Cokeru se bogne žuri, pomislio je Ross Wall.

V

Coker se žustro okrenuo i zapucao. Ali i prenaglio se. Njegovo zrno udari tamo gdje je Radigan bio tren prije toga.

I Radigan se prevario u Cokeru. Naime, očekivao je da će se Coker raspričati i praviti važan prije nego što ga ustrijeli. No, Cokeru se očito žurilo.

Međutim, vatra se počela gasiti i Radigan se sagnuo da na nju nabaca granja, pa je zrno iz Cokerovala kolta prošišalo iznad Radiganove glave.

Radigan se bacio na zemlju i zgrabio revolver koji mu je dogurnula Greta. Izvalio se na leđa i zapucao u Cokera.

I promašio ga.

Premda je pucao iz neposredne blizine, učinio je istu grešku kao

Coker. Zapucao je prebrzo. Ali njegov idući metak bijaše brži. Zrno je pogodilo Cokera u grlo i probilo mu glavu iza uha.

Cokerovo se lice iskrivilo od iznenađenja i boli kad mu je krv navrla na usta i kad je shvatio da će umrijeti.

U samrtnom grču još je jednom potegao obarač revolvera, a zrno je pogodilo vatru i raspršilo na sve strane žeravicu u sitne iskre. Zatim je klonuo, a revolver mu je kliznuo iz ruke na zemlju. Kad se ispružio, noge su mu ostale u snijegu na ulazu u spilju, a glava uz vatru.

Radigan se okrenuo brže-bolje i uperio revolver u Gormanu, ali Gorman je već ležao na podu raskrvavljene glave, po kojoj ga je Child tresnuo kolcem.

Greta je bila blijeda kao snijeg. Okrenula se da ne mora gledati u mrtvaca.

— Misliš li da je Ross čuo pucnjavu? — upitao je Child dok je Radigan uzeo vinčesterku i pregledavao je.

— Čuo je, ali neće se vratiti — bio je siguran Radigan.

Child uzme Cokera za noge i izvuče ga iz skloništa napolje u snijeg. Zatim se vratio i počeo spremati stvari za odlazak.

— Ostavi mu nešto hrane. Mi ćemo uskoro biti u našem skrovištu, a on nam ništa našao nije učinio — rekao je Radigan i pokazao glavom na onesviještenog Gormanu, a zatim je iz Cokerova opasača povadio metke. Revolver koji mu je dobacila Greta bijaše njegov vlastiti, pa ga je ponovo napunio i opasao. Uzeo je svoj lovački nož i pošao nasjeći borova granja.

Birao je tanke i savitljive grane, dugačke najmanje dva metra. Pošto ih je dobro ugrijao uz vatru, savinuo ih je pažljivo u jajolike kružnice, pa ih opleo u mrežu lasom, a John Child mu je pomagao.

Kad je Greta zgotovila jelo, pojeli su ga tiho i vratili se pletenju

krplji za snijeg. U tom je trenu i Gorman otvorio oči. Osvrnuo se zaprepašteno oko sebe. Kad je ugledao Cokerovo tijelo, raskolačio je oči, a zatim se zapiljio u Radigana.

— Pokušaj li nas zaskočiti, završit ćeš kao tvoj prijatelj. Budeš li dobar, ostavit ćemo ti nešto hrane dok po tebe ne dođu tvoji drugari. Granja za vatru ima koliko trebaš, a pođeš li sâm odavde u snijeg, onda si lud.

Gorman kimne potvrdno glavom, pa ponovo legne i okrene se zidu.

Iz skrovišta su otišli prije podneva. Radigan ih je vodio. Pošli su prema jugu. Radigan se nadao da će krplje izdržati do njegove spilje sa zalihamu na čunjastom brdu iza ranča.

Hodali su ustaljenim koracima da se ne oznoje, jer se na takvoj hladnoći znoj smrzne čim čovjek prestane hodati, a tanki sloj leda obaviye mu tijelo. Ako ubrzo zatim čovjek ne nađe zaklon, smrzne se kao siga.

A studen je sve jače stiskala. Zrak je bio bistar kao suza. U tim visinama, u bistrom i hladnom zraku glasovi se čuju nadaleko. Stoga su uglavnom šutjeli.

Negdje niže od njih prema istoku, Ross Wall se prtio kroz debeli snijeg prema ranču.

— Ako Ross stigne na ranč do mraka, može biti sretan — reče Radigan.

— Može biti sretan ako uopće stigne — ispravi ga John Child.

Polako su napredovali, ali lakše su hodali jer su im se mišice malo ugrijale. Radigan je često zastajao kako bi se odmorili i skupili snage. Dobro je poznavao taj dio krajine i držao se visokih hrbati, gdje se lakše hodalo, neprekidno se držeći pravca prema čunjastu brdu iza ranča.

Vjetar se podigao i brijao ih svojim studenim dahom, cvileći među visokim krošnjama borova, stenjući u niskom zamrznutom

grmlju i zavijajući oko gromadnih stijenja sablasnih oblika. Nebo se izdužilo u tamnosivu beskrajnu pučinu kad su se poslije tri sata hoda spustili u gustu šumu, gdje je vjetar još jače hućio u sumraku.

– Tome, grdno nam se piše. Diže se oluja – reče Child.

– Nema smisla da se mrcvarimo. Naći ćemo valjda negdje neki zaklon – odvrati mu Tom.

Vjetar ih je ujedao u lice ledenim zubima, a obrazi su im se smržavali. Toliko je zavijao i urlao da više nisu čuli što govore. I snijeg se pleo oko njih.

Odjednom John Child zađe dublje u šumu i stade uz golemo srušeno stablo, koje je iščupalo i korijen sa sobom i u zemlji ostavilo široku rupetinu od gotovo tri metra u promjeru.

Hitro su se dali na posao. Noževima su nasjekli borovih grana i nabacali ih na dno rupe kao debeli sag, a u zavjetrini iza srušenog debla Radigan raščisti snijeg i uz rupu zapali vatru, koja ih je grijala u njihovu zaklonu.

– Zar ne bi bilo bolje da smo pošli dalje? Nismo više daleko – napomenula je Greta.

– Noć bismo svejedno morali prespavati pod vedrim nebom i ne bismo se pošteno odmorili. Umorni ljudi obično popadaju od iscrpljenosti i smrznju se. Kad čovjek putuje po snijegu i hladnoći, mora se češće odmarati i čuvati snagu – objasnio joj je Radigan.

– A nećemo li se smrznuti ako zaspemo?

– Nećemo ako nismo posve iscrpljeni. Ako čovjek potroši svu toplinu u svom tijelu, onda se obično smrzne.

Stisnuli su se u rupi od korijena srušenog stabla i žvakali sušenu junetinu dok je snijeg i dalje padao, a vjetar ga nosio oko ruba njihova zaklona niz obronak.

* * *

Angelina Foley gledala je niz cestu kroz prozor Radiganove kuće. Obuzela ju je strepnja i osjetila je studen, ali studen u srcu, jer je u kući bilo toplo i udobno. Studen u srcu bijaše studen od straha i mržnje.

Harvey Thorpe sjedio je za stolom iza nje, a sučelice Harveyju Ross Wall. Snažni nadglednik stigao je prije nekih pola sata i sjedio pokunjeno iznad stola, lica izdubljena od izmodženosti. Putovao je cijelu noć i izgubio konja ... skljkao se izmoren poslije višesatnog prtenja kroz dubok snijeg. Pukom srećom Ross je našao kakav-takav zaklon u nekom šumarku, gdje je zapalio vatru. Do ranča je stigao puzajući od umora. Kako je proživio oluju prošle noći, nikad mu neće biti jasno, a ni kako se dovikao do ranča. Našli su ga pukim slučajem govedari dvije milje od ranča, ispruženog u snijegu.

– Znači, Radigan je mrtav – rekao je Harvey, a Angelina je u njegovu glasu osjetila zadovoljstvo koje ju je s nekog razloga razdjedilo.

– Ja ne vjerujem dok ga ne vidim mrtva – dobacila mu je.

– Ne budi luda. Coker ga je želio ubiti i napokon mu se pružila prilika – odvrati joj Harvey i pogleda je svojim blijednomodrim očima, pa se ponovo obrati Rossu: – Sad se moraš pobrinuti za ranč, Rosse. Odagnaj stoku i skloni je negdje do proljeća. Uzmi četiri govića.

– A ostali? – upita ga Ross.

– Ostali će sa mnom. Ti ništa ne vidiš i ništa ne znaš. Razumiješ?

– Nije sada vrijeme za to, Harvey, nećeš uspjeti – opomenuo ga Ross poslije kraćeg razmišljanja.

Thorpe se nasmiješi. Osjećao se veličanstveno slavodobitno. Zataknuo je palce u džepiće na prsluku.

– Rosse, ti doista nemaš mašte. Ovo je jedan od najzabitnijih rančeva u zemlji, ali i ranč kamo vode

staze sa sjevera, stare indijanske staze po kojima više nitko ne putuje, ali kojima se brzo stigne u Denver, Leadville i desetak drugih mjesta.

— Kažem ti — nastavio je Harvey oduševljeno — predivno! Brz upad u jedan od tih gradova, ili u rudarski logor odakle se otpremaju pošiljke zlata, pa bijeg natrag ovamo zapuštenim stazama koje samo mi poznajemo. Ovaj mi se ranč odmah svidio kad sam ga prvi put vidio.

— Nećeš uspjeti — nastavio je Ross — ako je točno što kaže gospodica Angelina da će započeti istraga protiv nas iz Teksasa.

Harvey Thorpe je slegnuo ramenima.

— Vjeruj mi, nitko nas više neće dirati. Radigan se više neće pojaviti, a za vanjski svijet mi smo mirni, radini stočari, čestiti ljudi, koji plaćaju uredno svoje račune i poštuju red i mir. Ovdje ćemo biti pravi pravcati anđeli i nitko u nas nikad neće posumnjati — odvрати mu Harvey Thorpe.

— Zar doista misliš da neće?

Obojica su se žustro okrenuli kad su čuli Angelinin glas i Thorpe je otvorio usta kao da će joj nešto kazati, ali ona ga je preduhitrila.

— Ne, Harvey, mi to nećemo učiti.

— Želiš ponovo raditi u prljavim salunima? Sjediti na krilu pijanaca i pjevati im? To je sve što ti još preostaje — podsjetio ju Harvey grubo.

Ostala je bez riječi. Za vrijeme snježne mećave stado joj se raspršilo i razbježalo, a nedvojbeno mnogo je grla uginulo, upravo kako ju je Radigan upozorio.

Imao je pravo, a ona ga je baš stoga i mrzila.

Mrzila ga je, a tog je časa mrzila i Harveyja, jer je napokon shvatila da ju je nadmudrio. Ona se slagala s onim što su činili, uključujući krađu stoke i dogovor da se ubije tobože bespravni naseljenik na

ranču, za koji su vjerovali da njima pripada, ali bilo joj je jasno i da je Harvey od prvog dana imao svoje vlastite planove i da je pristajao uz njezine samo stoga da bi što lakše ostvario svoje, i da ju je lukavštinom doveo u položaj iz kojeg se više nije mogla izbaviti.

Mnogo je puta posumnjala da se Harvey Thorpe bavio nepoštenim poslovima prošlih godina, a tog se časa uvjerila u njegovu načistu rabotu. Ali, više nije imala izbora. a naposljetku, možda Thorpe i uspije i obogati se. Uostalom, pljačka poštanskih kočija i pošiljaka zlata nije naporna kao uzgoj stada, a i ranč je bio izvrsno skrovište.

Radigan je mrtav, tvrdio je Ross. Mrzila ga je i bojala ga se. Svejedno, tad je osjetila neku čudnovatu prazninu i osjećaj gubitka. Uznemirio ju je neki nepoznat osjećaj, jer je ona bila prva koja je naredila da se on smakne. A kad su joj rekli da je mrtav, osjetila se nesigurnom i izgubljenom, kao da je iz njezina života nestao netko koga je voljela i cijenila.

Stojeći uz prozor i slušajući razgovor iza svojih leđa, osjetila je da Wall zapravo u duši ne odobrava ono što Harvey govori i radi, jer je postojala granica preko koje Ross neće htjeti poći. Ostave li mu da uzgaja stoku, on će ipak najvjerojatnije šutjeti i neće ih izdati.

A što će biti s njom? Thorpe je u svoje ruke preuzeo uzde tako vješto da je ostala zbunjena, premda ga je sve do tada omalovažavala i bila sigurna da će on nju pokorno slušati. Morala je nešto učiniti!

A zašto, na kraju krajeva?

Kad Harvey napljačka veliko bogatstvo, onda će ona naći nekog muškarca koji će ga ubiti njoj za ljubav. A tada: San Francisco, New York, Pariz, Beč... cijeli svijet bit će njezin.

A uhvate li ga, reći će da nije imala pojma čime se on bavi. Ona ima svoj ranč, nadglednika Rossa Walla i svoje stado.

— Rosse — naredila mu je odmah — čim prestane nevrijeme, otidi s momcima i pokupi odlutala grla. Počet ćemo uzgajati stado iznova.

Kad je Ross izašao, sjela je za stol. Harvey je samozadovoljno valjao cigaru među zubima i smiješio joj se.

— Petog idućeg mjeseca polazi pošiljka zlata iz Leadvilla. Ta nikad neće stići u Denver — rekao joj.

Zrno je udarilo u stol između njih dvoje, a Angelina i Harvey skočili su na noge kao da ih je guja ujela. Angelina se zapiljila razrogačenim očima u duboku brazdu na stolu i šutjela kao da su joj usta zalivena.

Iduće je zrno razmrskalo svjetiljku i prosulo plamen po sobi, ali Thorpe se odmah snašao i gunjem ga prigušio prije nego što se raširio.

Čučnuli su pod stol u tami, prestrašeni, zadihani. Zaudarali su na dim, petrolej i osmuđeni gunj.

— Radigan je živ, budalo budalo! — zasiktala je Angelina Harveyju u lice.

Harvey Thorpe nije znao što da joj odgovori. Skvrčen u tami pod stolom, odjednom plane žučljivim jarom. Došlo mu je da ruši, da puca, da ubija, da udara koga stigne. Ali neprijatelj mu bijaše izvan dohvata, negdje vani, neuhvatljiv u tami.

— Ne, to nije on. Nemoguće! To je netko drugi! — prosvjedovao je Harvey Thorpe.

— A tko drugi? — upitala ga Angelina.

— Onaj njegov mješanac!

Sjedili su pod stolom neko vrijeme i čekali.

— Otišao je — reče Harvey — jer ne može izdržati vani na hladnoći. Uhvatit ćemo ga. Staze su zametene.

— A što ako taj mješanac zna za zapuštene indijanske staze, pa pobjegne? — podsjetila ga Angelina.

— Ne može. Staze su još zametene snijegom.

— Hoće li ti to pomrsiti tvoje planove?

— Ne, neće — odgovori Harvey poslije kraćeg razmišljanja.

Harvey Thorp, prisjetila se Angelina, bijaše čovjek koji je uvijek sve potanko smislio. I nije trpio prigovora. Nikad nije htio priznati da nema pravo i uvijek je bio optimistički raspoložen, baš kao svi razbojnici. Nikad nisu htjeli ni sami sebi priznati kolika je veličina sile koja je protiv njih.

Pokrila je prozor gunjem, zapalila svijeću i otišla u ostavu po metlu da pomete krhotine stakla s poda. Kad se vratila Harveyja više nije bilo u sobi.

* * *

Sve je bilo mirno nekoliko dana. Sunce je malo prigrijalo, pa se na osunčanim obroncima i snijeg počeo topiti.

Wall je po sunčanom vremenu pročešljao cijelu krajinu sa svojim goničima.

— Sve smo pretražili, ali nigdje nismo našli njegovo stado, a nijedan stog sijena — požalio se Wall Angelini jednog jutra dok je Angelina osedlavalala svoga konja.

— Jeste li naišli na tragove ljudi?

— Bitner je našao tragove čovjeka koji je pucao neki dan u kuću, premda nismo ustanovili kako je došao ovamo a da ga nitko nije opazio. Slijedili smo tragove prema zapadu. Prekrasan kraj i imaju tamo dosta hrane — izvijestio ju Ross.

— Tko?

— Pa, Radigan, Child i ona djevojka.

Odjednom joj bi drago što Cokeru nije uspjelo ubiti Radigana. Zapravo, bilo joj je drago što je Radigan namagarčio Harveyja.

— Rosse — rekla je poslije razmišljanja — skupi goveda i odaberi petsto najboljih grla. Potraži pašnjake i odagnaj ih na ispašu.

– Sumnjam da ćemo ih sve moći sačuvati.

– Sačuvaj onoliko koliko je potrebno da uzgojimo novo stado... negdje-drugdje.

– Razumijem, i o tome nikome ni riječi, zar ne? – upita je Ross zagledavši se u zemlju. Bilo mu je neugodno da je pogleda u oči.

– Nikome ni riječi – potvrdila je Angelina.

Promatrala je njegova široka leđa dok je odlazio. Možda se iz toga još nekako izvučem. Ako se Radigan i Harvey pobiju, sve će ostati meni, pomislila je.

Tog se dana pojavio i Gorman. Kad se malčice otkravio, ugrijavao i najeo, namotao je cigaretu, pa je Angelini uz kavu ispričao točno sve kako se zbilo i kako je preživio studen i glad.

– Ustrijelio sam srnu i jeo sam neslano meso tri dana. Gospodo – nastavio je Gorman pošto je ispuhnuo dim cigarete – još vam nešto moram svakako reći. Taj Radigan zna što hoće. Mislim da je otišao u Loma Coyote po pomoć.

Gorman joj je zatim otkrio sve što je čuo o Loma Coyote i o Lorenu Pikeu, Charlieju Cadeu i Adamu Starku.

Angelina ga je pozorno slušala, namrštena čela.

* * *

Tom Radigan se iskobeljao iz gunjeva i nabacao granja na vatru koja se počela gasiti, pa se brže-bolje vratio i ponovo zamotao u gunjeve.

– Vraški je hladno – rekao je kao da se ispričava Greti koja mu se smješkala ispod svojih gunjeva.

– Smiješan si dok skakućeš kao zec oko te vatre – odvratila mu.

– Sutra ćeš ujutro ti ložiti vatru – zaprijetio joj.

– I hoću. Ja ću granje navečer naslagati nadohvat ruke, pa se neću morati ustajati nego ću samo ispuržiti ruku.

Zašutjeli su i gledali u vatru kako plamenim jezicima liže hladno borovo granje. Vatra je veselo zapucketala i rasplamsala se, te zagrijala spilju u čunjastom brdu.

Bili su tek kilometar udaljeni od ranča, a spilja u koju su se sklonili bijaše jedna od niza spilja pri vrhu čunjasta brda iza ranča. Nalazila se sa sjeverozapadne strane brda i u nju se moglo ući samo s vrha.

Smjestili su se u drugu po redu, manju spilju, koju je Radigan preuređio u udobno i dobro opskrbljeno sklonište, a u nju se ulazilo kroz mnogo veću spilju koja im je služila kao staja.

Spilja je već nekome poslužila kao dobro skrovište, jer je u njoj našao u kamenu izdubeno korito u koje je kapala voda i neko staro oružje, neku helebardu i kovani prisni štitnik. Tamo se nekad, vjerojatno, sklonio i skrio neki vojnik Coronada, bježući pred Indijancima. Odsiječen od svijeta naparavio je od spilje svoj dom.

Na vanjskoj je stijeni probio dva prozore, prozora, zapravo puškar-nice, s kojih je mogao vidjeti svakoga tko bi se približio spilji. Radigan je spilju dotjerao kao ratno sklonište i spremio za opsadu ako ga napadnu Utesi. Donio je u nju zalihe hrane, krme za konje, streljiva, oruda i drva za ogrjev. Rupu kroz koju je nekad izlazio dim, obzidao je u dimnjak koji se dizao od kamena gruba ognjišta, pa je dim izlazio iza vrha brda kroz korijenje kvrgava cedra i gubio se u njegovoj krošnji odakle ga je nosio vjetar na sve strane.

Čim se spilja malčice zagrijala, Radigan i Child iskočiše iz gunjeva. Hitro su se obukli i obuli.

– Što misliš, vodi li ona staza prema sjeveru do Loma Coyote? – upitao je Radigan Childa.

– Zar hoćeš da podem tamo?

– Ne ti, nego ja. Ti ostaješ ovdje – odvrati mu Radigan i zagleda se kroz prozorčić niz padinu koja

nije bila ni prestrma ni preblaga da čovjek njome dojaše do vrha brda, premda se, odozdo gledajući, doimala neprohodnom.

— Ali mene tamo svi znaju — bunio se John Child.

— Pike me pozna. I Cade me pozna. Ostale ću upoznati. A bilo bi i nezgodno da ja ovdje ostanem sâm s Gretom — odgovori mu Radigan.

— Zar se bojiš? — začudio se Child.

— Ja? — prasne Radigan u smijeh, pa nastavi: — Ne, ne bojim se ja, nego ti bi se trebao bojati, jer tko zna što se može dogoditi ako nas ostaviš same.

— Ništa se neće dogoditi ako ja to ne želim — oglasila se odjednom Greta koja im je pripremala doručak kod ognjišta.

— Nemoj me izazivati, djevojko. A tko zna, uostalom, što ti želiš? — dobaci joj Tom u šali.

Otišao je u veću spilju i nahranio konje. Odmjerio je zabrinutim okom zalihe sijena. Nije ga više bilo baš mnogo, ali zobi su imali dosta, a mogli su i izjahati i donijeti što im treba. Hrane su, međutim, imali dosta i previše, a i srećljiva.

Osedlao je konja, pa se vratio po svoj gunj i bisage. Greta je u međuvremenu skuhalo kavu. Sjeli su oko ognjišta.

— Ja ću poći pogledati što radi stado u dolini San Antonio dok se ti ne vratiš — predloži mu Child.

Radigan pogleda Gretu i podigne upitno obrve.

— Hoće li te biti strah ako te ostavimo samu?

— Neće, a dode li netko, ja već znam kako ću s njim — odvratila mu je i stavila još jedan komadić pržene slanine na njegov tanjur.

— Snijeg je okopnio na padini, pa za nama neće ostati tragova. Nitko neće naići — sokolio ju je Child.

Kad je Radigan poslije doručka izveo konja do ulaza u veliku spi-

lju, Greta je dotrčala za njim i stavila mu u bisage zavežljaj sa suhom hranom.

— Čuvaj se — rekla mu je tihim glasom.

Okrenuo se i pogledao je u oči. Unatoč hladnoći i neudobnosti, svejedno joj je uspijevalo da ostane urednom, privlačnom i lijepom.

— I ti se čuvaj. Nemoj izlaziti iz spilje i nemoj kuhati noću — savjetovao joj je na rastanku.

— Noću se nadaleko nanjuši miris kave, zar ne?

— Točno. Dim može doći i s njihove vatre, ali miris hrane će ih zacijelo privući, osobito ako su gladni.

— Ne brini. Bit ću dobra i poslušna — rekla mu je maćo podrugljivo.

Kad ju je ponovo pogledao, opazio joj je suze u očima. Svrnuo je brže-bolje pogled u stranu. Zašto li plače? Ta ja joj nisam ni rod ni pomozbog, pomislio je. Te žene su čudna stvorenja, zaključio je i odgalopirao niz padinu i ne osvrnuvši se.

Čim je dojahao u podnožje obronka, zaustavio je konja, dobro naćulio uši i širom otvorio oči.

Pošto je sve oko sebe dobro promotrio, projezdio je hitro preko čistine u šumu. Za dvije minute projahao je brisanu čistinu, gdje ga je moglo vidjeti znatizeljno oko. Okrenuo se u sedlu i promatrao Childa kako jezdi sa njim.

— Čini mi se da nas nitko nije opazio — zadihano će Child čim je dojahao do Radigana.

Radigan kimne. Okrenuo je konja i odgalopirao u šumu dok su mu se glavom motale crne misli. Nije bio sretan što su djevojku ostavili samo u spilji.

Sa Childom se rastao na križanju staza za Vache Creek i San Antonio.

— Čuvaj se, Tome! Nisu svi dolje tvoji prijatelji — upozorio ga je John na rastanku.

— Znam.

— Osobito se čuvaj Swissa Jacka Burnsa. Brz je i voli se praviti važan — upozorio ga Child.

— Ako se toliko pravi važan, Loren Pike ga je sigurno već ustrijelio, jer Pike ne trpi umišljene hvalisavce.

Radigan je jahao širokom plećkom gore Cero Jarocito prema sjeveru. Istočno odatle, nekih desetak kilometara, izviralo je vrelo bistre vode. Od njega je bilo oko 6–7 kilometara do rječice Coyote Creek, a Loma Coyote je bila desetak kilometara sjeverno od nje.

Stići ću onamo za pet sati, posreći li mi se, sračunao je Radigan.

A tko zna za koliko sati ako mu se ne posreći?

Vjetar je puhao sa sjevera, a sivo nebo bilo je bremenito snijegom, koji Radigana ne bi baš odveć obradovao. Tom stazom još nitko nije bio prošao od oluje, pa je na nekim mjestima bila gotovo neprohodna od smetova snijega. Do podneva nije prevalio više od šetnaestak kilometara, jer je nekoliko puta morao zaobilaziti visoke nanose snijega, silaziti sa staze i ponovo je traziti.

Konja je napojio na vrelu, a kad je izbio na obalu rječice Coyote Creek, voda je bila zamrznuta na nekoliko mjesta, što mu je otežalo prijelaz. Vjetar je sve hladnije brijao niz kanjon sa sjevera, ledio mu obraze i kočio prste.

U sumrak je izjahao iz kanjona i odjezdio preko ravni u Loma Coyote.

Uska je ulica bila pusta i tiha u rano predvečerje, a svjetiljke su svjetlucale iz Ramble Housea, a i preko puta iz saluna 'Utah'. Još je bila osvijetljena i gostionica, ali svjetlo se teško probijalo kroz mutna stakla na prozorima koje su zablatile muhe.

Loma Coyote bijaše obična selendra i zacijelo će to uvijek i ostati. Bijaše usputna postaja protuha, utočište stradalnika, odmaralište odmetnika i ljudi bez kuće i

kućišta, koji nisu imali gdje drugdje da se odmore i odahnu.

Stanovništvo Loma Coyote nikad nije brojilo više od trideset duša, uglavnom muškaraca. Samo u vrijeme rata s Utesima, kad su u grad nahrupili svi traperi i tragači za zlatom sa sujednih brda, u gradu je bilo šezdesetak ljudi.

Starosjedioci Loma Coyote bijahu šutljivi ljudi, naviknuti na usamljenost, ali mnoštvo što se sjatilo u gradu išlo im je na živce.

I tako, u zoru drugog dana, stanovništvo se smanjilo za tri duše. Njihovi ovozemaljski ostaci nađeni su u zaleđenom jarku, gdje su ostali čekati ukop dok ne okopni snijeg.

Šestog dana ujutro stanovništvo se ponovo svelo na trideset duša, jer su došljaci shvatili da im prijeti manja opasnost od Utesa negoli od stanovnika Loma Coyote i njihova lošeg viskija.

Na kraju ulice, na golemoj raskli-manjoj daščari u kojoj je bila gradska konjušnica, visjela je začađena svjetiljka. Pokraj ulaza u konjušarnicu bio je ugrađen maleni taman sobičak, u kojem se žarila usijana pećica.

— Sijena nabacaj sâm. Ima i zob. Zob stoji četrdeset centi — dreknuo mu je kreštav glas iz tamnog sobička.

— Skupo, boga mi, stari.

— Hoćeš-nećeš na volju ti! — odvrati mu kreštavi glas i neki pogrbljen starčić izađe iz sobička. Imao je svjetiljku u ruci. Podigao je ruku sa svjetiljkom i zapiljio se u Radigana škiljavim očima.

— Zob moraš odmah platiti, jer si zacijelo u bijegu. Ako pobjegneš kad šerif grune, ostadoh ja i bez zobi i bez centa.

— Ne bježim ja ni od koga, stari. Tražim prijatelja. Zove se Loren Pike.

— Nikad za njega nisam čuo. Zaboravljam imena. A ime ovdje ionako ništa ne znači. Ljudi ovdje mijenjaju imena češće nego košu-

lje – odvrati mu starac nimalo ljubazno.

– Ja imam ranč južno odavde. Zovem se Radigan – pokušao ga je pridobiti Radigan na drugi način.

– Možda imaš ranča, a možda ga i nemaš – odvrati mu starac piljeći u njega, pa nastavi mudrovati: – A ako ga i imaš, možda ga nećeš dugo imati. Tako barem ljudi ovdje kažu.

– Moj je i moj će ostati. I zamjeriš li mi se, vratit ću se i zapaliti ti ovaj tvoj kokošinjac – zaprijetio mu Radigan.

– Što je tebi, momče? Jesi li sišao s uma? Pa, ja ću ti namiriti konja, zar neću? A ti meni tako! Nego, da ti možda nisi onaj momak što radi za Johna Childa?

– John Child radi za mene – ispravi ga Radigan gotovo uvrijeđen.

– Dobro, dobro, ne ljuti se odmah. Šalio sam se. Istrljat ću ti konja i dat ću mu zobi. Ako tražiš došljake, zaviri u salun 'Utah' ili u Ramble. Zacijelo su tamo. No, ja ti savjetujem da bježiš odavde. Pre-spavaj na mom sjeniku ako si umoran, ali ne ulazi onamo Swiss Jack je večeras krvoločan.

Tom Radigan izade iz konjušarnice te pode u gostionicu. Kad je ušao, vjetar je za njim unio nekoliko pahuljica snijega. Neka debela ženetina bucmastih obraza i tuste brade stajala je za tezgom. Gurnula je šalicu kave pred Toma i pogledala ga znalački svojim sitnim očicama. Očice su se zakriješile kad ju je Radigan pogledao.

– Ovdje možeš dobiti jesti, i žensku ako hoćeš.

– Gladan sam.

– Vidi se na tebi. I prozebao si. Imam tri djevojke za tebe da te zagriju, ako hoćeš. Jednoj je šesnaest, a one dvije su od devetnaest, a ja mogu podnijeti više od njih tri zajedno i kažu da sam bolja.

– Ja ću se zadovoljiti s velikim odreskom.

– Samo od medvedeg mesa. Otkada je ovuda prošla oluja, staze su ostale zametene, pa nema junetine s juga – objasnila mu debela gostioničarka.

Radigan je jeo i jednim uhom slušao blebetanja debele babetine. Kad se najeo, da joj je dolar. Vratila mu je sedamdeset i pet centi. Popio je toplu kavu i šutke izašao u hladnu noć.

– Pederu jedan! Plakat ćeš ti još noćas za mojim toplim krevetom! – čuo je debelu gostioničarku kako se dere za njim.

Prešao je ulicu i ušao u salun 'Utah'.

Za tezgom od obrađenih sirovih dasaka stajao je neki dugonja. Dva muškarca nalaktila su se na tezgu, a ostali su gosti sjedili za stolovima. Svi su podigli glave i odmjerili ga od glave do pete kad je ušao.

– Viski, ili bilo što drugo što točite pod tim imenom – reče Radigan.

Dugonja se nagnuo preko tezge i unio mu se u lice.

– Ako ti se ne sviđa moj viski, onda ga nećeš ni dobiti – zasiktao je dugonja, očito vlasnik saluna.

– Natoči! Kako da znam da li mi se sviđa ili ne sviđa kad ga još nisam okusio?

– Ako ti se ne sviđa, nećeš ga piti – ponovo će dugonja.

– E, pa dobro, kad si se baš zainatio, sviđa mi se. I ako se ostaloj gospodi sviđa tvoj viski, ja častim – velikodušno će Radigan, pa se ogleda oko sebe u ljude što su u njega netremice buljili.

– Slušaj, stranče, ne pluj po mom viskiju – nije popuštao dugonja.

– Daj, prestani već jednom gnjaviti i natoči mi taj tvoj viski da ti mogu reći da li mi se sviđa ili ne – odsiječe Radigan već pomalo nervozno.

Dugonja uze bocu i natoči mu čašu.

– A ostali? Zar nitko ne voli tvoj viski? – reče Radigan i iskapi viski. Trenutak je pomislio da će mu grlo izgorjeti i odmah mu je sinulo zašto su ga svi promatrali kao čudo kad je iskapio čašu i zašto nitko drugi nije htio da mu nazdravi premda je on častio.

– Ako taj otrov prodaje Utesima, nikakvo čudo što su pomahnitali, pa stalno hoće ratovati – reče Radigan kad je ponovo uspio progovoriti.

– A tebe svrbe šake, je li? – tiho je zarežao dugonja koji nikako nije dopuštao da netko kudi njegov viski.

– Hajde, smiri se i lijepo sada izvadi taj vrč što ga držiš ispod šanka i natoči mi pristojno piće – odvrati mu Radigan.

Kad su to čuli, svi su ostali gosti pohrlili k tezgi.

– Ja sam Tom Radigan, vlasnik ranča TR. Zacijelo ste jeli govedinu s mog ranča – reče Tom i podigne čašu.

– Ako si došao da nas optužuješ za krađu stoke, nećemo s tobom piti – dobaci mu neki krezubi pijanac.

– Nije mi to ni na kraj pameti. Nego, ako se već time bavite, došao sam vam javiti da dolje u krajini švrlja tri tisuće goveda koja ne pripadaju ovamo.

– Zar nas pozivaš u pljačku?

– Ni govora. Došao sam samo da vas obavijestim, a vi radite što hoćete. S njima sam u stočarskom ratu.

Vrata su se naglo otvorila. Hladan zrak zapuhnuo je u sobu, a s njim je nahrupio i vitak plavokos čovjek uska lica i ravnih obrva ispod upalih očiju. Na sebi je imao kratak kožuh da što lakše dohvati revolver što mu je visio za pasom. Glavu je pokrivao šubarom od dabrova krzna.

Istodobno čuli su s ulice topot konjskih kopita. Radigan pogleda letimice kroz prozor. U odsjaju svjetla iz saluna opazi Harveyja Thorpea s kaubojima.

Radigan iskapi piće i zakopča kožuh.

– Tko ste vi? Ja vas ne poznajem. Ja sam Swiss Jack – obrati mu se došljak.

Radigan mu se naceri kiselo u lice.

– Ja sam Will Halftowate. Vi se morate još malčice strpjeti dok i na vas dode red – reče mu Radigan i nakloni mu se.

– Što? – začuđeno će Swiss Jack.

– Morate se strpjeti. Govorio sam o ratu. Neprijatelj je pred vratima – odgovori mu Radigan.

Swiss Jack pogleda preko Radiganova ramena. Skupina jahača privezivala je konje za privezište ispred saluna.

– Nisu to nikakvi neprijatelji. To je Bob Harvey sa svojim kaubojima. Došao je da vas vidi. Ja ću vas stoga zadržati dok on ne dode.

– Ostavi ga. Mi ovdje ne zadržavamo nikoga ni za koga – dreknuo je dugonja i nagnuo se preko šanka.

– Slušaj ti, pazi što...

Stražnja vrata tiho su se zatvorila, a Swiss Jack se naglo okrene. Radigana više nije bilo u salunu.

VI

Studen vjetar fijukao je s gorja kad se Radigan zaustavio na zaleđenom pragu stražnjih vrata napeto slušajući žamor iz saluna, ali nije mogao razabrati ni riječi. Čim je čuo da su se zalupila ulazna vrata, pohitao je gotovo trčećim koracima po utabanoj stazi prema štaglju. Stisnuo se uz štagalj, gdje se njegova sjena utopila u mračnijoj sjeni zida.

Dolazak Thorpea i njegovih kauboja bijaše za nj zagonetka, jer nije bilo moguće da su doznali da je on otišao u Loma Coyote. Možda su pošli u potragu za Pikeom i Cadeom, ali i u to je bilo teško povjerovati, jer oni s njima još nisu bili

u zavadi. Stoga je Radigan zaključio da su došli radi nekoga drugog posla.

Swiss Jack je Harveyja Thorpa nazvao Bob Harvey. Možda se zabunio? Ili je to bilo ime kojim se Harvey Thorpe nekad služio? Radiganu to ime doista nije ništa kazivalo.

Obišao je štagalj. Snijeg je škripao pod njegovim nogama. Iza štaglja naišao je na korito potoka. Spustio se u korito žurno, jer se bojao da ga ne ugledaju na bijelu snijegu. Kad je stigao u tamu, zastao je da odahne iza debela stabla. Načulio je dobro uši.

Stražnja su se vrata saluna zalupila. Zar je već počela potjera? Ako jest, za njim je istrčao samo Swiss Jack, ostali gosti u salunu, tko su da su, bijahu ljudi koji ga ne bi odali.

Povukao se u šipražje uz korito potoka, a zatim je pošao korakom nizvodno po smrznutom kamenju. Vinčesterka mu je ostala u sedlu s konjem u konjušarnici, a u tom mu trenu nije bilo ni na kraj pameti da pode po nju.

Vidio je kauboje kad su dotrčali do štaglja. Oprezno su pretresali svaki kutak dvorišta od kokošinca do svinjca. Očito, pomislio je Radigan, uopće im nije išlo u glavu da je on negdje vani u tako hladnoj noći.

Nije prošlo ni pet minuta kad je začuo Thorpeov glas:

— U redu. Nemamo više vremena. Svi unutra! Uхватit ćemo ga na povratku!

Na povratku odakle?

Radigan ih je vidio kad su pritrčali konjima, a zatim odjahali u gustoj povorci kao da se stišću od hladnoće. Ako čovjek izjaše u takvu noć, onda mu se doista žuri, ili mora daleko putovati.

Svi su šutjeli kad se vratio u salun. Dugonja za šankom odmah je posegnuo pod šank po vrč s dobrim viskijem i napunio čaše.

— Ja častim — rekao je ponosno.

— Pasji je hladno vani — napomenuo je Radigan kad je podigao čašu.

— Osobito ozebu noge — oglasio se Jack Burns zvani Swiss.

Radigan je polagano pio i polagano se okrenuo, pa pogledao Swiss Jacka. Gledao ga je cijelu minutu u mrtvoj tišini. Nitko se nije usudio ni pisnuti. Vatra je puketala trbušastoj željeznoj pećici.

— O da — reče tiho Radigan — ozeble su mi noge od duga jahanja, a i prsti promrzli, a njih je bilo odviše vani i unutra da bi ih mogao sve postrijeljati u tako kratko vrijeme. Najmanje desetorica.

— Je li? — tobože se začudio Swiss Jack. Sjedio je u dnu saluna, sâm za stolom, nasmiješen.

— A ti si samo jedan — procijedio je kroza zube Radigan.

Swiss Jack osta usupnut. Očekivao je sve drugo samo to ne. Odmah je shvatio da nije u povoljnom položaju da potegne revolver, jer svaku njegovu i najmanju kretnju, Radigan može uzeti kao namjeru da ga hoće ustrijeliti. I Radigan će potegnuti prvi. A Swiss Jack nije bio voljan umrijeti.

Trenutak je sjedio nepomično u svojoj stolici i pitao se hoće li dobiti metak u trbuh ili glavu, usudi li se pomaknuti. A Radigan je točno znao što misli i osjeća Swiss Jack, pa mu se nije žurilo da ga pusti s udice.

— Možemo se ogledati kad god te volja — reče Radigan — ali posegneš li sada za revolverom, ustrijelit ću te kô šugava psa, jer bolje nisi ni zaslužio.

Jacku su se usta osušila i čuo je kako mu srce potmulo lupa. Sjedio je u neudobnu položaju i jedva čekao da se pomakne, ali bio je siguran da se Radigan ne šali i da bi mogao pogrešno protumačiti svaku njegovu kretnju.

Radigan ga je promatrao hladnim pogledom, a oko usana mu je poigravao podrugljiv smiješak. Nije htio ustrijeliti tog čovjeka, ali bio je svjestan, bude li potrebno, da će to i učiniti a da ne trepne okom. Nije se htio napuhavati, ali znao je da ponekad čak i opaki ljudi oklijevaju prije nego što započnu obračun sa sebi jednakima.

— Tko je taj Bob Harvey? Nikad dosad nisam čuo to ime — Radigan je upitao Swiss Jacka.

— Ali on je, čini mi se, čuo za tvoje.

— Prevelika je on kukavica za mene.

Swiss Jack prasne u grohotan smijeh.

— Bob Harvey? Onda ga ne poznaj dobro. Bob se može sâm obračunati sa svojim protivnicima.

— Zašto je onda unajmio Vina Cablea da mene ubije?

Opazio je po izrazu Jackovih očiju da on, bez obzira što da učini, nikad ne ide u borbu prije nego što se razjasni s protivnikom.

— Ti si, znači, taj Radigan? — izustio je gotovo u čudu.

— Da, ja sam taj Radigan.

Radigan je znao da će se otada priča o smrti i pogibiji Vina Cablea preporučavati po cijelom Divljem zapadu gdje god se ljudi okupe, jer takve priče idu od usta do usta i putuju kao na krilima vjetera od logorskih vatri do kartaških stolova. A osobito su ih voljeli preporučavati ljudi po salunima, gdje se ljudi sastaju uz čašicu, usamljeni

inače, a vični na život s revolverom za pasom.

U tom su se trenu širom otvorila vrata saluna. Ušla su tri čovjeka i sa sobom donijela oblak hladnog zraka. Prvi je bio visok, širokih ramena, kestenjava brka i kose koja mu je padala do ramena. Drugi je bio oniči čovjek četvrtastog lica, nabit i uspravan, crnput i gotovo naočit muškarac na svoj grub način. Treći čovjek bijaše mršav i visok, ali pognutih ramena, malene glave na dugačku vratu i orlovska nosa.

— Zdravo, momci! Stigli ste upravo na zadnji čin zanimljive predstave. Sjednite i pogledajte — pozdravio ih je veselo Radigan ne skidajući oči s Jacka.

— Ako je to tvoja borba, Tome, mi smo očistili i napunili revolvare — odvrati mu Loren Pike, koji je odmah shvatio o čemu je riječ.

Charlie Cade i Adam Stark prišli su svaki sa svoje strane Radiganu, naslonili se leđima na tezgu i zagledali se pozorno u Jacka.

— I njega si izabrao za protivnika? — upita ga podrugljivo Pike, pokazujući prstom Jacka.

— Njega ću ja sâm za predjelo. Glavno jelo za sve nas dolazi kad se vrati Harvey Thorpe ili Bob Harvey, ili kako se već taj razbojnik zove — objasni mu Radigan.

Swiss Jack se ukočio od neugodna položaja iz kojega se nije usudio pomaknuti. Bio je sretan što Radigan na njega nije nahuckao svoje prijatelje. Radigan pòde sporim koracima prema njegovu stolu.

— Ruke ti nisu zavezane, Jack — počeo je razgovorljivo — i koliko se sjećam, rekao si mi da ćeš me ti zadržati za Harveyja. Pa, hajde, drži me, da vidim kako ćeš to izvesti.

Swiss Jack podigne pogled i zaustavi ga na Radiganovim prsima. Potegnem li, rasuđivao je Jack, hoću li dospjeti da zapucam iznad stola. Hoću li dospjeti da odskočim i podignem revolver dovoljno visoko prije nego što dobijem metak u trbuh?

— Sjediš u vrlo neugodnom položaju. Diži se! Dat ću ti priliku da se sa mnom pravedno ogledaš. Ustaj polagano i ne diraj revolver! — naredio mu Radigan.

Swiss Jack nije vjerovao svojim ušima. Napokon, imat će priliku da se brani. Polagano se podigao sa stolice i uspravio, a kad je ustao i pogleda u Radigana, Radigan ga snažno udari šakom.

Swiss Jack nije ni opazio Radiganovu šaku. Nije bio ni spreman da primi udarac. Nikad se još dosad nije tukao šakama. To je bilo ispod njegove časti. Revolveraški dvoboji bijahu viteški obračuni i on se uvijek oslanjao samo na svoj revolver. Radiganova ga je šaka dohvatila u vilicu i pred očima mu se zamaglilo. U tren oka ispružio se na podu, a u glavi mu je ječalo. U ustima je osjetio okus krvi i čim se digao, golema ga šaka udari takvom snagom u vrat da je tresnuo o zid i odbio se od zida teturajući, a Radigan ga dočekao šakom u trbuh. Ostao je bez daha i savio se u pasu, a Radigan je podigao koljeno i slomio mu nos. Swiss Jack pade na prljavi pod saluna teško dahćući.

— Jack — počeo Radigan bez srdžbe u glasu — ja sam došao ovamo kao stranac za tebe, po svom poslu, a ti si odlučio da me u tome spriječiš, pa ti stoga savjetujem da se odavde ne mičeš dok zima ne prođe, ili, ako ti je milije, odjaši na sjever. A vratiš li se i vi-

dim li te južnije od Loma Coyote ili zapadno od Santa Fea, držat ću da si došao da se sa mnom obračunaš — završio je Radigan svoj kratki govor, pa se okrenuo i prišao tezgi.

— Tražim vrsne momke, dobre i brze revolveraše — rekao je zatim Lorenu Pikeu.

* * *

Greta je prvi dan provela u čišćenju spilje, držeći neprestance stazu na oku. Prvog je dana skuhalo samo kavu i njome zalijevala dimljenu govedinu i rajčice iz limenke. Bila je u strahu priznala je sama sebi.

Drugog dana zapuhao je snažan vjetar prema zapadu. Uzela je pregršt suhih jabuka i ispekla pitu. Odlučila je da Radiganu i Childu priredi malu svečanu gozbu u čast njihova povratka, pa se počela pripremati.

Ali nije mogla ni slutiti da je Bitner, tražeći odbjegla grla Angelina stada, zakrenuo nešto dalje na zapad nego obično, da barem jednom pogleda što se skriva iza čunjasta brda istočno od Vache Creeka. I na povratku nos mu zagolica miris svježe ispečene pite.

Nemoguće, znao je da je nemoguće, ali predobro je poznavao taj miris, a u crijevima mu je krulilo od gladi. Zaustavio je konja nasuprot zapuhu vjetra, ne bi li još jednom nanjušio taj božanstveni miris, ali više ga nije uhvatio. Upravo kad je zaključio da je to sve obična varka njegova praznog želuca, miris mu je ponovo zapljusnuo nosnice.

Cijeli je sat jahao gore-dolje, lijevo-desno, naprijed-natrag, kroz vjetar, pokušavajući da pronade odakle izbija taj zamamni miris, ali bez uspjeha, premda ga je na-

njušio nekoliko puta kad je prišao samo na nekoliko kilometara ranču.

Kad je zanoćilo, odustao je od daljeg traganja. Glupost pomislio je. Vjerojatno su pekli kolače, na ranču, a sve da je i Radigan imao skrovište tamo u brdima, teško da bi oni pekli putu ili kolače. Premda, sjećao se, kad su prvi put upali u Radiganovu kuću na ranču, našli su na stolu pun pladanj svježih i ukusnih uštipaka.

Kauboji su spavali u štaglju i kad je dojahao, našao je na sjeniku nekoliko goniča. Zatim je otišao gore u kuću da se javi Rossu koji je upravo razgovarao s Angelinom Foley.

Kad je otvorio vrata na kući, očekivao je da će ga zapahnuti miris svježih ispečenih kolača, a kad tamo, dočekao ga je samo vonj dima iz ognjišta i miris kave.

Bitner bijaše oprezan čovjek. Izvijestio je Rossa o svemu što je vidio i našao, ali nijednom riječi nije spomenuo miris pečene pite. Naposljetku, mislio je, to se meni samo pričinilo.

Goveda su im bila u jednu stanju. Trava je bila popasena, pa se Ross doimao vrlo zabrinut, a lice Angeline Foley izdužilo se i izbrazdalo dubokim borama od briga.

U to je dojahao i glasnik i javio im da je Radigan u Loma Coyote.

— I još se nije odande vratio, a konj mješanca došao je na ranč prazna sedla — završio je glasnik.

Ako su, mudrovao je Bitner u sebi kad je to čuo, imali skrovište blizu ranča, i ako su Child i Radigan izjahali, onda je zacijelo djevojka ostala sama u skrovištu.

Sama djevojka u skrovištu! Od te mu se pomisli zamutilo u glavi i nešto ga stisnulo u prsima. A

kakva samo djevojka! Bitner je zaškiljio dok je o njoj razmišljao. Nije on bio neki ženskar, ali kad mlad i zdrav muškarac nema ženske nekoliko mjeseci, onda mu strast lako pomuti razum.

Bitner je izjahao u cik zore idućeg dana i ponovo odjahao na zapad zapuštenom stazom iznad koje se uzdizalo čunjasto brdo. Naprijed ga je tjerala želja da što prije pronađe Radiganovo skrovište, a pred očima mu je neprestance lebdjela slika lijepe djevojke i njezinih privlačnih i poželjnih oblina.

Kakva dobra i pohotna ženska! Živi sama sa dva muškarca! Već sama ta pomisao raspaljivala je njegovu požudu za njom. Nijedna pristojna djevojka ne bi se u to nikad upustila. A Childa je, tobože, nazivala ocem. Ma kako da crnoputni Indijanac bude otac plavokosoj djevojci?

Bitner je znao koja kazna čeka muškarca na Zapadu ako siluje ili iskoristi neko žensko čeljade. Znao je, ali nije o tome razmišljao. Znao je da muškarac može krasti stoku, ubiti protivnika s leđa, pa čak i ukrasti konja pa ipak nekako izmigliti zakonu i izmaknuti kazni. Ali siluje li ženu, osobito djevojku, čekala su ga zacijelo vješala. Ali Gretine čari i pohota za njom nadječali su strah od vješala.

Korakom je tjerao konja uz kosinu prema zapadu. Ako su Radigan i Child imali skrovište blizu ranča, zaključio je, onda je ono zacijelo na čunjastom brdu. A brdo se izdiglo iznad Bitnera, pa nije mogao vidjeti što se skriva na vrhu.

Radigan je bio vrlo prepreden čovjek, zaključio Bitner. Thorpe se prevario kad je mislio da će ga se olako osloboditi, ali kako Bitner

nije bio budala, uočio je mnogo toga što je Thorpeu izmaknulo.

Thorpe se možda neće ni vratiti sa svoga vratolomnog putovanja, a i ta Angelina Foley nije se mogla odbaciti, premda u usporedbi s Gretom nije bila ni spomena vrijedna. Nikakvo čudo stoga što Radigan nije zagrizao na Angelinine čari. A Bitner je znao da Angelina nije ravnodušna prema Radiganu. Opazio je on kako joj oči zasvjetlucaju svaki put kad se spomene Radiganovo ime. Pretvarala se da ga mrzi, ali da je Radigan samo pomaknuo malim prstom, dotrčala bi i liznula mu ruku kao pokorna kuja.

Zapuštena stara staza vijugala je uzduž čunjasta brda. Bitner zastane i ispljune gvalju sažvakana duhana u namet snijega. Njuškao je zrak ne bi li opet nanjušio miris pečene pite, ali namirisao je samo borovinu.

Ali Bitner je bio strpljiv čovjek.

Jahao je do večeri i vratio se na ranč. Rekao je Rossu da je bio u lovu i da ništa nije uhvatio, što nije bilo daleko od istine.

Pola noći Bitner je proležao u polusnu misleći na Childovu djevojku, a zatim se zamotao u gunj i zaspao. A daleko na sjeveru malena jahačka družina spremala se da prenoći uz cestu, nedaleko od svog cilja.

Harvey Thorpe bio je dobro raspoložen. Pa što onda, pomislio je, što mi je izmaknuo Radigan? Dohvatit će oni njega na povratku. Još koji kilometar i bit će na cilju. Javili su mu doušnici iz Leadvillea da će poštanska kočija prevoziti pošiljku zlata vrijednu sedamdeset dolara. To se, bogme, više isplatilo od uzgoja stoke.

Doduse, on će dobiti samo trećinu plijena, ali za početak njemu je i to bilo dovoljno. A on već zna kako će ga unosno upotrijebiti.

Radigan je bio na smrt umoran. U sedlu dan za danom potpuno ga je izmoždilo. Ostao je u Loma Coyote da se odmori i čekao da se vrijeme proljepša. John Child će se vratiti do noći u skrovište na čunjastom brdu, pa se stoga osjećao spokojnim.

No na nesreću, John Child ležao je bez svijesti uz stazu dvanaest milja istočno od ranča, gdje ga je konj zbacio sa sedla kad se uplašio ptica što su zalepetale iz grmlja, dok je Child od umora dremuckao u sedlu. I Child je bio iscrpljen i na izmaku snaga. Ležao je u snijegu više od jednog sata. A njegov konj vraćao se polagano prema ranču nekoliko milja dalje od mjesta na kojem je ostao ležati onesviješteni Child.

. . .

Kad se trećeg dana ujutro Greta probudila, zebnja, strah i nemir stegli su joj srce. Obukla se brže-bolje i zapiljila kroz okno niz padinu. Nikoga nije vidjela. S drugog prozorčića iz manje spilje, koji je bio skriven među stijenama, pucao je bolji vidik niz padinu. Požurila je stoga natrag u manju spilju i provirila kroz prozorčić. Ugledala je jahača.

Nije bio u prolazu. Poručavao je tragove i tražio stazu kao Apaš. Greta je bila odrasla s Indijancima i znala je odmah, čim ga je vidjela, što taj čovjek traži. Promatrala ga je uplašena i uzeta. Svejedno, najviše se uplašila zbog Childa i Radigana, pitajući se što ih je moglo tako dugo zadržati.

Vratila se u veliku spilju i nahranila konje. Zatim je dohvatila pušku. Nije bila neki osobiti strijelac, ali posluži li je sreća... Nikad još nije ustrijelila čovjeka, ali taj na brdu bijaše opasnost za nju i za one koje je voljela. Došla je do ulaza i pogledala niz padinu. Jahača više nije vidjela.

Vratila se u skrovište. Provirila je ponovo kroz prozorčić manje spilje, ali jahač kao da je u zemlju propao. To ju je još više uplašilo, jer ju je neizvjesnost još jače mučila. A što je bilo najgore, Radigan i Child mogli su naići svakog trena i natrpati na nj.

Dan se polako gasio i Greta je nastavila pripreme za svečanost koju je sama sebi obećala, a za doček Childa i Radigana. Svoju je najljepšu haljinu objesila na klinčanicu da se izvjesi, kako ne bi u njoj izgledala izgužvana na svečanom dočeku. Zatim je ponovo pogledala kroz prozorčić. Neznanu jahaču ni traga.

Pograbila je pušku i popela se na vrh brda uz sâm hrbat, pazeći da je ne opazi nasuprot plavom nebu. Uglédala ga je u daljini. Jahač je natrag prema ranču, što joj nije jamčilo da se više neće vratiti.

Greta sebe nikad nije držala ni hrabrom osobom, a ni kukavicom. U mladosti su je Indijanci naučili hrabrosti. I znala je da hrabrost ovisi o okolnostima. Svatko može biti hrabar u poznatoj sredini, gdje je okružen prijateljima, ali u nepoznatu kraju, među tuđim ljudima, ta ista osoba može biti i najvećom kukavicom. I čovjek je najhrabriji onda kada zna odakle mu prijeti opasnost.

Stoga, vrati li se taj čovjek, morat će mu se prikrasti i ubiti ga. Nije smjela dopustiti da taj čovjek

u zasjedi dočeka Radigana i njezina poočima Childa.

Prošetala se naokolo vrhuncem brda, piljeći u sve gušći sumrak, proučavajući svaku sjenu u šumi i na golim obroncima, nadajući se da će na njima ugledati Radigana i Childa. Vratila se u spilju i zapalila malenu vatricu, na kojoj je skuhalala kavu.

U spilji je bilo tamno. Jedini zvuk koji je čula i koji ju je sokolio bijaše udaranje kopita konja u velikoj spilji. Bila je na smrt uplašena, pa je legla obučena i obuvena i dugo nije mogla zaspati te noći slušajući i trzajući se na svaki šum u tami.

U ranu zoru trgnula se iza sna i uplašila da je predugo spavala. Neko je vrijeme ležala nepomično, pazeći da se ne oda, a kad se uvjerala da nikoga nema u spilji, skočila je hitro na noge i s puškom u ruci požurila do prozora, pa do ulaza u spilju. Nigdje ni žive duše. Možda se nepotrebno uplašila, možda se taj čovjek jednostavno izgubio i tražio put i ... Ali osjećala je da taj čovjek upravo nju traži i da se nije prevarila.

Skuhala je kavu i uz kavu jela sušeno meso i kukuruzni stari kruh, a između zalogaja neprestano je prilazila prozorčiću. I nikoga nije vidjela. Nahranila je konje s ono malo sijena što im je, još ostalo i dala im dosta zob, kojeg je bilo napretek.

Njezina svečana bijela haljina izvjesila se dobro, pa je Greta poželjela da je obuče. Nije htjela da Radigan i Child dođu i ne zateknu je u svečanoj haljini. Kako bi bila sigurna da je neznana otišao, uzela je pušku izašla na vrh brda. Uzverala se uz sam hrbat i osvrnula se na sve strane. Ništa neobična nije opazila.

A zašto se Radigan i Child već nisu vratili? A što ako su obojica upala u zasjedu i negdje leže prostrijeljeni? Tad će ona ponovo ostati siroče bez igdje ikoga, bez doma i bez novca.

Potresla je glavom kao da uopće neće prihvatiti tu pomisao, pa se vratila u spilju, i odjednom je odlučila da se presvuče u svoju svećanu bijelu haljinu. Uzbudena, pogledala se u maleno zrcalce koje je imala sa sobom, ali u njemu je vidjela samo djelić svog lika. Rasplela je i očešljala kosu koja joj je padala preko ramena. Pogledala se ponovo u zrcalo. Bila je zadovoljna svojim lijepim izgledom. Takvom je željela biti kad se i Radigan vrati.

– Izgledam kao ... kao nevjesta – rekla je glasno.

– Boga mi izgledaš, curo – potvrdio je glas iza nje.

Odjednom se ukrutila, ohladnjela, skamenila. Dugo se nije ni pomaknula, a mozgom su joj letjele misli, bistre i zapanjujuće jasne. Bilo joj je odmah jasno da je u užasnoj opasnosti i da joj nema pomoći ... osim ako... Ali povratak Childa i Radigana bijaše tada samo pušta nada.

Polagano se okrenula. Bitner je stajao na ulazu u veliku spilju. Bio je mršav, visok čovjek, neobrijan i prljav. Zaudarao je na kiseo gnjili vonj, a brkovi mu bijahu požutjeli oko usta od žvakanja duhana.

– Čekala sam vas da se pojavite. Dugo ste me tražili – rekla mu je.

Bitner zažmirka očima. Očekivao je strah, vrisak, čak i psovke, samo ne njezinu staloženost i mir. Njezina ga je ljepota ošamutila i skamenila. Nije znao što dalje da učini, jer nije bio naviknut da razgovara s tako lijepom djevojkom.

Usta su mu bila puna sline kao da je ugledao slastan zalogaj i bez riječi piljio je u njezina snježnobijela i obla ramena. Istodobno posve ga je smelo njezino vladanje i to ga je rasrdilo. Ona bijaše samo obična djevojka i k tome još sama u spilji.

– Sad sam ovdje i ti zacijelo znaš zašto sam došao – promrm-ljao je osorno.

– Vidjela sam vas dok ste tražili stazu. Promatrala sam vas i mogla sam vas ustrijeliti, ali nisam – rekla je i mirno ga gledala ne trepnuvši okom.

Pogledao ju je zbunjen njezinom hladnokrvnosti i osjećao se nelagodno pri pomisli da ga je nekoliko dana držala na nišanu.

– Bilo pa prošlo. Takva ti se prilika, boga mi, više neće ukazati.

– Hoćete li popiti lončić kave? – upitala ga Greta, jer svako odgađanje bijaše za nju čist dobitak na vremenu.

– Pa... može. Baš bi mi prijala topla kava – pristao je Bitner koji je dobrano prozebao vani na padini. Ogledavao se oko sebe i zavidio Radiganu na tako dobro uređenom i opskrbljenom skrovištu.

Prošla je mimo njega prema ognjištu. Jedva je smogla snage da to učini. Koža joj se naježila.

– Vrlo je lijepa ta haljina. To nosiš kad ideš na ples? – upitao je Bitner.

– To je svećana haljina za prijeme. Nosila sam je kad sam išla na zabave u Meksiku. Tamo sam bila i u samostanu.

– Ti... ti si bila u samostanu? – nije se mogao isprečuditi Bitner.

– A zašto ne? Navršila sam sedamnaestu premda vi toga možda niste svjesni, ja sam prava dama – odvratila mu je svisoka.

– Kako da ne! Pričaj ti to nekom drugom. Kakva dama, a spavaš s dva muškarca! – odbrusi joj u lice Bitner i podrugljivo se nacerka.

– John Child je moj poćim. Ja se ne sjećam svojih roditelja. Ubili su ih Indijanci. A gospodin Radigan je džentlmen – objasnila mu je Greta i istimično pogledala u lovački nož kojim su rezali suho meso.

Bitner je namršteno pogleda. On taj susret nije tako zamišljao. Bio je uvjeren da Greta laže.

Potaknula je žeravicu pod loncem s kavom i skinula dvije šalice s police. Držak lovačkog noža virio je ispod skuta staroga kaputa kojim se obično zagrtala ujutro čim bi ustala.

Kad mu je dodala šalicu, nehotice je dotakla njegovu ruku, a on joj se osmjehnuo ljigavo zavodnički. Greta je hinila da to nije opazila, ali srce joj se stegnulo.

– Sama si, je li? Ako čekaš Radigana, nećeš ga više dočekati. Nitko ga više nije vidio otkako je odjahao u Loma Coyote. A tamo neće dugo. Ako ga ne ucmecka Swiss Jack, gazda će ga ukokati na povratku – rekao joj je Bitner s užitkom.

– Zar je gospodin Thorpe nekamo otišao?

– Otišao je, otišao – reče Bitner, pa proguta gutljaj vruće kave i nastavi: – I onaj mješanac je već zacijelo pokojni. Ranjen i bez konja vani na snijegu. Njegov se konj vratio na ranč prazna sedla. Pošli smo za tragovima konja. Childa nismo našli, samo krv.

Zloba mu se zrcalila u tvrdim očima.

– I nemaš se više čemu nadati. Za tebe će biti najbolje da se vežeš

uza mene. Žena u ovim krajevima ne može opstati bez svog muškarca – predložio joj je Bitner.

Sada dok je opušten, pomislila je, ili nikad. I zgrabila je lovački nož i s njim zamahnula u široku luku, ali ne i dovoljno snažno. Zaparala ga je u nadlakticu i Bitner ispusti šalicu dok mu je oštrica noža parala košulju i kožu i ostavila dug crven trag preko prsiju.

U istom je trenu shvatila što je čeka i da više nema odgađanja. Bila je sigurna, kad je iskoristi i zadovolji se na njoj do mile volje, da će je ubiti. Morao ju je ubiti.

Potrčala je i u trku pograbila pušku čim je utrčala u prvu spilju, a zatim istrčala kroz izlaz, grabeći kao sumanuta prema vrhu čunja-sta brda. Vjetar ju je brijao, ali ona je trčala kao suluda, svjesna da joj je samo u bijegu spas.

I odjednom je bila sama u rijetku boriku.

Kako nije uzalud živjela s Indijancima hitro se bacila na zemlju među kamenje iza niska grmlja. Ležala je neko vrijeme mirno s puškom u jednoj, a lovačkim nožem u drugoj ruci.

Kad je pregledala pušku, ustanovila je da su u njoj još samo četiri metka. Kako nije bila neki vrstan strijelac, odlučila da Bitnera pusti da joj pride blizu, što bliže može, jer ga nije smijela promašiti.

Pa ipak, čim ga je ugledala u daljini, nije se mogla suzdržati i opalila je na nj prvi metak kao opomenu da je se čuva.

Čim se Bitner bacio u zaklon, Greta je odmah promijenila položaj. I to je naučila od Indijanaca. Povukla se u bolji zaklon, više prema vrhu brda.

Dan se primicao kraju i studen je bivala sve zubatijom na vjetrovi-

tom vrhu brda, ali Greta je od Indijanaca naučila kako valja trpjeti studen, glad i žeđ da bi se spasio goli život i uništio neprijatelj.

Sjetila se Radiganove kuće na ranču pod brdom i tople vatre u ognjištvu. Čula je u mašti Tomove korake, i njegov glas i znala je da ga voli svim svojim srcem, više nego ikoga na svijetu, dok je njezino promrzlo tijelo vapilo za njegovim toplim zagrljajem.

I odlučila je da radije umre nego da se poda smrdljivu i prljavu Bitneru, da je obeščasti netko tko nije bio vrijedan ni njezina pogleda. I zadnji metak neće čuvati za sebe, nego za njega, ušljivog Bitnera. Čekat će dok joj ne pride, a onda će mu ga sprašiti u trbuh iz neposredne blizine.

Odjednom, od tih misli, te odluke, uzavrela je u njoj krv paklenom srdžbom. Zaurala je niz padinu grubim i divljim glasom, rikom ranjene lavice:

— Što je, kukavico? Gdje si, žgolja? Ako hoćeš ženu, dođi i uzmi me! A ako te ja ne ubijem, ubit će te Radigan!

Stotinjak metara niže u zaklonu iza gromadne stijene Bitner je čuo njezino hjesomučno urlanje.

— Ta žena je luda. Poludjela je od straha — rekao je sâm sebi, ali požuda je u njemu bila jača od zdrava razuma, pa je odlučio da vidi što će mu donijeti noć. Jer Greta je bila u laganoj haljini, golih ramena. U tom je času bila razjarena, ali hladna noć ohladnjat će i jarost u njezinoj krvi. Može on još malčice pričekati, kad je već tako dugo čekao na priliku da je dobije.

* * *

Tom Radigan izbio je iz šume sjeverno od čunjasta brda. Jahao je

uz vjetar i pogledom šibao kraj oko sebe. Učinilo mu se da je čuo pucanj s brda.

Charlie Cade, Loren Pike i Adam Stark jahali su istočno od Radigana, rastjerujući pred sobom gonice iz družbe Angeline Foley.

Radigan oprezno skrene konja prema zapadu i za sat jahanja stigao je do podnožja brda s južne strane, gdje je našao svježe tragove nekoga konja koji se uspeo uzbrdo stazom.

Hladna strepnja zahvati mu srce i Radigan podbode konja u galop uzbrdo kroz šumu. Čim je prejahao čistinu, povukao je revolver, ne želeći da se iznenada nepripravljen nađe oči u oči s neprijateljem.

Kad je već u daljini mogao razabrati tamnu crtu hrbati brda, učinilo mu se da čuje neke povike. Sjahao je i konja zavezao za grm. Izuo je čizme i obuo mokasine iz bisaga kako bi se nečujno prikrao do neprijatelja. Zatim je uzeo vinčestersku i počeo se verati po kamenju uzbrdice.

Već pri prvom koraku čuo je pucanj puške negdje s vrha brda.

U svom zaklonu Bitner je žvakao duhan i smješкао se samozadovoljno sâm sebi. Luda ženska glava zabunom je u bijegu pograbila njegovu pušku umjesto svoje. A on je, dakako, znao koliko metaka ima u njoj.

Prasnulo je i treći pucanj. Ostao joj je još samo jedan metak, računao je Bitner. Vidio je da Greta nije baš neki vrstan strijelac, premda ga je drugi hitac promašio tek za dlaku dok ju je vabio da se ispuca. No slutio je da će četvrti metak ostaviti za obračun s njim iz neposredne blizine. Stoga joj se morao nekako prišuljati i istrgnuti joj pušku iz ruku ako nije htio da

je ubije, ili da ona ubije njega. A on nju nije htio ubiti prije nego što je iskoristi i na njoj utaži svoju divljačku požudu.

Izvukao se iz zaklona kao lasica, pa pretrčao desetak metara do najbližeg drva kao zec. Odatle je pogrbljen šmugnuo do izbojka stijene nekih dvadesetak metara uzbrdice. Skutrio se u plitku zaklonu i čekao. Svakog časa očekivao je da će prasnuti hitac. Ali i Greta se također pritajila. Njezin mu je zaklon bio, tako reći, nadohvat ruke.

Provirio je oprezno s druge strane izbojka i opazio skute njezine bijele haljine u prvom sumraku koji se počeo hvatati uz tanku uzmaglicu i laziti brdom. Čučala je iza hrbati: Iskočio je hitro, a u tom je trenu prasnula i puška nedaleko od njega.

Osjetio je žarki udarac zrna i ustuknuo je korak. Opazio je djevojku s puškom u ruci desetak metara dalje u suprotnom pravcu.

A tako, ona ga je namagarčila kao nekog balavca komadićem bijele tkanine koju je otkinula sa svoje haljine i postavila kao mamac.

Namagarčila ga, ali i promašila. Točno, zrno mu je okrnulo vrat, otvorilo mu ranu koja ga je pekla kao žeravica, ali on će svejedno tu djevojku dobro...

– Bitneru! – zagrmio je Radiganov glas iz šumarka. Radigan mu se u mokasinama nečujno prišuljao, pozvao ga po imenu, bacio se hitro na zemlju čim se Bitner okrenuo, pa zapucao.

Bitner podigne vinčesterku koju je uzeo u spilji i potegne obarač. Osjetio je kako je vinčesterka poskočila u njegovim rukama i to je bilo posljednje što je osjetio prije

nego što se ispružio izrešetan po zasnježenu kamenju.

Greta je zadihana dotrčala do Radigana čim je ustao sa zemlje, te ga uzela opipavati kao da ne vjeruje svojim očima da se napokon vratio.

– Ti si, ti si – ponavljala je šaptom i stiskala se uz njega.

– Ja sam, ne boj se više! – odvratio joj je i zagrlio je pozorno promatrajući Bitnera dok kauboj nije izdahnuo.

– Znala sam da ćeš doći.

– Oprosti mi što sam zakasnio.

– Nisi zakasnio. Došao si u posljednji trenutak.

* * *

Ross Wall je pošao u kuću iza štaglja. Zora još nije bila pravo ni zasivjela kad je otresao snijeg s nogu i pokucao na vrata. Angelina da je dočekala u sobi odjevena. Očito te noći nije ni pošla spavati. Ross je stajao kod vrata i držao šešir u rukama, a njegova se glava doimala kao u medvjeda u sjeni začadene svjetiljke.

– Gospodo, molim vas, bježite odavde prije nego što svane – rekao je Ross tihim glasom kao da se boji da ga tko nepoželjan ne čuje.

– Što se dogodilo? – upitala ga, a neka zla slutnja sjela joj teško na prsa.

– Još ništa, ali uskoro hoće. Bitner se sinoć nije vratio, što znači da je mrtav i da smo ostali bez još jednoga vrsnog čovjeka.

– I to je sve? – hinila je ravnodušnost.

– Ne, nije, gospodo. Neki se stranci motaju po šumi. Gorman ih je vidio. Naišao je sinoć na trojicu. Sjedili su s vinčesterkama preko sedla i poprijeko ga gledali

bez riječi. Dogalopirao je na ranč kao da je vidio vraga. Jutros ga više nema u štaglju.

– I to je sve?

– Ne, nije, gospodo. Nikad se nisam miješao u vaše poslove s Harveyjem i ne znam što ste vi i vaš pokojni otac u njemu vidjeli, ali on vas je uvalio u gadnu kašu, a ja bih želio da vam pomognem, da se iz nje izbavite za vremena. Ona trojica u šumi, mislim njega čekaju. Ustrijelit će ga u sedlu. Neće mu dati ni da sjaše.

– I to je sve?

– Ne, nije, gospodo. Šerif je u San Ysidru. Ne onaj Flynn, nego okružni šerif. Zove se Enright. Dojahao je jučer sa tri pomoćnika i propitivao se za nas. A pomoćnici jašu konje sa žigom iz Teksasa. Zacijelo su rendžeri.

Angelina Foley je zanijemila. Okrenula se i prišla ognjištu, te posegnula za loncem da skuha kavu. Žene obično najprije posegnu za hranom kad se nađu u škripcu. Kuhaju toplo jelo ili kavu. A njoj bi bilo bolje da je to cijeli život i radila, umjesto što se htjela baviti stočarstvom kao neki muškarac. Ona čak nije bila sposobna da se bavi ni kućanstvom.

I tako su se rasplinuli svi njezini slatki snovi o bogatstvu. Sva Harveyjeva povjerljiva uvjeravanja bijahu samo isprazno blebetanje, njegova užurbanost i poslovnost loša gluma čovjeka koji je radije krao negoli radio i koji je prezirao budale koje su pošteno u znoju lica svog zarađivale koru kruha.

– Hoćemo li uspjeti da se izvučemo odavde neopazice? – upitala je tiho Angelina Rossa Walla.

Prvi put nakon duga vremena opazila je bljesak nade u Rossovim očima.

– Nadam se da hoćemo. Svi će biti sretni što smo otišli. Ponijet ćemo nešto osobne prtljage i odjahati, gospodo – odvrati joj Ross presretan što je pristala na bijeg s njim.

– Nisam ja za tebe nikakva gospoda. Zovi me Gelina – odvratila mu je suho.

* * *

Vukli su se uz Veche Creek prema ranču, njih šestorica. Jednom je glava bila zavezana u krvav rubac. Konji su sporo vukli noge, a jahači su se umorno njihali u sedlima.

Harvey Thorpe bijaše iscrpljen. Udovi su mu utrnuli od studeni i duga jahanja. Svi su bili na izmaku snaga. Putovali su po studenom vremenu gladni i žedni samo da na vrijeme stignu u pljačku na dogovoreno mjesto. Kočija se pojavila gdje su je i čekali u zasjedi. Izjahali su i zaustavili je, samouvjereni u svoju snagu, pouzdajući se u svoje revolvare.

Samo pratilac kočije na kozliču uz kočijaša nije odbacio sačmaricu i digao ruke uvis. Njegov prvi hitac odnio je jednom kauboju lice, a drugi drugog odnio iz sedla. U općoj strci konja i pometnji ljudi, Thorpe je uzeo divljački pucati po kočiji iz svoje vinčesterke, a iz kočije su mu uzvratili vatrom. Konji su padali pogodeni, ljudi jaukali i stenjali, a Thorpe je bio prvi koji je počeo bježati s poprišta. Nekoliko kilometara dalje u zaklonjenoj uvali ponovo su se okupili i pošli bez riječi.

Što se zbilo s ostalima Harvey nikad neće doznati. A sve je bio dobro smislio, samo da je onaj pratilac htio dići ruke uvis. I kad je Thorpe čuo prasak sačmarice i vi-

dio kako je čovjeku eksplozija odnijela lice, sva se njegova odlučnost i hrabrost razvodnila.

– Harvey! – pozvao ga je nepoznati glas kad je tužna povorka ujahala u dvorište ranča. Trgao se i podigao pogled. Radigan se ustobio pred njim u sredini dvorišta.

Stajao je praznih ruku i čekao. Loren Pike bio je naslonjen na vrata štaglja. Charlie Cade stajao je ispred korala. Vitki Adam Stark stražario je ispred ulaza u kuću. A nedaleko od staje Harvey opazi i Johna Childa i sve mu je bilo odmah jasno.

– Na nas više ne računaj! – rekao mu je čovjek što je jahao iza njega i Harvey Thorpe je čuo kad je čovjek bacio revolver na zemlju, a za njim su se povelili i svi ostali Harveyjevi kauboji.

Harvey pogleda Radigana i osjeti u sebi mržnju kao žarku bol. Radigan nije bio nigdje u blizini one proklete kočije, ali Harveyju se odjednom učinilo da je Radigan onaj čovjek sa sačmaricom, na kozliču kočije. Da njega nije bilo, sve bi išlo kao podmazano.

Odjednom mu iz neke zabite moždane vijuge sporo iskrasne misao da bi još mogao ubiti Radigana, premda ga ne može pobijediti. Živ, Radigan je bio pobjednik, mrtav nitko i ništa, hrpa kostiju.

– Angelina ti je dopustila da dodeš?

– Nema više Angeline. Otišla je. Odjezdila je s Rossom Wallom i tovarnim konjem u Kaliforniju, mislim – reče mu mirno Radigan.

Harvey je čuo iza njega konji odlaze, udaljuju se od njega njegovi kauboji, a Radigan je ostao i dalje stajati na svom mjestu i čekao. Nitko Harveyju nije rekao da odbaci revolver. Nitko ga nije pozvao da se preda.

Dakako, za koji dan i oni će svi čuti što se dogodilo u Koloradu, a njega će zakon posvuda tražiti. Čudnovato, to mu nikad prije uopće nije palo na um. Sve je svoje zamisli krunio samo uspjehom.

Objesit će ga! Zacijelo hoće!

A Radigan je i dalje stajao raskrečenih nogu i samo čekao da Harvey potegne revolver i umre.

– Uzalud čekaš! Proklet bio ako potegnem! – dreknuo je srdito Harvey na Radigana, pa nastavio: – Svi vi čekate samo da potegnem kako biste me mogli dokončati, je li? Ali ja se predajem. Vi mislite da ću visjeti, ali neću. Ja ću vas još sve pokopati. Ja još mogu pobijediti. Kažem vam da...

I vjerovao je u svaku riječ koju je kazao. A zašto ne bi? Čudni se obrati znaju dogoditi u sudnici, a on još ima moćnih prijatelja, može nabaviti novac, platiti skupe odvjetnike. Pokazat će on još njima tko je, on će njih...

Harvey Thorpe nije doista namjeravao potenugit revolver na Radigana, ali ipak jest. Zanio se svojim riječima i lijeva mu je ruka sama poskočila za revolverom premda mu je negdje u glavi nešto šaputalo da je to obična ludost, samoubojstvo.

Ali ponijela ga je žarka želja da pobijedi Radigana, da ga ubije, da od njega učini hrpu kostiju, da...

– Ja sam mislio da ipak neće pucati. Mislio sam da je samo zamahnuo rukom onako kao što čine neki govornici – reče Pike.

– I kojot u stupici grize sve oko sebe u želji da trga i ubija – napomenuo je netko iza Pikea.

– Kako si predosjetio, Tome. – čudio se Charlie Cade – da će potegnuti?

– Zar mu ne možemo pomoći?
Zar je gotov? – upitao je John Child.

– Gotov je, nego što. Izdahnuo je
– odgovori mu Pike.

Harvey Thorpe ležao je mrtav na dvorištu ranča na istom onom mjestu gdje je Vin Cable trebao ustrijeliti Toma Radigana za novac Harveya Thorpea.

KRAJ

U PRIPREMI:

Dean Owen:
LATIGO NA TRAGU

VEĆ JE U PRODAJI

SPECIJALNO IZDANJE

LASO

DA GA ČITATE

**ZA LJETNIH ŽEGA, LJETNIH PRO-
LOMA OBLAKA, LJETNIH SPARINA
I LJETNIH – DOSADA**